

Mamuşa!

Evlad-i fatihan diyarı

TOPLUM BİLİM KÜLTÜR SANAT DERGİSİ

Yıl 5 - Sayı 16 - Yaz - 2025- Mamuşa - Kosova

Mamuşa Heyeti Ankara'da
TİKA'yı ziyaret etti

Türk Dünyası Şartı kabul edildi

"Anadolu" İlkokulun'da Okuma
Bayramı coşkusu

Mamuşa "Aşık Ferki" Çocuk Folklor Ekibi Türk Dünyası Çocuk Şöleni'nde

Editör`den Dört başı mamur bir Mamuşa için...

2005'te belediye olan Mamuşa kışları çamur, yazları toz içerisindeki bir köyden kasabaya dönüşüm yolunda geçen 20 yıl içerisinde hayli ilerleme kaydetti. Yeni kamu, ilkökul, lise binaları, parke, asfalt yol, kaldırım, kanal, aydınlatma lambası, Çanakkale Şehitleri Anıtı, kafe, fırın, market, dükkân, benzin istasyonu ve halı sahalarıyla yepyeni bir çehreye bürünen Mamuşa iğneden ipliğe her çeşit ihtiyaçlarını gidermek amacıyla çevre köylerde yaşayanların da çekim merkezi haline geldi. Ne var ki, bu gelişme Mamuşa'nın, görücüye çıkan genç kız misali daha bakımlı, temiz, güzel bir beldeye dönüşebilmesi için kendisine yakışmayan bazı çirkin görüntülerden bir an önce kurtulabilmesi için acil çalışmaların yapılmasını da zorunlu kılmaktadır.

Hizmete verilen Genel Aile Sağlık Merkezi, inşaat halindeki Kültür Merkezi, tarımcılara destek için ova içerisindeki yolların asfaltlanıp tarlalara elektrik götürülmesi gibi çalışmalar karşısında övünmemek elde değil. Bu güzel çalışmalar Mamuşa'nın daha yaşanılabilir bir ortama dönüştürülmesi yolunda sıçrama tahtası haline getirilmeli. Çünkü şehirleşme yolunda ilerleyen belde-mizde yapılması gereken daha çok iş bulunuyor. Ama her şeyi belediyenin yapmasını da beklemek doğru olmaz. İnsanların ihtiyaçlarını kendi imkânlarıyla gerçekleştirecek maddi imkân ve birikime sahip olan Mamuşa'nın, bunları yapmak için yabancı yardım kuruluşlarına el açma küçüklüğünden artık kurtulması gerekir. Kosova veya dışındaki muhtaçlara yardımlarıyla öne çıkan yardım-laşma derneklerinin yanı sıra sanayi, ticaret, tarım işleriyle meşgul onca başarılı iş insanının da halkın refahı için artık ellerini taşın altına koyacaklarından kuşku duyulmamalı.

Dört başı mamur bir Mamuşa, 7'den 70'şer yaşta insana ferahlık verecek çiçeklerle süslenmiş yeşil yaşam alanlarının oluşturulması için yapılması gereken daha çok iş var. Ama bu işlerin başında kasabamızı boydan boya geçen anayoldaki bankların onarılması, Çanakkale Şehitleri Anıtı çevresinin çiçeklendirilerek bakımlı bir hale getirilmesi, tek bir ağaç ve çiçeğin dahi bulunmadığı kasaba meydana ile buradan Merkez Camisi'ne giden yolun ağaçlandırılması gerekmektedir.

Yine de en mağdur durumdakileri çocuklar oluşturduğu için acilen el atılması gereken yaşam alanlarının başında Belediye binası bitişiğindeki Ankara Parkı ile arkasından akıp giden dere yatağı bulunmaktadır. Çocukların eğlenebilmeleri için Belediye'nin girişimiyle Ankara Parkı içerisine bundan yaklaşık dört yıl önce koyulan kaydırak, salıncak, tahtıravalli, bank ve diğer eğlence araç ve gereçleri sorumsuz çocuk veya gençler tarafından daha birkaç ayı bulamadan kırılıp dökülünce şen şakrak çocuk sesleriyle çınlayan park çoktan bir viraneliğe dönmüş bulunuyor.

Bu arada karşı yakasına evlerin inşa edilmesinden sonra artık kasabanın içinden akıp giden Topluva Deresi yatağının da suyun akışını engelleyen çalı, plastik şişe ve molozlardan bir an önce temizlenmemesi halinde artan sıcaklıklar yüzünden bu mevsimde suyu iyice azalan dereye akan lağım sularından mikrop yuvası haline gelen göletlerin ortalığı pis kokulara boğarken etrafa hastalık saçması da maalesef kaçınılmaz olacaktır.

Bu çirkin görüntüler Mamuşa'ya hiç yakışmıyor. Hem unutmayalım ki, bazı hadislere göre temizlik imanın yarısı olduğu gibi, aslan da yattığı yerden bellidir...

Reşit Hanadan

YAZI VE ESERLERİYLE BU SAYIDA:

**Bir Şahide bulamadım yada
Endüslüs'e ağıt**
8. sayfada

Prof. Dr. Ertuğrul Karakuş

Demokrasi- Diktatörlük
10. sayfada

Prof. Dr. Asım Tanış

Mamuşa Ağzı Dil Hususiyetleri

13. sayfada

Bahtiyar Sipahioğlu

Mamuşa'ya Dörtlükler

18. sayfada

Ibrahim Hanedanoğlu

Bir Çiftin Türkçülüğü (2)

20. sayfada

Refki Taç

**•Doburçan'da Osmanlı Kültür
Mirası**

26. sayfada

Selim Selimi

**Prizren'de Kemani Rabia İrfan
Hanım'ın Anıt Mezarı"**

32. sayfada

Dr. Altay Suroy

**• Mesihî'nin Hadım Ali Paşa'ya
yazdığı Mersiye**
36. sayfa

Prof. Dr. İrfan Morina

Düşler Diyarından Gerçeğe

39. sayfada

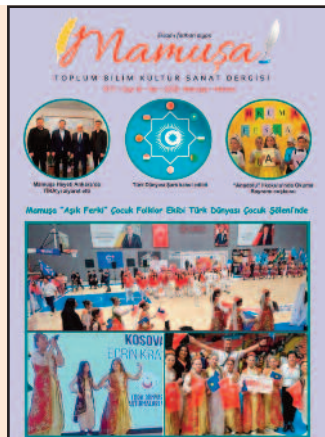

Mehmet Bütüç

Mevla İstemedikçe
45. sayfada

Cemali Tunalıgil

Yayın Yönetmeni:

*Reşit Hanadan

Yayın Danışmanı:

*Prof. Dr. İrfan Morina

*Yazı Kurulu:

*Prof. Dr. İrfan Morina

*Refki Taç

*Türker Mazrek

*Erol Morina

*Buyar Mazrek

*Reşit Hanadan

*Nazmi Morina

Türkiye Temsilcisi (Bursa):

Cemali Tunalıgil

Son okuma: Müveddet Bujari

Yazışma adresi: Mamuşa Dergisi
Mamuşa Belediyesi, 20540
Mamuşa-Kosova

E- mail adresi:

mamusedergisi@gmail.com

Gönderilen yazılar yayınlansın veya yayınlanmasın iade edilmez. Yazılarda sergilenen görüşlerin sorumluluğu yazarlarına aittir

Mizanpaj ve Kapak Tasarım:

Esra Bütüç Osi
Logo: Nuri Morina

Mamuşa Dergisi, Mamuşa Belediyesi Eğitim, Kültür, Gençlik ve Spor Müdürlüğü tarafından hazırlanıp yayınlanır.

Mamuşa Belediyesi'nden Anavatan'a Kardeşlik Ziyareti

Küçük bir Balkan şehri olan Mamuşa, diğerleri arasında gönül bağıyla da Türkiye'nin ayrılmaz bir parçası olduğunu her fırsatta göstermeye devam ediyor. Yıllar öncesi oluşturulan bu kardeşlik ilişkileri Belediye Başkanı Abdülhadi Krasniç, Eğitim Müdürü Türker Mazrek ve Kamu Hizmetleri Müdürü Levent Mazrek'in geçenlerde Türkiye'ye'deki birkaç belediyeye gerçekleştirdikleri resmi ziyaretler esnasında yapılan görüşmelerle daha da güçlendirildi.

Ziyaret kapsamında Ankara, Samsun, Antalya ve Bursa şehirlerinde belediye başkanları, parti temsilci ve bürokratlarının yanı sıra bazı kurum ve kuruluş yetkilileriyle de Türkiye ile Kosova, Mamuşa Belediyesi ile Türkiye'deki belediye ve devlet kurumları arasında var olan kardeşlik bağlarının daha da güçlendirilmesine yönelik bir dizi resmi temas ve etkinlik gerçekleştirildi.

Belediye Başkanı Abdülhadi Krasniç başkanlığındaki Mamuşa Belediyesi Heyeti Türkiye'ye yapılan bu kapsamlı resmi ziyaret çerçevesinde ilk olarak kardeş belediye olan Ankara Keçiören Belediyesi'ni ziyaret etti. Ardından Ankara Büyükşehir Belediye Başkanı Mansur Yavaş ile

**Mamuşa Heyeti TİKA Başkan Yardımcısı
Mahmut Çevik ile**

görüşme gerçekleştirildi. Resmi ziyaret kapsamında Türkiye'nin dış yardımlar koordinasyonu kurumu TİKA (Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı), YTB (Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı) ve Kosova Ankara Büyükelçiliği de ziyaret edilerek çok faydalı görüşmelerde bulunuldu.

Ziyaretin Karadeniz durağında ise Samsun İlkadım Belediyesi, kardeşlik ilişkilerinin pekiştirildiği önemli bir görüşmeye ev sahipliği yaptı. Aynı zamanda heyet, Havsa Belediyesi tarafın-

**Mamuşa Belediye heyeti Ankara Kent
Konseyi Başkanı Halil İbrahim Korkmaz ile
birlikte**

**Mamuşa heyeti Ankara'da YTB Başkan
Yardımcısı Murat Kazancı'yı makamında
ziyaret etti**

Heyetimiz Ankara Büyükşehir Belediye Başkanı Mansur Yavaş ile

Samsun-İlkadım Belediye Başkanı İhsan Kurnaz'a makamında ziyaret

Mamuşa Belediye Başkanı Abdülhadi Krasniç (sağda) Antalya Büyükşehir Belediye Başkanı Muhittin Böcek ile

dan düzenlenen Atatürk'ü Anma ve Termal Turizm Festivali'ne de katılarak kültürel etkinliklerde aktif rol aldı.

Antalya Büyükşehir Belediyesi'nin daveti üzerine, dünyaca ünlü bir turizm beldesi olan bu kentte düzenlenen festival kapsamında Mamuşa Belediyesi Heyeti, uluslararası kültürel dayanışmayı güçlendirecek temaslarda bulundu.

Ziyaretin son ayağını ise Türki'ye'ye yıllar önce göç eden çok sayıda Mamuşalı hemşerimizin de yaşadığı Bursa Büyükşehir Belediye Başkanı ile yapılan görüşme oluşturdu. Bursa ile Mamuşa arasındaki köklü bağların yeniden vurgulandığı bu görüşmede, özellikle kültürel ve eğitim alanlarında iş birliği mesajları ön plana çıktı.

Mamuşa Belediyesi heyeti ile Türkiye'de ziyaret edilen belediye, kurum ve kuruluş yetkilileri arasında gerçekleştirilen kapsamlı görüşmelerde taraflar Mamuşa Belediyesi ile Türkiye'nin farklı bölgelerindeki kardeş belediyelerle kurulan bu sıcak temaslara, Mamuşa'nın kalkınma vizyonuna katkı sağlayacağına ve iki ülke arasındaki gönül bağları ve dostluk ilişkilerini daha da pekiştireceğine olan inaçlarını bir kez daha ortaya koyma fırsatına kavuşmuş oldular.

T. Mazrek

Mamuşa Heyeti üyeleri Bursa Büyükşehir Belediyesi başkanı Mustafa Bozbey ile birlikte

Mamuşa "Anadolu" İlkokulu 1. sınıf öğrencileri "Okuma Bayramı" onuruna düzenledikleri müsamereyle gönülleri fethettiler

Minik öğrencilerin coşku dolu müsameresi

2024/25 Öğretim Yılı süresince öğretmenlerinin gözetiminde ortaya koydukları çabalarıyla okuma yazmayı öğrenme alanında üstün başarı kaydeden Mamuşa "Anadolu" İlkokulu öğrencileri "Okuma Bayramı" onuruna hazırladıkları müsamereyle izleyenlere coşku dolu anlar yaşattılar.

Yaklaşık 1000 öğrencinin eğitim gördüğü Mamuşa "Anadolu" İlkokulu'nda Okuma Bayramı" onuruna her yıl geleneksel olarak gerçekleştirilen müsamere bu yıl da düzenlendi.

Mamuşa "Anadolu" İlkokulunda 2024/25 Öğretim Yılı'nın son günlerinde söz konusu okulda görevli öğretmenler, burada öğrenim gören öğrenciler ile öğrenci velileri coşkun sel olup aktığı heyecan dolu yeni bir müsamereye daha tanıklık ettiler "Anadolu" İlkokulu Müdürü Erol Morina'nın okuma Bayramı'nın anlamı ve önemi hakkındaki konuşmasıyla başlayan bu yılki "Okuma Bayramı" müsameresini izlemeye gelen konuklar öğretim hayatına okuma yazmayı öğrendikleri 1. sınıfı başarıyla tamamlayarak adım atan öğrenciler tarafından okunan şiirler, söylenen şarkılar ve sergilenen oyunlarla coşku dolu anlar yaşadılar.

"Okuma Bayramı" onuruna düzenlenen müsamereye "Anadolu" İlkokulu Müdürü Erol Morina öğretmenler, öğrenciler, Mamuşa Belediyesi müdürleri ve öğrenci velileri katıldı.

Türk Dünyası Şartı kabul edildi

Ortak tarih, ortak edebiyat, ortak kültür... Türk Dünyası, gücünü Türk Devletleri Teşkilatı ile artırıyor. Türk Devletlerinin liderleri kardeşlik bağlarını güçlendirmek ve dayanışma ruhunu sürdürmek için Ortak Türk Dünyası fikrini benimsedi.

TÜRK DÜNYASI ŞARTI
 kabul edildi

Türk Devletlerinin liderleri Ortak Türk Dünyası fikrini benimsedi.

Amaç
Türk kimliği temelinde tarihsel, kültürel, dilsel ve geleneksel bağları pekiştirmek

Şartın anlamı

- **Kardeşlik bağlarını** öncelemek
- **Dayanışma ruhunu** sürdürmek
- Türk Devletleri arasındaki **çok yönlü iş birliğinin** kapsamını genişletmek
- Türk Devletlerinin **ortak değerlerini ve isteklerini** somutlaştırmak

Dünyanın yükselen gücü Türk Devletleri Teşkilatı (TDT), gücünü ve birlikteliğini her geçen gün artırıyor.

Türk Dünyası ortak tarih, ortak coğrafya, ortak edebiyat, ortak harita, ortak alfabe, konusunda çok önemli adımlar atıyor. Türk Dünyasının birliği noktasında yeni bir adım daha atıldı.

6 Kasım 2024 tar'inde Bişkek'te gerçekleştirilen Türk Devletleri Teşkilatı'nın (TDT) 11. Zirvesi'nde Türk Dünyası Şartı kabul edildi.

Peki Türk Dünyası Şartı nedir, Türk birliğinin geleceği için önemi nedir? Bayburt Üniversitesi Tarih Bölümü Öğretim Üyesi Doç. Dr. Ramin Sadık ve Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Öğretim Üyesi Doç. Dr. Mustafa Sefa Çakır, TRT Haber'den Ayşe Şimşek'e değerlendirdi.

Amaç: Türk kimliği temelinde tarihsel, kültürel, dilsel ve geleneksel bağları pekiştirmek.

Türk Dünyası Şartı, Türk Devletleri arasındaki iş birliğini güçlendirmeyi hedefleyen önemli bir belge. Bu belge, TDT bünyesinde daha önce kabul edilen kararlar ve belgeler (Nahçıvan Anlaşması ve Türk Dünyası 2040 Vizyonu) temel alınarak hazırlandı.

Türk Dünyası Şartı, Türk kimliği temelinde tarihsel, kültürel, dilsel ve geleneksel bağları pekiştirmek, Türk Devletleri arasındaki çok yönlü iş birliğinin kapsamını genişletmek ve uluslararası hukuk ilkelerine sadık

kalmayı vurguluyor.

"Türk Devletleri birlikte hareket ettiğinde daha güçlü"

Doç. Dr. Ramin Sadık, Türk Devletleri'nin birlikte olduğunda daha güçlü, güvenli ve huzurlu bir bölgesel güç olacağını söyledi:

"Türk ülkeleri yerleştikleri konum itibarıyla dünyanın 'kalpgahı'nda yer alıyor. Tarih boyu söz konusu 'kalpgahı' birlik oluşturan Türk imparatorlukları, dünyanın geniş coğrafyasına hükmetti. Bugün de içinde bulunduğumuz zaman ülkelerimizi 'kalpgahı' ayrı ayrılıkta değil, birlikte hareket etme hususuna yönlendiriyor. Türk Devletleri birlikte hareket ettiğinde daha güçlü, daha güvenli, daha huzurlu bir bölgesel güç olarak

ortaya çıkıyor. Bir birlik şekline gelmemiz halinde ise dünyanın en etkili, güçlü, güvenli birliği olmayı gerçekleştirebiliriz."

"Enver Paşa'nın Türkistan yaylalarında şehit olması bir hayalin değil, hakikatin ifadelerindendir"

Türk Devletleri Teşkilatı'nın kabul ettiği ortak alfabe, teşkilatı temsil eden birleştirici bir bayrağın yanı sıra ekonomi, enerji, diaspora, kültür vs. alanlarında geliştirilecek iş birlikleri ile daha da güçlü bir hal alacağını altını çizen Doç. Dr. Mustafa Sefa Çakır, "İlk adımların atıldığı 2009 yılından beri yaşanan tüm gelişmeler Türk Dünyası'nın birlikteliğinin hayal olmadığını ortaya koymaktadır. Gazi-i nâmdâr Enver Paşa'nın Türkistan yaylalarında Rus mitralyözleri karşısında şehit olması da bir hayalin değil, hakikatin en veciz ifadelerindendir." değerlendirmesinde bulundu.

"Türk Birliği artık gerçekleşme fırsatına sahip"

Doç. Dr. Ramin Sadık da Türk Birliği'nin gerçekleşmesinin hayal olmaktan çıktığını söyledi:

"Türk Devletleri Teşkilatı üyeleri arasında siyasi, ekonomik, askeri, kültürel iş birliği imkanı her geçen gün arttıkça bu etkileşimin bir birliğe dönüşmesi artık hayal olmaktan çıkıyor. Bir zamanlar hayal olarak görülen Türk Birliği artık gerçekleşme fırsatına sahip. Ülkeler arasındaki yakın temaslar, hemen her alandaki iş birlikleri ve etkileşimi geliştirmeye yönelik irade

bize bunu açıkça gösteriyor. Diğer yandan bugün dünyada çeşitli ülkeleri bir arada tutan siyasi birlikler vardır. Türk Birliği de olmalı, olması da zorunludur. Zira ülkeler arasındaki bu denli üst düzey etkileşimi birlikle taçlandırmak en doğru tercih olacak."

Bu Şart'ın kabulüyle birlikte Türk Dünyası'nda birçok önemli gelişmenin gerçekleşmesi bekleniyor: Belgenin önsözü, Türk devletleri arasında iş birliğini daha da güçlendirme, dil, düşünce ve eylemde birliği teşvik etme fikrini ortaya koyuyor.

Aynı dili konuşan, aynı dine iman eden, ortak bir maziye sahip olan ve geleceği beraberce inşa etme azim ve kararlılığı sergileyen bu birliktelik zaman geçtikçe daha da anlam ve önem kazanacaktır.

Liderler Ortak Türk Dünyası fikrini benimsedi

Türk Devletlerinin liderleri bu belgeyi imzalayarak kardeşlik bağlarını önceliklendirme, dayanışma ruhunu sürdürme ve Ortak Türk Dünyası fikrini benimsedi. Bu belgeyle, devletler arasındaki iş birliğini geliştirme ve barışı güçlendirme yönündeki yeni ilkeler, uluslararası hukukta genel kabul görmüş ilkelere uyumlu şekilde tanımlandı. Ayrıca, bu ilkeler gururla bir Türk iş birliği modeli olarak dünyaya sunulabilir.

Türkiye'de alfabe değişecek mi?

Bu belge, Türk halkları arasındaki iş birliği için ortak kültürel mirası, ortak alfabe ve ortak Türk dilini gelecekteki iş birliği sürecinin önemli dönüm noktaları olarak tanıyor.

Türk Devletleri Teşkilatı, bu Şartın uygulanmasında önemli bir rol üstleniyor. Teşkilat, Türk Devletlerinin ortak çıkarları doğrultusunda iş birliğini güçlendirerek hem bölgesel hem de küresel ölçekte Türk Dünyası'nın sesi olma görevini yerine getirecek.

Tüm Türk İşbirliği Teşkilatları ise Şart'ta belirlenen hedef ve görevlerin yerine getirilmesinde aktif bir şekilde yer alacak ve faaliyetlerini Koordinasyon Komitesi aracılığıyla koordine edecek.

Kaynak: TRT Haber

BİR ŞÂHİDE BULAMADIM YA DA ENDÜLÜS'E AĞIT

Prof Dr. Ertuğrul Karakuş
Bolu-Abant İzzet Baysal Üniversitesi Öğretim Üyesi

İŞBİLİYE ULU CAMİ MİNARESİ

En yakın şehre 143 kilometre uzaklıkta olan “bakkalsız” köyümüzde, gurbetçi babamın (merhum) bir masal tadında anlattığı “Filibe” şehri üzerinden ömür boyu sürececek bir “Balkan rüyası” görmeye başlamıştım çocukluk çağlarımda... Hem de bu yalan dünyanın henüz hiç bir şehri görmeden... Bu rüyaya bir rüya daha eklendi bir süre sonra... Yine merhum babamın kendine has telaffuzuyla: “Andulus”!... Ve bu rüyalar başka rüyaları da doğurdu: Semerkand, Buhara, Taşkent, Mekke, Medine, Kudüs, Hive, Horosan, Bağdat... Yine söylüyorum: Hem de bu yalan dünyada henüz hiç bir şehri görmeden... En yakın şehre 143 kilometre uzaklıkta olan “bakkalsız” köyümüzde... Görmeyi nasip eder mi ki Rabb'im!? Ortaokul ve lise yıllarında Rabbimizin hediyesi (!) olarak ücra ilçelere sürgün (!) edilen “dertli Türkçe/edebiyât ve tarih muallimleri” eliyle büyüdü bu rüya... Ve okumalar... Yahya Kemal'in İspanya ve Endülüs hâtıraları... Ziya Gökalp'in “Endülüs Tarihi”

kitabı... Yavuz Bahadıroğlu'nun “Endülüs'e Veda” romanı... Nurettin Taşkesen'in “Kurtuba'nın Altın Çağı” romanı... Lütfi Şeyban'ın “Endülüs” kitabı... Roger Garaudy'nin “Endülüs'te İslam” kitabı... Gaspıralı İsmail Bey'in kıymeti şöyle dursun varlığı bile pek bilinmeyen “Dârürrahat Müslümanları” adlı eseri...

Okudukça iç çekmeler arttı... Okudukça yutkunmalar... Okudukça âhlar... Okudukça vâhlar... Okudukça ağıt yakma arzusu... Âh Endülüs, vâh Endülüs... Benden binlerce kilometre uzakta olmasına rağmen, yüreğimin tam ortasında hissettiğim şehirler(imiz)in ağıdı... Kurtuba'nın, Gırnata'nın, İşbiliye'nin, Malaga'nın, Sarakusta'nın, Mürsiye'nin ağıdı...

Görmeyi nasip eder mi ki Rabb'im!? Çok şükür... Nasip oldu... 35 yıllık rüya gerçek oldu... Kurtuba'yı, Gırnata'yı, Ronda'yı, Setenil'i, Malaga'yı, İşbiliye'yi görmek nasip oldu... Yok edilen dünyanın en büyük camilerine inat, iki Cuma namazı kılmak da nasip oldu, Gırnata'da ve İşbiliye'de...

711'de Tarık bin Ziyad ile gelen kutlu fetih... Yakılan gemilerle dirilen azim...Yükseliş...Dedesı de babası da Kurtuba'da kadılık yapan, meşşâî okulunun temsilcisi, fakih ve hekim. İbni Rüşd... Mürsiye'den Muhyiddin ibnül-Arabî...“Batı İslâm dünyasında yetişen ilk Müslüman filozof” diye anılan Sarakusta'dan İbni Bâce... Tuleytula doğumlu “astronom” Zerkâlî (İbnü'z-Zerkâle)...

Ronda bölgesinde doğup Kurtuba'da tahsil gören, o güne kadar görülmeyen “mîkâte” adlı saati imal eden, uçma denemeleri yapan, astronom, filozof ve şair Abbas b. Firnâs...Kurtuba'dan “Endülüslü tarihçilerin sultanı” İbn Hayyân...Gırnata'dan “Hay b. Yakzân” yazarı düşünür ve hekim İbn Tufeyl...Karanlık Orta Çağ Avrupası'nın ve hatta dünyanın

seyrini değiştiren daha nice âlimler ve eserleri... Ve 400.000'e yakın kitabı Kahire, Dimaşk, Bağdat, Mekke, Medine, Kayrevan gibi ilim ve kültür merkezlerinden toplanan II. Hakem gibi “kitapla nefes alan” bilge yöneticiler...Ve bu bilge yöneticilerin bilge şehirleri...Kurtuba... Kurtuba... Avrupa'nın ilk sokak aydınlatmalarına ve ilk hamamlarına sahip şehri... Cebir, geometri, astronomi ve tıp gibi ilimlerin merkezi olmuş Kurtuba Medresesi... Kitap kokulu şehir...

Öyle ya... “İşbiliye'de bir âlim ölünce kitapları satılmak istenirse Kurtuba'ya götürülür” darbimeselini ne de umarsızca unuttuk ey Kurtuba!

İbretlik çöküşleri de sende görürüz ey Endülüs!Bir vakitler bereketi “nar” ile anlatılan Gırnata'ya, “kıızıl” sanat şaheseri “El-Hamra”ya sığınan 800 yıllık medeniyet...Yahya Kemal'in tabiriyle Endülüs medeniyeti “son ziyafetini bu tepede (El-Hamra Tepesi) vermiş...”1492...

Gırnata'nın meydanlarında yakılan “göz bebeği- ilim öbeği” kitaplar...Ve nihayet son: “Suspiro del Moro”Sadece yüzbinlerce kitap mıydı yakılan ve yok edilen... Onlarca şehrin 800 yıllık yüzlerce mezarlığı... Bir medeniyeti unutturmanın ilk şartlarından birisidir mezar taşlarını yok etmek...O kıızıl toprakları sıksanız “şühedâ fışkıracak”... Ama yine de bir şâhide, bir mezar taşı arıyor insanın

gözü... 800 yıla şâhitlik etsin diye... Her nasılsa İspanya içindeki ve dışındaki bazı müzelere sığınmış “kökünden koparılmış” bir avuç şâhideyi değil! Başına dikildiği naaşa, temsil ettiği medeniyete, Endülüs'e şâhitlik edecek, “köklü” şâhideler arıyor insan olanın gözü...Ama heyhat! Her sokağı, her köşeyi tarar iken... Bir dikili taş görüyorum, evet... Medeniyetini yok eden, temsil ettiği medeniyetin düşmanı olmuş bir binaya kafasını dayamış... Hayır, hayır, kafasını dayamamış! O binaya kafa tutmuş! “Türedi” medeniyete “başındaki sarıkla kafa tutmuş” bir taş... “Şâhide mi acaba!” Yazıları “ciğerine kadar” yok olmuş ya da yok edilmiş... Sadece başındaki “ilim” remzi olan “sarığın kıvrımları” belli oluyor... Ama bu taş, daha çok Osmanlı devri şâhidelerine benziyor! Okuduklarımdan ve evvelki araştırmalarımdan,

Endülüs devri şâhidelerinin dikdörtgen ve/veya düz bir yapıya sahip olduklarını biliyorum. Bu müstesna mı? Belki de sadece bir yapı elemanı!

Mezar taşı olmasa da (!) bu taş, başlık bölümündeki bu “kıvrımlar” beni o 800 yıllık Endülüs medeniyetine bağlıyor!“Çok şükür, İşbiliye'nin göbeğinde bağı paramparça olsa da sarığıyla “kafa tutan” ve dimdik ayakta duran bir taş...

Hem de hunharca yok edilen “mimari güzeli” camisine döktüğü sapsarı gözyaşlarıyla altın rengine bürünen mehabetli minareye “bir selâmlık”, “bir ezanlık” mesafede...

Görebildiğim “ayakta kalan” bu son taş, dindirir mi Endülüs'e ağıt yakma duygumu?

Belki de en sağlam ve güzel “şâhide”, İşbiliye Ulu Cami'nin altın renkli minaresidir...

Almamız gereken dersin şâhidesi...

800 yıllık “yükseliş” ve “çöküş”ün şâhidesi...

Venedik'ten Mamuşa'ya Sevgiyle /4/

DEMOKRASİ - DİKTATÖRLÜK

Prof. Dr. Asım Tanış
Venedik Üniversitesi, Emekli Öğretim Üyesi

Demokrasi halkın yönetimi, diktatörlük bir kişinin yönetimidir. Demokraside diktatörlük olur mu? Olmaz. Olmaması gerekir.

Demokrasinin en belirgin özellikleri nelerdir? Herkes bilse de biz bunları en kolay, yalın biçimde sıralayalım.

Demokraside, toplumun özgürce seçtiği kişiler, yürürlükteki anayasaya, yasalara uygun olarak ülkeyi yönetirler.

Bırakın başkalarını, yönetilenleri, yönetenler, yürürlükteki anayasaya, yasalara aykırı davranabilirler mi, suç işleyebilirler mi, suç olduğu açıkça görülen davranışlarda bulunabilirler mi, diktatörlüğe götüren yöntemlerle ülkeyi yönetmeye kalkıştırlarsa suç işlemiş olmazlar mı? Olurlar.

Demokraside, kimse, "Ben demokrasiden yararlanarak başa geçeceğim, yasalara aykırı da olsa, kendi diktatörlüğümü kurup istediğim gibi yöneteceğim!..." diyebilir mi? Diyemez! Bir deli "Ben demokrasiden yararlanıp başa geçip hepimizi ortadan kaldırmak istiyorum!" derse bunun demokrasiden yararlanmasına izin vermek doğru olur mu? Olmaz!

Yargı güçleri, yürütme güçleri, güvenlik güçleri, polis, ordu, yönetenlerin yasaya aykırı davranışlarını, buyruklarını yerine getirmek zorunda değildirler. Bunlara gene yasaya uygun biçimde karşı çıkabilirler, çıkmaları gerekir. Değilse, yasaya aykırı davranan yöneticilerin suç ortağı durumuna düşerler.

Tarih yani geçmiş, diktatörlere özenenlerin, diktatörce davrananların, diktatörlük kuranların yaptıklarıyla doludur.

Diktatörlerin ortak özellikleri: Diktatörler de, krallar, sultanlar gibi, yönettikleri toplumun bilgisiz, sığır gibi, olmasını, istedikleri yere gitmesini isterler.

Almanya'ya elçi gönderen bir Rus çarı ona şunu buyurmuştur: Senin ilk işin gidip, matbaayı bulup, bilginin yaygınlaşmasını, dolayısıyla insanların aydınlanmasını sağlayan, o, Gutenberg denen adamın mezarına tükürmek olacaktır!

Aynı şeyi kuşkusuz Osmanlı sultanları da düşünmüş ve matbaanın girmesini 250 yıl geciktirmiştir. Bu nedenle, şimdiki diktatörler ya da diktatör bozuntuları, diktatörlüğü özenenler de, sürekli, doğruyu yazan, bağımsız basına saldırmış, onu her türlü yola başvurarak baskısı altına almaya çalışmıştır, çalışmaktadır.

Eski, yeni, bütün diktatörler için önemli olan, halkın bilgisiz, cahil kalması, kafasının çalışmaması. Bunun için de, en çok diktatörlük dönemlerinde, diktatörlüğe özenme, diktatör-

lüğe doğru gitme dönemlerinde, özünde, gerçekte, kesinlikle, diktatörlere, diktatörlüklere, yer olmayan, insanla onu yaratan arasındaki yüce, kutsal ilişkiyi konu edinen, din sömürü aracı yapılır.

Tyanalı Apollon'un da dediği gibi, diktatörler, ya da diktatörlük kurmak isteyenler, diktatörlüğe özenenler, kendilerine karşı olanları, yalan suçlamalarla, yasal görünüm altında, yargılayıp ortadan kaldırmak ya da sindirmek istemiştir.

Ancak tarihler, bir tek diktatörün bile cezasız kalmadığını, er geç cezasını, hem de korkunç biçimde, çektiğini de yazar. Bırakalım çok eskileri, 2. Dünya Savaşı'na, dolayısıyla yaklaşık 60 milyon insanın ölümüne, neden olan, iki ünlü diktatörden, Mussolini'nin sonu, okuduğumuza göre, Atatürk'ün öngördüğü biçimde öldürülüp bacaklarından direğe asılarak gelmiş, Hitler ise, doğruysa yazılanlar, kurtulma umudu kalmadığı için, kendi sonunu ağı içerek getirmişti.

Bununla birlikte, yaptıklarını beğenmesek de, bu iki diktatörün, burada söylenmesi gereken, ortak bir özelliği vardı. İkisi de, başkalarınca, dışardan, ülkelerinin düşmanlarınca, verilen buyruklarla, onlara uşaklık, kuklalık yaparak, onların desteğiyle değil, yanlış da olsa, kendi yaptıklarıyla, davranışlarıyla, kendi güçleriyle, diktatör olmuşlardı. Hitler'in nasıl diktatör olabildiğini şu yazı kısaca özetliyor:

YETİŞİN! KİMSE YOK MU?

Dachau toplama kampına götürülen, Alman luteran papazı Martin Niemöller'in, Hitler'in nasıl kendini zorla kabul ettirmeyi başardığını anlatan bir tümcesini anımsıyorum. Aşağı yukarı şöyleydi: Başlangıçta Yahudileri alıp götürdüler.

Ama

ben Yahudi olmadığım için
sesimi çıkarmadım.

Sonra komünistleri alıp götürdüler.

Ama

ben komünist olmadığım için
sesimi çıkarmadım.

Sonra sosyalistleri alıp götürdüler.

Ama

ben sosyalist olmadığım için
sesimi çıkarmadım.

Sonra homoları alıp götürdüler.

Ama

ben homo olmadığım için
sesimi çıkarmadım.

Sonra beni alıp götürmeye geldiklerinde

çevreme baktım!

Bana yardım edecek

kimse kalmamıştı!

Bana dokunmayan yılan bin yaşasın düşüncesiyle, davranışıyla diktatörlük önlenemez, diktatörlükten, onun vereceği korkunç zararlardan, kurtulamaz. Diktatörler kimsenin göz yaşına bakmaz. Yalnızca herkesi, en yakınlarını bile, ezmek için fırsat bekler!

Yaklaşık 1900-2000 yıl önce yaşamış, bu toprakların çocuğu, Tyanalı Apollon'un, insanlığın baş belası, diktatörlerle, diktatörlüklerle ilgili, her çağ, her dönem, her ülke için geçerli, 2001 yılından beri kaç kez verdiğimiz, düşüncelerinden kimisini, burada, yeniden sunuyoruz:

-1)BEDENSEL ÖZGÜRLÜK OLMADAN RUHSAL ÖZGÜRLÜK OLMAZ!

-2) DİKTATÖRLERE KORKUTMA GÜCÜNÜ VEREN TANRIBANA BU KORKUYU DUYMAMA GÜCÜNÜ VERMİŞTİR!

-3) YERYÜZÜ DİKTATÖRÜNSE, SAKLANARAK YAŞAMAK DEĞİL, AÇIKTA ÖLMEK, DAHA SOYLU BİR DAVRANIŞTIR!

Tyanalı Apollon'un da bilgeliği söz özgürlüğünden oluşuyordu. Diktatörlerin, yaptıkları haksızlıklara karşı çıkıyordu. Diktatörlerin gücünün ölümsüz olmadığını, korku vermesi nedeniyle, herkesten çok, onların yıkım tehlikesiyle karşı karşıya olduğunu göstermiştir. Gerçeği söylemiş, kimseden korkmamıştır. Apollon "Gerçek bilgeliğin ilkeleri diktatörün boyunduruğu altında yaşamayı kabul etmez!" diyordu. Diktatörün gücünden, olağanüstü bir biçimde, kurtulup ortadan yok olmasının anlamı şuydu: "Bedensel özgürlük olmadan ruhsal özgürlük olmaz!".

Apollon şöyle diyordu:

-Asurlar ve Medler ülkesinde diktatörlere taparlar çünkü oralarda özgürlüğün yüksek ülküsü yoktur! Özgürlük bilginin en yüksek ereğidir. Özgürlük için ölmek yasalarda vardır ... Yakınları, çocukları, kendine olan saygısı için ölmeyi doğa buyurur. Bütün insanlar da, doğaya kendi istekleriyle, yasaya zorunlu olarak, uyarlar. Bilgelere, kendilerini verdikleri, ülküler için ölmek yaraşır. Bu ülküleri ne yasa ne de doğa ortaya koymuştur. Onları bilgeler, ruh güçleri ve yüreklilikleri nedeniyle uygularlar! Çiğnendiklerinde, bu ülkülerin savunulması için, bilge, ateşe, baltaya karşı gitmeyi bilmelidir çünkü bunların hiçbirisi bilgeyi yenemeyecek, onu yalanın kiskacına alamayacak ve bilge bütün bilgisine sıkı sıkı sa-

ril-

mayı bilecektir.

-Vahşi hayvanların her çeşidini gördüm fakat halkın diktatör siyasal hayvan dediği bu vahşi hayvanın kaç başı olduğunu bilmiyorum."

-Diktatörlerin köleleri gibi, öyle alçak kişiler vardır ki bunlar en sevdikleri kişileri bile, onun emrine vermeye hazır dırlar çünkü onlar, korku yaratmayan şeyden korkarlar, korkulması gerekenden korkmazlar! Ahlaksızlar, sapıklar, sömürücüler, erdemlilere hakaret yağdıran kıskançlar, kötüler öven dalkavuklar, muhbirler, parayla alınıp satılan iftiracılar, kötülük üstüne kötülük yığırlar... Onların yüzünden, demokrasi, bir diktatörlüğe dönüşür!...

İki çeşit diktatörlük vardır: Neron'un ki gibi olan diktatörlükler, kişiyi yargılamaksızın, ölüme gönderirler!

Tiberio'nunki gibi olan diktatörlükler ise, kurbanlarını mahkemeye, yargıç önüne çıkardıktan sonra, ölüme yollarlar! Bunların ikisi de uğursuzdur!...

Benimle ilgili yargılamadan kaçınacak olsam... yeryüzünün hangi köşesinde suçsuz gözükebilirim?

Neron korkusu yüzünden, yoldaşlarının sayısı 34'ten 8'e inip felsefeyi bıraktıklarında, Apollon, şu sözleri söylemiştir:

-Neron'a korkutma gücünü veren tanrı, bana ondan korkmama gücünü vermiştir....

Her türlü gerçeğe karşı, yalan suçlamalarla ölüp, diktatörlere bilge gibi görünmek fırsatını vermek, çok büyük bir beladır!...

Yeryüzü diktatörünse, saklanarak yaşamak değil, açıkta ölmek daha soylu bir davranıştır!

... Kendini iyi tanıyan bilge, halkı ürküten şeylerden korkmamalıdır....

Gerçek bir insan yapısını değiştirmez, kendisini köle yaptırılmaz!...

-Diktatör, hep, kendine dalkavukluk edenlerin sözlerine kulak vermiştir. Şimdi ise, kendisini eleştireni de dinlemiştir. Bu gibi olaylar, diktatörlerin yapısını allak bullak eder, onları öfkeden kudurtur!"

-Dalkavukların sesini duymak beni tiksindirir çünkü bu ses, gereksiz ve konuşma yeteneği olmayan kişilere özgüdür!

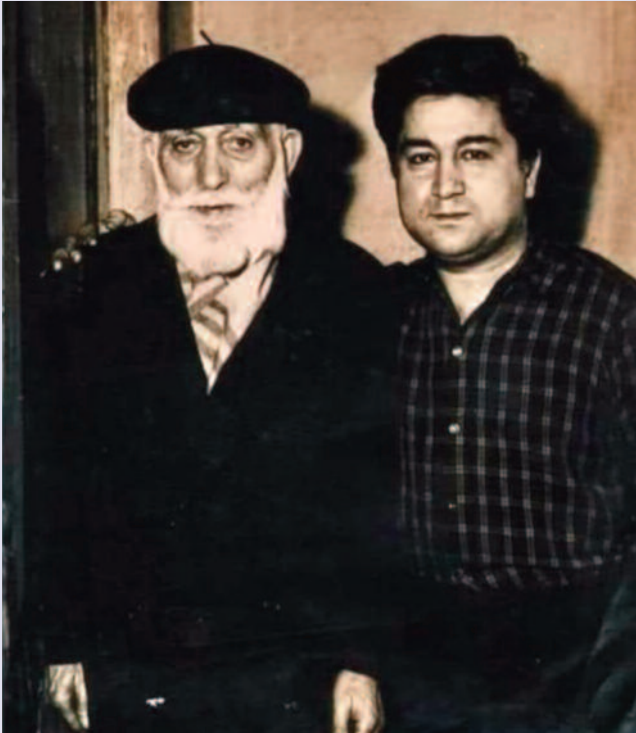
Tanrım, iyileri tanıyayım, kötülerini tanımayayım! Kötüler de beni tanımasın!"

Dünyaca ünlü Türk mizah yazarı Aziz Nesin'i 30. ölüm yıl dönümünde anıyoruz

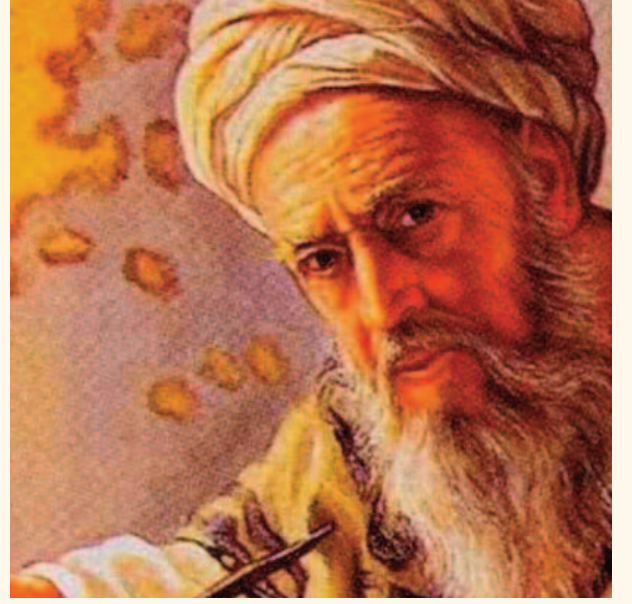
20 Aralık 1915- Heybeliada'da doğan, 6 Temmuz 1995 tarihinde İzmir-Çeşme'de vefat eden Aziz Nesin, mizah alanında kaleme aldığı, çoğu yabancı dillere de çevrilen öykü ve romanlarıyla sadece Türkiye'de değil, bütün dünyada da üne kavuşmuş bir Türk yazardır. Öykü ve romanlarıyla 70'li yılların Yugoslavya'sında ziyaret ettiği Kosova'da yaşayan Türkler arasında da sevilen ve sayılan bir yazar olan dünyaca ünlü bu büyük Türk edebiyatçısını ölümünün 30. yılında Babam adlı şiiriyle anıyoruz.

BABAM

Dünyaların en iyi babası benim babamdır.
Düşmandır düşüncelerimiz, dosttur ellerimiz.
Dünyada tek elini öptüğüm, babamdır.
"Kırkını geçtin, adam olmadın" der,
Başım önümde dinlerim,
Önünde tek baş eğdiğim babamdır.
Sabahlara dek Kur'an okur anamın ruhuna,
İnanır ona kavuşacağına.
Bana gâvur der, dış bilemeden...
Dünyada tek bağışladığı ben, tek bağışladığım O'dur.
Başım derde girdikçe bakar çocuklarıma,
"Bi türlü ölemiyorum!..." der.
"Senin yüzünden çocuklar ortada kalacak!..."
Ölemez kahrımdan benim,
Yaşamak zorunda benim yüzümden!...
Gözlerindeki ateş, bakışlarında söner,
"Tuttuğun altın olsun" der.
Çocukluğumu tek anlayan O'dur,
Dünyaların en iyi babası benim babamdır...

Aziz Nesin babasıyla

Ömer Hayyam, İran

1048-1131 yılları arasında yaşayan İranlı ünlü şair, yazar, matematikçi, filozof ve astronom Ömer Hayyam, aşağıdaki dörtlükleriyle dünyamızın, dolayısıyla da insanlığın günümüzdeki halini sanki 900 yıl önce görerek anlatmış gibi...

Dünya Üç Beş Bilgisizin Elinde

Celladına aşık olmuşsa bir millet
İster ezan, ister çan dinlet
İtiraz etmiyorsa sürü gibi illet
Müstahaktır ona her türlü zillet

Dünya üç beş bilgisizin elinde
Sanırlar ki tüm ilim kendilerinde
Üzülme, eşiği eşek beğenir
Bir hayır var sana bana kötü demelerinde.

Felek ne cömerttir aşağılık insanlara
Han, hamam, dolap, değirmen hep onlara
Kendini satmayan adama ekmek yok
Sen gel de yuh çekme böyle dünyaya.

Her gün biri çıkar başlar ben ben demeye
Altınlarıyla gümüşleriyle övünmeye
Tam işleri dilediği düzene sokar
Ecel çıkıverir pusudan:
Ben ben diye.

Tarihi bir olay üzerine

MAMUŞA AĞZI DİL HUSUSİYETLERİ

Bahtiyar Sipahioğlu

Dil, insanların birbirleriyle anlaşmak için kullandıkları araçtır. Anlaşma aracı olan dilin kendine mahsus kuralları bulunmaktadır. Dilin kuralları dilin yapısına hâkim olan prensiplerden oluşmaktadır. Bu prensipler zamanla bazı değişiklikler göstererek, kendi bünyesinde sebepler neticesinde gelişmeler göstermektedir. Dil gizli anlaşmalar sistemi olmakla, toplumun en önemli müessesesidir. Toplamların en büyük dayanağı dildir. Daha doğrusu bir toplumu ayakta tutan en önemli araçtır. Her toplumun ayrı anlaşmalar sistemi olduğuna göre yeryüzündeki topluluk sayısı kadar dil de bulunmaktadır. Dolayısıyla dünyada bilim adamlarının yaptıkları değerlendirmelere göre 4000-6000 dolayında dil çeşidi bulunmaktadır. Yaşayan diller olduğu gibi, ömrünü tamamlamış, tarihin tozlu raflarına atılmış birçok ölü dil de bulunmaktadır. Günümüzde konuşan halkı ve insanı olmayan Hititçe, Akadca, Trakça, Sümerce, Frigce gibi diller ölü dillerdir. Latince konuşan bir topluluk olmamasına rağmen Latince bilim dünyasında bilim dili olarak günümüzde de yaşamaktadır. Türk Dili ailesinden Çağatayca, Eski Anadolu Türkçesi, Hazarca, Kumanca ölü diller arasında yer alırken, Ural-Alтай dillerinin Altay koluna bağlı olan Türkçe, günümüzde yaşayan diller arasında bulunmaktadır.

İnsanlar birbirleriyle anlaşmak için sesli olarak görüşürken konuşma dilini, söylemek istediklerini yazıya aktarmak için yazı dilini kullanmaktadırlar. Konuşma dili evde, sokakta, günlük hayatta kullanılan dildir. Konuşma dili toplumların yaşadıkları coğrafya alanlarına göre bazı değişiklikler göstermektedir. Bu farklar ses itibarıyla kelimeleri söyleyiş ile bazı ses ve şekil ayrılıkları etrafında toplanır. Bir dilin sahası içinde bir milletin çeşitli kabileleri, bir ülke içinde çeşitli bölge ve şehirler ayrı konuşma dillerine sahiptirler. Bu şekilde bir dilin çeşitli lehçeleri, şiveleri ve ağızları bulunmaktadır.

Lehçe, bir dilin bilinen ve takip edilebilen tarihinden önce karanlık bir devirde kendisinden ayrılmış, çok büyük ayrılıklar gösteren kollara denir.

Şive bir dilin, bilinen tarihi seyri içinde ayrılmış, bazı ses ve şekil ayrılıkları gösteren kolları, bir milletin ayrı kabilelerinin birbirinden farklı konuşmalarıdır.

Ağız ise bir şive içinde mevcut olan ve söyleyiş farklılıklarına dayanan küçük kollara, bir memleketin çeşitli bölge ve şehirlerin kelimeleri söyleyiş bakımından birbirinden ayrı olan konuşmalarına verilen addır. Ağızlarda ses (söyleyiş), şivelerde ses ve şekil, lehçelerde ise ses ve şekilden başka kelime ayrılıkları, kelime sahasına inen ayrılıklar bulunur. Çuvaşça ve Yakutça

Türkçenin lehçeleri, Kırgızca, Kazakça, Özbekçe, Azerice ve Osmanlı Türkçesi, Türkçenin şiveleri, Karadeniz, Konya, İstanbul, Rumeli ağızları da Türkiye Türkçesi'nin ağızlarıdır. Anadolu'nun dışında kalan Kafkas, Irak, Suriye, Kıbrıs ve Balkanlarda konuşulan Türkçe, Türkiye Türkçesi içinde yer almaktadırlar.

Türk dilinin gelişme ve ilerleme devreleri zengin denilebilecek malzeme ve araştırma bolluğuna rağmen yeterince imkânlar değerlendirilmediğinden veya kullanılmadığından dolayı olması gereken sonuç ortaya çıkmamıştır. Değişiklikler neticesinde dilin katmanları olan lehçe, şive ve ağız gibi birimler geniş coğrafya sahasını kapsadığından dolayı yeterince inceleme ve araştırma imkânı bulamamıştır. Geniş coğrafya sahası içinde bir damla yer kapsayan Mamuşa halkı, önce Horasan Havzası'ndan Anadolu'ya, Anadolu'dan Balkanlara yol alıp yerleşince, geldiği beraberinde taşıdığı yörenin şive ve ağızını kullanarak varlığını sürdürmüş, bütün sert rüzgâr ve sarsıntılara rağmen, özünü kaybetmeden günümüze kadar gelebilme başarısını göstermiştir. Tarihi süreç içinde siyasi değişiklikler, coğrafi ve siyasi alanda önemli rol oynadığı gibi dilin yaşaması ve gelişmesinde de önemli etkenleri beraberinde doğurmuştur. Dili besleyen kültürün bütün katmanları zaman içinde hâkimiyetini kaybetmesiyle etki alanına girdiği yerin kültürler ve siyasi etkenler neticesinde içe kapanarak, varlığını bütün siyasi ve kültürel baskılara rağmen korumuş, dimdik ayakta kalarak 20. yüzyılın sonlarına kadar karşısına çıkan bütün zorluklara rağmen yaşayarak, hayatta kalma başarısını göstermiştir.

Varlığını korurken, ana kaynak olarak Türkiye Türkçesi'nin geliştirmiş olduğu edebi ve kültürel yeniliklerden, siyasi duvarların kalınlığı ve sertliği nedeniyle yıllarca yararlanamadığı gibi, coğrafyada gelişen etkenlere bütün kapılarını kapayarak, değişikliğe uğramadan varlığını sürdürmüş oldu. Bu süre içinde kendine has iletişim aracı olan "Mamuşa Ağızı'nın sözlü edebiyat türlerinden ağıt, atasözü, bilmece, mâni, türkü, deyim, masal gibi türlerin varlığını kaybetmeden ve kendine has ses özelliklerinden ödün vermeden, varlığını koruyabilme başarısını 21. yüz yıla taşımış oldu.

Siyasi değişikliklerin var olmasıyla TRT yayınlarının bölgeye yansması, halkın bu yöne tamamen eğilmesi ve Türkiye Cumhuriyeti ile kültürel gelişmelerin hızlı adımlarla yol alması Mamuşa Ağızı'nda önemli değişikliklerin doğmasına yol açtı. Mamuşa, tarihi süreç içinde bulunduğu coğrafyanın taşıdığı siyasi ve kültürel değişikliklerin

sarsıntılarına rağmen “ağız varlığını” korumuş, 21. yüzyılın getirdiği siyasi ve teknolojik etkenlerin etkisinde kalarak, yeni bir sürecin içine girmiş oldu. Öyle ki yeni nesil anne –baba ve dede-nine kuşakları arasında Mamuşa Ağzı yerini İstanbul Ağzı’na bırakmakla hızlı adımlarla yol almış durumdadır. İnaniyorum ki çok kısa süre içinde Mamuşa Ağzı kendi özelliklerini kaybederek, yerini İstanbul Türkçesine bırakmış olacaktır.

Konuşma dilinin önemli unsurları olan “Sözlü anlatım” türleri ağıt, bilmece, mâni, masal, atasözü, deyim, türkü, düğün, dernek, kış eğlenceleri gibi etkinlikler neticesinde nesilden nesile gelerek, günümüze kadar ulaşmış, 21. yüz yıla girerken teknolojinin kültüre yaptığı olumsuz etki nedeniyle bu türlerin kullanma ve hayatta kalma derecesi tehlike haline gelmiş oldu. 20. yüzyılın son çeyreğinde Mamuşa “Hacı Ömer Lütfü” İlköğretim Okulu’nda Türk Dili ve Edebiyatı öğretmeni olarak çalıştım. Eğitim süreci çerçevesinde sözlü edebiyatımızın türleri üzerinde derleme yapma ihtiyacı duydum. Gelişen zamanın getirdiği olumsuz etkenlere fırsat tanımadan, hızlı bir tempo ile sözü edilen türlerin derlenmesi, hayat bulması, esen rüzgârlardan korunup, yazılı hale getirilmesi girişimlerinde bulundum. Derlenen ve yazıya geçirilen sözlü edebi türler, zamanın tedavülünde bulunan gazete ve dergilerde yayınlama fırsatına kavuştum. Bunları (Üsküp’te yayınlanan Sevinç, Sesler dergilerinde ve Birlik Gazetesi’nde, Prştine’de yayınlanan Tan Gazetesi’nde) 2021 yılına gelince “Yaşanan ve Yaşayan Hikayeler” ve 2023 yılına gelince de “Yaşanan ve Yaşayan Kültür” adıyla kitap haline getirip, İstanbul Akademi Basın Yayınları’nda yayımlayarak, edebi kültürümüze kazandırma başarısına erişmiş oldum. Kültürümüzün can iksiri olan sözlü edebiyatımız ve halkın yaşadığı tarih, bu sayede tarihin sert rüzgârlarına kapılmadan, canlılıkları ve varlıkları korunmuş oldu. Mamuşa’nın kültür kaynağında tuzu - biberi olma sevgisini gösteren İrfan Morina, Nusret M.İsmailoğlu, Refki Taç, Şükrü Mazrek, Alaattin İsmailoğlu, Reşit Hanadan, Cemali Tunalıgil, Bayram Mazrek, Nuhi Mazrek, Arif Bütüç gibi Mamuşa sevdalılarının çabaları neticesinde Mamuşa halkına özgü sözlü ve yazılı edebiyatın önemli zenginlikleri derlenip toplanarak, Türk Edebiyatı hazinesine kazandırılmış bulunmaktadır.

Sözlü edebiyat türleri yok olmaktan bir derece kurtulma yoluna girmenin yanında, yazılı edebiyat türlerinde de önemli gelişmeler gün yüzüne çıktı. Balkanlarla birlikte Mamuşa, da ana gövdeden koparılınca, damarları kurumaya yüz tutmuşken 1951 yılında Yugoslavya Federatif Sosyalist Cumhuriyeti tarafından Türkçe eğitime verilen can suyuyla Kosova’da Türkçe tekrar canlanmaya yüz tuttu. Üsküp’te “Birlik” Gazetesi, “Sevinç” ve “Tomurcuk” adındaki çocuk dergileri, akabinde “Sesler” Kültür Sanat ve Edebiyat Dergisi aracılığıyla eğitim-öğretim kurumlarına iksir dağıtmaya başlayınca, bu olumlu gelişme ortaya genç şair ve yazarların ortaya çıkmasını etkiledi. Refki Morina’nın başı çektiği gençler arasında Refki Taç, Bahtiyar Sipahioğlu, Cafer Özen gibi edebiyat sevdalıları kaleme aldıkları şiir, hikâye ve makale türündeki yazılarıyla dönem Yazılı Edebiyatı’nın ilk adımlarını attılar. 1969 yılına gelince Prştine’de yayın hayatına başlayan “Tan” Gazetesi sayesinde Türkçenin damarları genişleyerek İrfan Morina, Reşit Hanadan, Alaattin İsmailoğlu, Cemali Tunalıgil, Arif Bütüç, Şükrü Mazrek, Nuhi Mazrek, Bayram Mazrek, Subi Mazrek, Veysel Şala ve daha nice gençlerin kervana katılmalarıyla birlikte yeni neslin dünyayı algılama değişikliği kendini göstermiş oldu.

1999 yılının başında Arif Bütüç’ün başını çektiği gençlerin bir araya gelerek, “Sofra” Kültür ve Sanat Dergisi, akabinde “Derya” Kültür-Sanat ve Edebiyat Dergisi’ni yayın hayatına geçirmeleriyle Türk Dünyası’nda yepyeni bir çıkış açılmış oldu. “Sofra” ve “Derya” dergilerinde yukarıda sözü edilen şahsiyetler tarafından Mamuşa Ağzı’nın hem sözlü hem yazılı hem de siyasi ve edebi türlerini ihtiva eden yazılı eserler yerlerini alarak, Türk Dünyasında yeni bir sesin titreşimleri değişik tonlarıyla yerini alıp, Türk Kültürü ve Edebiyatına zenginlikler kazandırmış oldu.

Mamuşa halkının temellerini oluşturup vücut haline getirildikten sonra, varlığını tarihe emanet eden Osmanlı İmparatorluğu’nun kurmuş olduğu eğitim müesseselerinde yetişmiş, o dönemin edebi türleri üzerinde kalem oynatmış ve eser vermiş şahsiyetlerden Muratoğlu Müezzinz Yunus’un Arapça -Türkçe yazmış olduğu Lugatı (1786), Molla Ethem’in el yazması Kur’an-ı Kerimi (1940), Devlet-i Aliye-i Osmaniye Mamuşa Kura mektebi ilk Muallimi Hasan Efendi’yi (1903), Muallim Ömer Efendi’yi, Molla İsmail Aluş Efendi’yi, İmam Behçet Efendi’yi, İmam İsmail Efendi’yi, Tasavvuf türünde mükemmel nefes türü dizeler oluşturmuş Hafız Abidin Efendi’yi burada özellikle anmamız gerekir. 1960 yılından sonra topluma imamlık vazifesinde bulunurken halka, özellikle gençlere yeni ufuklara doğru istikâmet yollarını gösteren, (Sırp şairleri Aleksa Şantiç, Yovan Yovanoviç, Zmay, Arnavut yazarlarından Ali Aslani, Naim Fraşeri, Vaso Paşa, Süleyman Naibi, Hasan Zuko Kamberi, A. Z. Cayupi, Astreni, Fan S. Noli, Hil Mosi) Sırp ve Arnavut şairlerinden kültürümüzün ve tarihimizin değişik tonlarını yansıtan şiirlerin Türkçe çevirisini gerçekleştiren, Mamuşa tarihindeki önemli şahsiyetleri ve olayları destan türünde yazıya dökerek, unutulmaya yüz tutmuş edebi

türün varlığının günümüze taşınmasını sağlayan, eser ortaya koyan (Arnavut Şiirinde Osmanlı Mottifleri-Balkan Şiirinde Osmanlı Motifleri-Kutsal Rüya Destanı) Hafız Nusret İsmailoğlu'nu tarihe not düşmek ve başlamış olduğu destan türü edebi alanda yeni yeni eserlerin kültürümüze katacağı zenginliklerle Balkanların Son Kalesi'nin nâmi, şanı edebiyat dünyamızda daha gür bir sesle yankılanacaktır.

1962-66 yılları arasında Mamuşa "Hacı Ömer Lütfü" İlköğretim Okulu müdürlüğü yapan, genç nesillerin yetişmesine önemli katkılar sunan, Türkçenin beslenmesinde önemli mesuliyet yüklenen, bu okula Türkçe gazete ve dergilerin ulaştırılmasını sağlayan, okul kütüphanesinin zenginleşmesi için mücadele veren okul rahmetli Beaydin Selina Hoca'yı, 1963-70 yılları arasında branşları olmamasına rağmen Türk Dili ve Edebiyatı derslerini özenle okutan, dergi-gazetelere edebi türlerden şiir, makale ve halk edebiyatı türlerinden mani, atasözü, masal gibi türlerin derlenmesinde rehberlik eden, yukarıda adları geçen yazarların yetişmesine önemli katkıları bulunan, okulda ayda en az bir kez edebiyat saati düzenleyen öğretmenlerden Abidin Tokay, İzzet Kiser, Gızım Refeya, Muharrem Karabacak, Sadık Koro gibi eğitime gönül vermiş, bazıları Allah'ın rahmetine kavuşmuş şahsiyetlere Allah'tan rahmet, hayatta olanlara sağlık ve sıhhat dilerken sunmuş oldukları hizmetlerinden dolayı, adlarının tarihe altın harflerle yazılmasını temenni ederiz. Adları geçen kahramanların yolunu izleyecek yeni nesiller arasında günün teknoloji ve bilim kaynaklarından yararlanıp, daha nice inceleme, araştırma ve akademik düzeyde kalıcı eserler ortaya koyacak araştırmacı, yazar ve akademik şahsiyetlerin eserleriyle zenginleşmiş Balkanların Son Kalesi'nin tarih sahnesinde ruhuna uygun daha nice eserlerin hayat bulup varlığına yeni renkler katması dileğiyle...

Mamuşa Ağzı Ses Yapısı

En küçük gramer birliklerinden en büyük birlik olan cümleye kadar dili meydana getiren bütün şekillerin bünyesinde ses adı verilen en küçük ve en basit dil unsurları bulunur. Bu unsurlar bazen tek başlarına, bazen de yan yana gelerek canlı cansız varlıkları ve durumları karşılayan kelime dediğimiz dil birliklerini, dil unsurlarını, dil şekillerini meydana getirirler. Kelime tek başına anlamı olan veya cümle içinde anlam kazanan ses veya sesler topluluğudur. Tek sestten ibaret olmadığı zaman, kelimenin bünyesinde daha küçük gramer birlikleri, kök ve ek dediğimiz ses veya ses toplulukları bulunur. En küçüğünden en büyüğüne kadar bütün dil birlikleri seslerden oluşur. Gramer birliğinin en küçük birimi sestir. O halde ses dilin en küçük parçasıdır. Seslerin yazıdaki biçimi harftir. Dildeki harflerin tümü alfabeyi oluşturur.

Türk Dil'i tarih boyunca çok çeşitliliğin dışında başlıca beş çeşit yazı sistemi (alfabe) kullanmıştır: Köktürk, Uygur, Arap, Kiril ve Latin Yazıları. Birinci Dünya Harbi'nin sonuna kadar bütün Türk Dünyası'nda Osmanlıca (Arap yazısı) kullanılmış ve bu yazı ile yazılı anlatımın edebi türleri eski harfler veya günümüzdeki tanımla Osmanlıca harflerle gerçekleşmiştir. Osmanlı'nın

boşalttığı topraklara Sırp Krallığı yerleşince yerini Kiril Yazısına bırakmış, bölgede diğer halklar gibi Mamuşa halkı da yazılı anlatımda Kiril harflerini kullanmak zorunda kalmıştır. İkinci Dünya Harbi'nin akabinde eğitim ve öğretim Latin harflerinin Arnavutça şekli ile yapılırken, 1951 yılında Yugoslavya'da yaşayan diğer milletler gibi Kosova'daki Türkler de kendi yazısını, yani Türkiye Türkçesi'nin yazılı anlatımda kullanmış olduğu Latin Alfabesinin bütün unsurlarını kullanma hakkını gecikmeli de olsa elde etmiş oldu.

Kosova Özerk Bölgesi'nde Türkçe eğitim faaliyete geçince Mamuşa İlkokulu'nda eğitim, 35 senelik bir aradan sonra Türk Dili üzerine vücut bulmakla Türkiye Cumhuriyeti'nin kullanmış olduğu Latin yazısı yazılı anlatım aracı olarak kullanılmaya başlanmış olup bu güzel uygulama günümüze kadar sekteye uğramadan devam etmektedir. Günümüz yazısı Latin Alfabeti'nin yanında 1970'li yılların sonlarına kadar Devlit-i Aliye-i Osmaniye Mamuşa İbtidai Mektebi'nin ürettiği ve kültüre kazandırdığı halkımızın insanları tarafından Osmanlı Alfabeti de tarihe eserler bırakarak, kullanılmıştır.

Harflerin bir dil içinde kullanımına alfabe denir. Türklerin kullandığı Latin alfabesinde, yani Yeni Türk Alfabeti'nde 29 sesin yazıdaki karşılığı bulunmaktadır. Küçük Harfler: a b c ç d e f g ğ h ı i j k l m n o ö p r s ş t u ü v y z.

Büyük Harfler: A B C Ç D E F G Ğ H I İ J K L M N O P R S Ş T U Ü V Y Z.

Büyük harfler başlıca özel adlarda, cümlelerin başlarında ve yazı başlıklarında kullanılır. Yeni Türk Alfabeti'nde kullanılan bu harflerden Mamuşa Ağzında "Ö" ve "Ğ" sesleri kullanılmadığı için, bu harflerin sözlü anlatım (günlük konuşmalarda) esnasında yerleri yoktur. "Ö" sesi yerine "Ü", "O", "E" sesleri kullanılırken Ömeryerine Ümer, örnek< ürnek, övmek< üvmek, ön>ün, kör<çor, çöl<çol, dört<dert, özlemek< üzlemek, ömür<ümür, söz<süz, köpek<çüpek; "Ğ" Sesi yerine de her zaman sözlü anlatımda "G" sesi kullanılmaktadır. Örnek: eğlenmek<eglenmek, ağarmak< agarmak, ağır<agir, sağır-sagır gibi başlıca örneklerdir.

Türk Alfabetinde simgesel anlamda olmayan "W-TS" seslerini ihtiva eden sesler Mamuşa Ağzında varlık göstermektedirler: Kowk<kalk, sowk<soğuk, owma<elma, howa<helva;

Ts sesi Mamuşa ağzında 30 kadar kelime içinde kullanılmaktadır. Kinahtsa > yünden dokunmuş kadın giysisi-önlük, Patanitsa< Ayakları sakat olan. Yürümek için koltuk altına yerleştirilen değnek (araç). Puntso< Puntso< Boyu küçük, gelişmemiş, çelimsiz olan insan, Pintsur- çok küçük- Pitsurka- çok az, biraz<Pupuntsa-Başında şapkası olan serçe, boyu küçük olana verilen ad, Tsigare< sigara, petsi> pinti > tamakâr, tsese< çocuk dilinde et, diri tsese- çırlı çıplak, yatsi-yatsı, tiganitsa> kızgın ateşte hamurdan yapılan yiyecek, tsrepna-srepna,>topraktan yapılmış kızgın küller içinde ekmek pişirme aracı, kırtsa-börek gibi hamur yiyeceklerin üstündeki kızarmış ve parçalanmış kısmı-kabuk, Bants> üst üste yığılmış, çok kalabalık insan topluluğu veya mal,

malzeme. Bantsa<Tarlada toprağı sürerken pulluktan çıkan parçalanmamış toprak. Örnek: Tarlada çok bantsa vardır. Bansalar kuruyunca gruda olmuş. Gogantsa< Büyük abdest dışkısı.Koptsa <-Tel ile bağlanan düğme-Yeleğin koptsası kopmuş Patanitsa<Ayakları sakat olan, yürümek için koltuk altına yerleştirilen değen ek. Puntso< Boyu küçük, gelişmemiş, çelimsiz olan insan, Pintsur- çok küçük, küçücük, minnacık- Pitsurka- çok az, biraz< , Tsigare< sigara, petşi> pinti > tamakâr, tsese< çocuk dilinde et, diri tsese- çırılçıplak, yatsi-yatsı, tsrepna-srepna, kırtsa-börek ve diğer hamur yiyeceklerin üstündeki kı-Akıtma, nişan günlerinde yapılan özel hamur yemeğidir. Bişnitsa-tulum anlamındadır. Saynitsa-Kayak Sung (tsung)-kütük, gelişmemiş, büyümemiş, çoğalmamış aileler anlamlarında kullanılmaktadır. Tsitsimitsi-dokuztaş oyunu-Babomlen dün bütüncün tsitsimitsi oynadıkPatanitsa-yürümek için kullanılan araç, değnek. tsivitka- çok az ışık, (fener ışığı) ateşböceği ışığı >Tiganitsa-hamurdan akıtma olarak kızgın yağ üzerinde pişirilen yiyecek türü gibi örneklerde gösterildiği gibi Mamuşa Ağzında yaşamaktadır.

MAMUŞA Ağzında en çok farkı yaratan ve ayrı bir ağız biçimini oluşturmak için unsur olarak aşağıdaki harflerin yer değiştirmesiyle meydana gelir:

“g” sesi yerine “c” sesi- örnek: çit-cel- cetir... İstanbul Ağzı: git-gel-getir “ğ” “g” “ağaç, dag ,oglan “ ağaç, dağ, oğlan“i” “ı” “arı, sari, mavi “arı, sarı, mavi “ö” “ü” “cüzlükçi, cürdüm- “ gözlükçü- gördüm k-“ç “Çemal- Çani ,Çamil “ Kemal-Kani- Kamil

Hece

Ağzımızdan tek bir çırpıda çıkan tek veya birleşik sese hece denir. “O-KU-YAN Bİ-LİR” örneğinde birinci sözcük üç, ikinci sözcük iki kırırdanışta söylenmektedir. Birinci sözcüğün ilk kırırdanışı bir ses(o), ikincisinde iki (ku) üçüncüsüne üç (yan) birleşik ses çıkmaktadır. Türkçedeki hecelerin yapısı altı çeşittir:

a-	Bir ünlü harftir, her ünlü ses, hece olur.1 ses
bu-	Bir ünsüz, bir ünlü 2 ses
ak-	Bir ünlü, bir ünsüz 2 ses
dağ-	Bir ünsüz, bir ünlü, bir ünsüz 3 ses
üst-	Bir ünlü, iki ünsüz 3 ses
Türk-	Bir ünsüz, bir ünlü, iki ünsüz 4 ses

Görüldüğü gibi her hecede bir ünlü bulunmaktadır. Ünlü olmadan hece kurulamaz. Dolayısıyla Türkçede bir hece en az tek sestten, en çok ise dört sestten oluşmaktadır.

Kaynaşma-Düşme-Aşınma

Türkçenin en önemli özelliklerinden biri sözcüklerde iki ünlünün yan yana bulunmamasıdır. Dilimize yabancı dillerden giren yan yana gelen sözcükler bulunmaktadır: Örnek: saat, şiir, fiil, daire, kooperatif gibi... Mamuşa ağzında bu sözcükler oluşurken muhakkak bir ünlü ortadan kalkarak söylenir. Örnek:

Saat yerine sat-“ a” sesi uzun olarak çıkar, şiir yerine şir, “i” sesi uzun olur, fiil yerine fil, “^” sesi uzun olur. Kooperatif yerine koperatif, “o” sesi uzun olur.

Kaynaştırma harfleri

Ünlü ile biten sözcüklerin sonuna ünlü ya da ünlü ile baş-

layan bir ek gelirse iki ünlü arasına bir ünsüz ses girer. Bu sese kaynaştırma sesi denir. Türkçede dört kaynaştırma harfi bulunmaktadır: “s-y-n-ş”:

“S” harfi: Orhan’ın bahçesinde arabası ve kuzusu bulunmaktadır.

“N” harfi: Pencerenin ve kapının kilidi kırıldı.

“Y”harfi: Hasan pencereyi açtıktan sonra uzun uzun bahçeye batkı.

“Ş” harfi: Ali çocuklarına ellişer lira para verdi.

DÜŞME

Türkçede genellikle kökler değişmez ancak kimi sözcüklerin çekimlerinde birer sesin düştüğü görülmektedir: Ağız, burun, karın, omuz gibi.

Vokaller (Ünlü Harfler)

Oluşum esnasında ses yollarında hiçbir engele (ses dudakları, gırtlak kapağı, küçük dil, dil ve dudaklar) takılmadan oluşan seslere Vokal veya ünlü ses denir. Türk Dilinin yapısını oluşturan bu sesler 8 tanedir: a ı o u- e i ö ü.

Dilin ileri geri, dudakların düz ve yuvarlak, alt çenenin düşük ve yüksek durumlarından şekil alan ağız boşluğu için başlıca 8 türlü boğumlanma bulunmaktadır:

1-Kalın ve İnce Sesler:

a-Dilin geriye çekilmiş durumunda çıkan a ı o u sesler kalın seslerdir.

b-Dilin ileri sürülmüş durumunda çıkan e i ö ü seslerine ince sesler denir.

2- Düz ve Yuvarlak Sesler:

a-Dudakların düz ve yuvarlak hal almasıyla çıkan seslere düz ve yuvarlak sesler denir. Düz sesler: a e ı i sesleridir.

b-Dudakların yuvarlak şekil almasıyla çıkan seslere yuvarlak sesler denir: o ö u ü

Geniş ve Dar Sesler:

a-Alt çene çok düşük, yani ağız boşluğu genişken çıkan seslere geniş sesler denir, Bunlar a e o ö sesleridir.

b-Alt çene az düşük, ağız boşluğu darken çıkan seslere dar sesliler denir. Bunlar: ı i u ü sesleridir.

Seslerin sınıflandırılması:

Buna göre her sesli boşluğunun şeklinden üç şekil almaktadır:

- a-Kalın, geniş, düz bir seslidir,
- e-İnce, geniş, düz bir seslidir,
- ı-Kalın, dar düz bir seslidir,
- i-İnce, dar, düz bir seslidir.
- o- Kalın, geniş, yuvarlak bir seslidir,
- ö-İnce, geniş, yuvarlak bir seslidir,
- u- Kalın, dar, yuvarlak bir seslidir,
- ü- İnce dar, yuvarlak bir seslidir.

Seslerin kalınlık ve incelik durumları büyük ses uyumunu, düzlük-yuvarlaklık durumu ise küçük ses uyumu kurallarını meydana getirir.

Türkçede ekler, kelimelerin son hecelerine uyar. Örnek: Geliyor, koşarken, akşamleyin kelimelerdeki yor-ken-leyin ekleri büyük ünlü uyumuna aykırı gelen eklerdir. Mamuşa ağzında köklerden sonra gelen ekler İstanbul Türkçesindeki gibi değildir.

Mamuşa ağzında uzun "a" ve ince "e" sesleri dışında bazı sessiz harfler de bulunmaktadır.

Konsonant (Ünsüz harfler)

Ağzımızdan boğumlanarak çıkan seslerdir. Gırtlaktan gelen hava birlikte bir ün getirsin veya getirmesin, sesteşler boğumlanma noktalarından gelen hisirtir veya patlamanın mahsulü sayılırlar.

b c ç d f g ğ h j k l m n p r s ş t v y z
21 ünsüz harfin kullanıldığı Türk Alfabesinde, Mamuşa Ağzında "ğ" sesi hiç kullanılmamaktadır. Ğ sesi yerine her zaman "g" sesi kullanılmaktadır. Ancak "w" ve "ts" sesleri ise Mamuşa Ağzında kullanılmaktadır.

UZUN VOKALLER (Uzun Sesler): Mamuşa Ağzında uzun vokaller daima "h-y ve "ayn" konsonantlarının (iki vokal arasında düşmesi sonucunda) meydana gelir: bük (büyük), "çü"(köy),mazun (mahzun), sat (saat), laik (layık),mabet (muhabbet), masere (muhasere), cemat (cemaat), kimet (kıymet), saba (sabah) = muacer (muhacer) gibi.

İkiz vokaller (Diftong):

Mamuşa ağzında iki vokallere rastlamak mümkündür. İkiz vokaller "h-g-v" konsonantların düşmesiyle meydana gelir. İkiz vokallerin bir araya geldiği kelimelerin yabancı dillerden Türkçeye geçmiş olan kelimelerde olduğu görülmektedir:

"muacer-(muhacer)"laik"-(layık)."tau" (tavuk), "cavur"(gâvur) gibi örneklerde görülmektedir.

Prof. Dr. İrfan Morina Mamuşa Ağzı'nın Fonetik Özellikleri makalesinde¹ "souk (sovuk)"soukum"-(salkım="auma"-(elma)-"hauk"-(halk),"kaubur"(kalbur),"kauk"-(kalk) kelimelerindeki ikiz vokallerin meydana geldiğini göstermektedir. Mamuşa halkının günlük konuşmalarında mahalleler arasında sesler bakımından farklılıklar bulunmakta olduğu görülmektedir. Aşağı Mahalle Yukarı Mahalle ve diğer Mahalleler arasında ses farklılıkları bulunmaktadır. Önemli farklılıklardan biri Mamuşa Ağzında "w" sesi kullanılmakta ve vazife görmektedir: "sowk"-(soğuk)-"sowkum"_(salkım), "owma"-(elma), "hawk" (halk),"kawbur"-(kalbur),"kowk"-(kalk), "howa" (helva).

Vokal Uyumu:

İstanbul Türkçesi'nde kullanılan kalın-ince, düzyuvarlak, dar-geniş vokalleri Mamuşa Ağzında vokal uyumu kurallarına uygun kullanılmamaktadır. Mamuşa Ağzında bu uyumun aldığı şekil şu şekilde bulunmaktadır: 1-Birden fazla kelimelerin sonunda bulunan açık hecelerde "ı u ü" sesleri yerine "i" sesi kullanılmaktadır. Örnek: saygi-saygı, sari-sarı, Kızı- kızı; oğlu-oğlu, haydudi-haydudu, kapi-kapı, düçani-dükkanı, dolapi- dolabı,

çalgi-çalgi, avli-avlu gibi...

2- "ci" eki her zaman "i" sesini ek olarak alır. Örnek: bostancı-bostancı, degirmenci-değirmenci, düğünci-düğüncü, furuncı- furuncu, kuyumci-kuyumcu vs.g.

3-Sıra sayılarındaki "ci" eki aynı özellikleri gösterir: üçüncü-üçüncü, derdinci-dördüncü, onuncu-onuncu v.s.g...

4-"miş-miş-muş yerine daima "miş" gelir: cülmüş-gülmüş, duymış-duymuş, oynamış-oynamış vs.g.

5-"li-lü-lü-" eklerinden sadece "li" eki kullanılmaktadır: oyali-oyalı, türlü-türlü, tuzli-tuzlu, Mamuşali-Mamuşalı v.s.g.

6-Görülen geçmiş zaman eklerinden "di" haricinde diğer ekleri(dı-du-dü) kullanılmaz Ör..doydi-doydu, oldi-oldu, üldi-öldü v.s.g.

7-Anlatılan geçmiş zaman ekleri"miş-miş-miş-muş"yerine "miş" eki kullanılmaktadır: bağırmiş-bağırmiş, almış-almış, uyumış-uyumuş, vurmuş-vurmuş v.s.g.

8-Soru edatı daima "i"sesiyle söylenir: bana mi-bana mı, cürdün mi-gördün mü, aldın mi- aldın mı v.s.g.

9-İkinci hecelerde "i" vokali "ı" ya çevrilir: evin-evin, fakırın-fakırın, sahibinin- sahibinin v.s.g.

10-Üçüncü şahıs iyelik eklerinde daime "i" vokali gelir: top-ragi-topragı, kuyruğı-kuyruğu, duvarı-duvarı v.s.g.

11-Geçmiş zaman eklerindeki "i" yerine "ı" gelir: celir-gelir, verir-verir, düverir-deyiverir v.s.g.

12- Şimdiki zaman eki "yor" kullanılmaz: Mamuşa Ağzında şimdiki zaman yalınız "i" ekiyle yapılır: oli-oluyor, vuri-vuruyor, ali-alıyor.

Şahıs Eklerinde: celdim celdin çeldi celdik celdiniz celdiler.

Vokal benzeşmesi:

Mamuşa Ağzı'nda vokal benzeşmesi genellikle yabancı kelimelerde görülür: karanca-(karınca), çirez-(kiraz=,zulümçar-(zulümkâr),vakıt-(vakit), şefteli-(şeftali),kınat-(kanat),halını-(halini, Tene-(tane),çeremit-(kiremit),çüli (köylü),çüver_(köyver),enmek-(inmek),düşman-(düşman),rüya-(rüya),barabar-(beraber),zabun-(zebun),s efte-(siftah),hüri-(huri)

Bu gibi önemli farklılıkların yanında cümle yapısında genellikle devrik cümle kullanılmaktadır: "Ne düvermedin bana, ben da celirdim seninlen." Mamuşa Ağzının temel özelliklerini anlayıp kıyaslamayı oluşturan en önemli unsurlar ise kullanılan kelimelerdir. Yaptığım incelemelerde yalnız Mamuşa ağzında kullanılan çok sayıda kelimeler varken, bazı kelimeler de seslerin yer değişmesiyle farklılıklar oluşturmaktadır.

Yapım eki: Kelimenin anlamını ve çeşidini değiştirir. Örnek: Göz-gözlü, gözcü-gözlük-gözlükçü, gözlükçülük-gözlemek-gözlem-Mamuşa azında cüz- cüzli-cüzlük-cüzlükçi- cüzlikçilik- şeklinde kullanılmaktadır. Örneklerde görüldüğü gibi...

¹İ.Morina-Mamuşa Ağzı Fonetik Özellikleri-Çevren Dergisi sayı 12,s.23-32,Priştine

**İbrahim Hânedânoğlu
Salihli/Türkiye**

RUBÂÎLER

-dîvâne olur-

Bir tatlı bakış, sevmeye bâhâne olur
Daldıkça gönül aşkına şâhâne olur
Leylâ ile Mecnûn gibi candan geçerek
Sevsin deli bir aşk ile, dîvâne olur

-toprak olacak-

Sevdâlı gönüller seni sevsin de bırak
Sevdikçe hayattan bari zevk almaya bak
Hep böyle sürer sanma ki bir gün yine de
En son bu güzellik kara toprak olacak!..

-var mı bilen.?-

Elbette bu dünyâda ölüm hak bilinir
Gelmişse ecel "bekle!.." denilmez, gidilir
Dünyâya geliş sırrını hiç var mı bilen?
Mâdem gidecektik, niye hâlâ gelinir?

-çağırır-

Dünyâda yaşarken seni toprak çağırır
Kabrinde yatarken seni hep Hak çağırır
" Gelmem!.." diyemezsin ki emir geldi ise
En son seni Mahşer'de de mutlak çağırır

MAMUŞA'YA DÖRTLÜKLER

1-

Yıllarca hasretini yüreğimde taşımak
Senin sokaklarında gezip, tozup oynamak
Daha çocuk yaştayken senden ayrılıp gittik
Çocukluğumda sende ne güzeldi yaşamak!..

2-

Seni hayal ettim hep gelirken yol boyunca
Yıllar sonra yeniden seninle kavuşunca
Öyle çok sevindim ki öyle mutlu oldum ki...
Bütün tanıdıkları sağ ve salim bulunca!..

3-

Yıllar boyu inanki hasretinle tutuştum
Rüyalarım da bile her an sana koşmuştum
Çocukluk arkadaşım Reşit Hanadan ile
Altmış altı yıl sonra yine sende buluştum!..

4-

Yağmur, kar, tipi, rüzgâr girse hepsi yarışa
Bütün mevsimler bir bir hepsi de dönse kışa
Çocukluk yıllarımın geçtiği güzel yersin
Sen, gönlümde solmayan bir baharsın Mamuşa!..

Şair, yazar, eğitimci İbrahim Hanedanoğlu (sağda) geçen yıl geldiği Mamuşa'da ziyaret ettiği Belediye Başkanı Abdülhadi Krasniç ile

Şemsetdin Sami'nin Eserleri Priştine'de Arnavutça Olarak Yayımlandı

19. yüzyılın Arnavut asıllı tanınmış Türk bilim ve edebiyat insanı Şemsetdin Sami Fraşeri'nin eski Türkçe /Osmanlıca / olarak kaleme aldığı roman ve tiyatro türündeki edebi eserleri Priştine'de kitap yayıncılığı alanında etkinlik gösteren "Diya" Yayınevi tarafından Arnavutça'ya çevrilerek yayımlandı. Eserlerin Osmanlıcadan Arnavutçaya çevirileri Şemsetdin Sami Fraşeri'nin yaşamı ve eserleri üzerine yaptığı araştırmalarıyla tanınan Kosovalı araştırmacı yazar- çevirmen Raif Morina tarafından yapıldı.

Şemsetdin Sami 'nin Talat Ve Fitnat'ın Aşkı /roman/, Seydi Yahya /tiyatro/, Vicdan /tiyatro/, Besa Yahut Ahde Vefa / tiyatro/, Gave /tiyatro/ adlarındaki biri roman dördü tiyatro eseri türündeki beş eserinin geçen yılın sonlarına doğru Priştine "Diya" Yayınevi tarafından yayımlanmasıyla Arnavut okurlar kendisi de Arnavut asıllı olan Şemsettin Sami Fraşeri'nin kaleme aldığı eserleriyle tanışma fırsatına kavuştular.

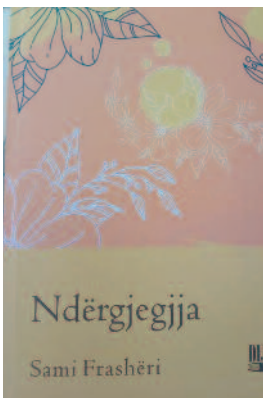
Şemsettin Sami Kimdir?

Şemsetdin Sami (Fraşiri) çok yönlü bir Osmanlı aydınıdır. İlk Türkçe roman olan Taaşuk-ı Talat ve Fitnat'ın (1872), ilk Türkçe ansiklopedi olan Kâmûsü'l-A'lâm'ın (1889-1898) ve ilk Türkçe sözlük olan Kâmûs-ı Türkî'nin (1901) yazarıdır. Yaptığı çalışmalarla devrinde Türkolojinin temellerini atmıştır. Aslen Arnavut olan Şemsettin Sami, Arnavut sorunlarıyla yakından ilgilendiği halde, Osmanlı devletinin modernleşerek güçlenmesini savunmuş, bunun için imparatorluğun ortak dili olan Türkçenin önemini vurgulamıştır. 1850'de Güney Arnavutluk'ta Permet'e yakın Fraşirî kasabasında doğdu. Tımar sahibi Fraşirî ailesinden Halit Bey ile II. Bayezid devri Arnavut asıllı komutan İmrahor İlyas Bey'in torunlarından olan Emine Hanım'ın altı oğlundan[3] üçüncüsüdür. İlk eğitimini Bektaşî tarikata ait olan

Nasîbi Tâhir Baba Tekkesi'nde alan Şemsettin Sami, ortaöğrenimini Yanya'da ünlü Zosimea Lisesi'nde tamamladı.

Bir süre Yanya Mektubi Kalemî'nde çalışan Şemsettin Sami, 1872'de İstanbul'a geldi. Memurluk yaparken bir yandan da Taaşuk-ı Talat ve Fitnat adlı romanını 1872-1873 yılında yayınladı. Arnavut sorunlarını ele alan Besa adlı oyunu da Gedikpaşa Tiyatrosu'nda sahnelendi. 1882-1883 yıllarında Fransızca-Türkçe Kâmûs-ı Fransevi'yi yayınladı. Bu eserden dolayı II. Abdülhamit tarafından İftihar Madalyası ile ödüllendirildi. İlk Türkçe-Türkçe sözlük olan Kâmûs-ı Türkî adlı büyük eserini 1901'de yayımladıktan sonra kendini tamamen Türk dili araştırmalarına verdi. 1902'de Kutadgu Bilig'in ve 1903'te Orhun Abideleri'nin izahlı çevirilerini hazırladı. Şemsettin Sami 1 Temmuz 1904'te Erenköy'deki evinde hayatını kaybetti.

Mamuşa Kaşesi (10)

“Bir Çiftin Türkçülüğü” (2)

Refki Taç

Sözü edilen tebliğin inceliklerine dikkatle bakıldığı halde, tüm fikri beyanların doğru anlaşılacaklarını ekliyor, konuya titiz yaklaşım gösterisi mahiyetinde. Bilimsel açıklamaların kanıt belirtileri, gerçekliğin doğruluklarına şahitlik yapıyorlardı.

Altını çizerek, anlaşılması namına gayret gösterisi, bazı yanlışların düzeltilmesine yönelmesi, gerçeklerin aydınlanmalarına katkıda bulunması niteliğinde gerçekleşiyordu. Gerçekleri tanıtmakta, gerçeklerle tanıştırmakta, doğruları aydınlatmakta gereken neyse yapmak hazırlığını belli ediyordu, aynı zamanda. Baştan beri gelişmeleri takiben durum değerlendirmesini yaparken, Türkiye- Azerbaycan olgusuna değinmesini tekrara getirdi. Amacı, anlaşıra getirme gereğini hissetmişti. Türkiye Türkçesi alfabesinde hiçbir değişikliğin olmadığını bilgiye sunarken, diğer Türk devletlerinin katılımı durumunda önayak olacağını ta o zamanlarda düşündüğünü ortaya çıkıyor, olagelen tecrübe gösterileri, geçmişte olmadığı gibi gelecekte de Türk alfabesinde değişikliğin olmayacağını, Azerbaycan ile ortak alfabenin aynasından yansılarda seyredilebileceğine işaret ediyordu. Değerlendirmesine dayanak sunuyordu. Üç harfte fark hiçbir engel yaratmadığı, zamanla tasdik edilen gerçeğe belirlendiğine vurgu yapıyordu, birilerine cevap olsun diye. Azerbaycan'da yayınlamış eseri okumakta üç harfi ek olarak öğrenmemiz lazım geldiği sunumuyla açıklık getirmesi, hedefi tamama erdirmesi oluyordu. ‘Türkiye Türkçesi için o harfler bize lazım gelmezler, dolayısıyla öngörülen ortaklık aynılığı gelmez. Ortak noktada buluşmanın amacı nettir, hedefi belidir; bilinir’ sözleriyle lafı edilen bölümü noktaladı.

Diğer Türk devletlerinin katılımılarıyla seneler sonra uzlaşma hakkında umutlu olduğunu, bahtiyar olduğu duygularını heveste durdurarak gerçekçi görüşlerini öne sürerken, beklentilerin amaca ulaşmalara, hedefe ermeleri için zaman ihtiyaç duyulduğunu, gerçekliğe kavuşmakta zaman alacağını ekledi. Uzun soluklu bir gelişim olduğunu, aceleye gelmeyen bir sosyal olgudan söz edildiği gibi tahminlerde bulunmasında ses rengi, sabırda selamet varlığını hatırlatıyordu.

Ehli sahibi sıfatıyla görüş belirtilerini olumlu beklentilere alıyor, gerçekçiliğin doğruluklarını geçmişteki kanıtlarında görüyor, tecrübe verilerin neticesinde inanca bağlıyorum. Tanınmış tanıtmaya gerek yok diye düşünüyorum. Kanımca, fikir belirti görüşü en iyi tamamlayacak, Orhan Veli'nin ‘Bayrak’ adlı şiirinin son mısraları olur. “Şu dünyada topu topuna iki milyar kişiyyiz, birbirimizi biliriz” sözleri çok şeyler söylüyor. Şimdi sekiz milyara geldik lakin dünya küçüldü. Marshall McLuhan'ın

deyimiyle dünya küresel bir köye dönüştüğü (Global Köy’ kitabı, Bahar Öcal Düzgören Türkçe çevirisiyle okunabilir) gerçeğini yaşıyoruz. Uzakların gözler önüne sergilendiği devranın küresel gemisinde yüzyüzüyoruz. Hocayı fazla yormadan, daha yakından tanıma fırsatını, teknolojinin yarattığı imkânlardan yararlanarak eksik kalkanların yerine getirebileceği inancıyla soluklanıyoruz. Ahmet Bican Hoca bilim dünyasına katkılarıyla şahsiyetini belirlemiş, eserleriyle kayda geçmişliği var. Dolayısıyla, özgeçmişinden bahsetme mütearife ilkesine ters gelir. Birilerin diyecekleri truizm olur. Zekâsı ilme yönlendirmiş, bilim doktoru rütbesine yükseltmiş, üniversite kapılarını açtırmış, İngilizce diline hâkim olmasını sağlamış, gönlüne taht kurmuş Türkçeye sevdirmiş, Türklük bilimini bütün görmüş, ‘Köklere Doğru’ yapıtında göstermiş, Türk Dilinin Bin Yıllık Macerasına yürümüş ve saymaya yetmeyen ‘Daha’ ekini kullanarak noktalama- dan önce birkaç değinide bulunmamız gerekir.

Türkçenin ‘Ana Dünya Dili’ olması içtenliğini bilimsel delillerle kanıtlamaya gayret ettiği tartışılmaz, bu düşünceyle fikirler havzasına oturtulduğu rahatlıkla söylenebilir. Türk dili tarihine uzantıları, Türk Dünyasında konuşan Türkçenin farklılıklarını bilgi edinmiş, Türkoloji’ye verdiği, verebileceğin en büyük armağanı olsa gerek. ‘Dilde Birlik’ eseriyle (1984) ilim dalında çalışmaları şahsiyetine özellik kazandırmış, özensek kişiliğine yükseldiği söylenebilir. Türkiye Milli Kültür Vakfı tarafından ‘Fikir Dalı Armağanı’na layık görülmesi, doğal halin gerçek yüz ifadesidir. Türk Cumhuriyetleri Heyetine başkanlık yapması sonucu, Türk Dünyasını bir bütün gören fikir adamı olarak “Karşılaştırmalı Türk Lehçeler Sözlüğü”nü hazırlamasında emeğini hatırlatmayı unutmamanı söyleyelim. Türkçenin Çınarı tanıtımını hak ettiği düşüncemin inancını, gösterdiği ilmi performansına bağlıyorum. Yaptıkları, yapıtları ve katkıların arasında, Gazi Üniversitesi Fen- Edebiyat Fakültesi Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları Bölümünü kurduğunu ve bölüm başkanı olduğunu eklemeyi geçmeyelim.

Türkçeye âşık, Türkçeyi bütün bilen, Dünya dili seviyesine yükseltmeyi hedefleyen, dolayısıyla lehçeler üzerinde çalışmalarına yoğunlaşan, ortak bir dile götürecek amaca odaklanan, bu davaya ömrünü adayan kişiliği, Yüksek Öğretim Kurulu’nda “Türk Dünyası Müşaviri”yle görevlendirir. Kendini Türkçeye vermiş çalışmaları, aynı yılda (1993 sonunda) ‘Vekâleten’ yarım sene sonra (Nisan 1994) ‘Üçlü Kararname’ ile ‘Asaleten’ “Türk Dili Kurumu” başına atanır. 7 sene ve üç gün sonra, kendi iradesiyle görevinden ayrılması, ilke bildiği davanın devamını getirir, Türklüğe hizmet vermeyi sürdürür, Türk

devletlerinde yeni nesil Türkolog yetiştirmeye koyulur, yeni kitaplara imza atar, yetiştirdiği öğrencileriyle gurur duyar, emeklilikten sonra ilim üretmeye devam eder. Bahsimiz fikir adamı Prof. Dr. Ahmet Bican Ercilasun olur tabi.

Seneleri dinçliğiyle yırtan, yorulmayı bilmeyen hocamızın soluklanması namına, sohbetin rotasını Türkçenin edebiyat dalına çevirdik, Prof. Dr. Bilge Ercilasun Hocanın anlatımına oturttuk, giriş yapmadan. Hayat hikâyesinin ismiyle özleştirdiği bilinen belliydi. Kendini yetiştirmekte, eşi Ahmet Bican'dan farkı yoktu. Çağdaş iletişim araçlarından öğrenebileceğimiz konular üzerine durmadan, Türk Edebiyatı Hocası olarak çalışmaları tenkit tarihi üzerine gerçekleştirdiğini hatırlatarak, 'Edebiyat Tarihi ve Tenkit' eseriyle ilim merdivenlerinde bir basamak daha yükseldiğini, edebiyat dalında tenkite ayrı bir özellik getirerek kültür değerlerine damgasını vurduğu inancımıza açıklık getirmesini istedik. Sevdiği bilim dalında araştırmaları sonucu eseri isimlendirdiği, eser de efendisini sıfatlandırmaya yettiğini eklemekten edemedik.

Hocanın konuştuklarını kafama yerleştirdiğim biçimde, âcizane beynimin ürettiği fakir fikriyle aktarmayı uygun buldum. Sunmakta yanlış yapmayayım diye, konuşmalarını kavradığım anlatım usulüne düzenleyerek, kendi kabıma sığdırdığım kadarıyla, bilebildiğim üslubuyla okuyucuya ulaştırmaya çalışacağım. Yeni Türk Edebiyatı tarihi üzerinde çalışmalarında tenkit unsuruna temayülü, edebi eserlerin fikirlerinden hareketle, zamanın sosyolojik dokusuna çözüm bulmak açısından büyük önem arz ettiğini düşünüyorum. Müstelzim algıyla mütebaki verileri avam bakışıyla seyrederek öz hallerini tanımaya yaklaşımı, araz vasfı alametlerini aslına erdirerek maziye terk edilmelerinden kurtarmaya muvaffak olduğunu, müsemma eserinden görmekteyiz. Şevklendiren bilgi ışığı altında görülenler şu fikrin aydınlanmasını tetikliyor: Anı zamanı zamanın anına mekik dokumakla gelenek kılıfların kırılmalarında katmanlı değer oluşumları, vakti olguları mekân boyutunda esnekleştirmesini kolaylaştırdığına işa-

ret ediyor, zaman kavramına özel felsefi anlam biçerek tarihle bağ kurmasında tenkite olgunluk yarattığı anlaşıyor.

İnsanlık ruhunu taşıyan sosyal yapıda milli duyguyu toplumsal yaşam biçimine dokumakla, talimli ve muttali mütebahhirliği ortaya çıkıyor, bilecen kişiliğini belirliyor. Kendini bilime yetiştiren hocanın özel konuları seçimi tesadüfe indirgetilemez. Hassas konulara hususiyetle yaklaşarak tenkit alanında uzmanlaşmasıyla özellik kazanması, Türk edebiyatı üzerinde Türk kültürü umumiyetine katkısı takdire şayandır. Sivri kaleminden tenkit verilerine bakıldığında, değer seviyesi yüksek anlamında nitelendirmelidir; fakirhane düşüncemin fikrime söylemesi sonucu anlamında okurlarla paylaşmak istiyorum. Kültür tarihi olguları araştırmakta incelemeleri sonucu, zamanın anlayışına işlenmiş halleriyle sunmak, ecdadın mirasına sahip çıkmaktır, yeni neslin yetişmesine faydalı olmaktır. Edebiyat kültürü tarihi seyrinde tarihin kültür değerlendirilmesi yapımında, kimin iz kimin is bıraktığı bilinmesi, yazı uygarlığına katkı sunma anlamında önemsenmelidir.

Yarattığı eserlerin oluşumunda görüş belirtilerin bahsi geçerken, Türkçeye ve Türklüğe hasret duygularıyla içimden geçenleri aktarmaya çalışacağım. Düşüncelerimi değil, Bilge Muallimin bilgi hazinesinden bir tadım tattırmak olur niyetim. Binaenaleyh, geçmişi tenkit yağmuruna tutmak, varlığını zenginleştirmeye yönelik düzeltme bereketi olarak betimlenmesini gerektirir. Sanat eserlerini dönem süzgecinden geçirerek tarihi anlam biçmek, algı unsurunu zaman akımı içinden geçirmek demektir. Dönem belirtilerine dönüm noktasını vuran aşamaları iyi tanımak, vakti vifak gelişmelere vakıf olmayı gerektirir. Ayak uydurma gerekçelerini tarih dilimlerinde özelleştirmek, bütünle bağdaştırmak, geçmişi gelecekle barıştırmak, aslını anlamlandırmak gibi hususiyetlerin hassasiyetleri ayrı bir boyutta takdir görür. Geçmişin geleceğe akımında oluşturduğu farklılıkları zaman açığı eleğinden geçirerek açıklamak zor bir iş olsa gerek.

Refki Taç (solda) ünlü dil ve edebiyat hocaları Prof. Dr. Bilge Ercilasun ve Prof. Dr. Ahmet Ercilasun ile birlikte

Farklılıkları anlayış köprüsünden geçirerek öpüştürmek, hilesiz bilim sahibine mahsuz bir fenomendir. Edebiyat türlerinin hepsi, monografisi, biyografisi, romanı gibi çeşitleri tümünün bir tarihi var. Dolayısıyla, geçmiş bilmeden şimdilik anlaşılmaz, gelecek aydınlatılamaz. Varlığın oluşumunu çekirdeğinden tanımak, gelişimini tarih verileri temelinde tasvir etmek; dönemin kültür dokusunu, dilin sosyal yapısını öğrenmeye yönlendirir, bilmesini gerektirir; herkesin harcı olmaz tabi ki. Bir şeyin gerçeklerine doğru anlam biçmek, nüvesini anlamaya eğilmek, menşeyini anlamlandırmak, iç yüzünü anlatmak ödevini yüklenmek emek ister, zaman ister, fedakârlık ister. Türk ahlakıyla ilme boylanmış Bilge Öğretmen lafı geçen meşakkatli işi gönüllü yüklenmiş, yerine getirmekle mükellefiyetini ak yüzle tamamlamış, faydalarını kullanıma sunmuştur.

Türkçeye sevgisiyle seçtiği mesleğini ve uzmanlaştığı edebiyat bölümünün beğenisini, Türk uygarlığın kültür belirtisine gösterdiği özen bağında betimlemeyi söyler. Türkçe dili ve edebiyatı Türklerin eseri olduğuna göre, Bilge Hoca'nın Türk Dilini Türklerde aramasını, kişilik doğasında görmekteyiz. Merak bağlaması, hali itibarıyla hayatına dert ettiği, eserlerinde işlediği konulardan, sunduğu görüşlerden, düşüncelerinin oluşturduğu fikirlerden sezmekteyiz. Bendeniz öğrendiklerimi inancıma bağladım, düşündüklerimle hemfikir biçimde aktarmaya çalışacağım. Türk varlığın bütünü seyrinde araştırmalarıyla vardığı sonuçlar neticesinde, fikir beyanlarını eserlerinde işlediği görülmektedir. Yazmak, duyguların hissettiklerini kâğıda dökmekse, yazarın başarısı hislerini hissettirmek olur. Onlardan biri Bilge Hoca'dır, şüphesiz. Yazılarda işlemiş hadiseleri okura aktarmaya çalışan eserleri anlatım merceğine alan dağarcığı tebrik etmek gerekir. Romanlarda görmüşlerini tenkit merceği altına yatırarak onların irdelemesinden, incelemesinden eser oluşturma ustalığının en içten marifetini göstermektedir. Gerçekleri duygularıyla harmanlaştırarak sunduğu görüş belirtileri, ismine uygun, adı gibi ve adı kadar bilimsel olduğunu altını çizerek dile getirmeyi borç biliyorum. Balkan ismiyle anılan coğrafya bölgesinden Türklerin çekilişi ve Yarımada'yı bütünüyle terk etmeleri sonrası Türk Edebiyatı ilgi alanıdır Muhterem Hoca'nın. Toprak kaybını anımsatan kitabın özünde, o toprakları vatan eden insanların kaderi işlenir; duyguların hisleri, hassasiyetin seyri, maneviyat değerlerin hepsi, tümün bütününe içerdiği teyit edilebilir. Canlanması, adeta yeni bir doğuş olduğu anlamında değerlendirilmesi, göze batan özel bir hadisedir. Türk nüfusun göç etmesiyle dilimizi konuşanların azalması, saldırıya uğraması, öğretimden çıkarılması, resmiyetten alınması, Arap harflerinden Kiril harflerine geçilmesi, ana dili olmayan dilde eğitim görülmesi gibi birçok etmenler, edebiyatı adeta dondurmuş hale düşürdüğü, tarih verileriyle kanıtladığı görülür. Milli değerlerin paylaşımında birebir ilişkilerden gönül bağına geçiş ve yeni köprülerin örülmeleri zaman aldıkları vurgusu üzerinde durması, özelliğinde doğru teşhis koyduğu anlaşılır. Maneviyata ödün vermeyen kesime gelindiğinde, 'Türkçe

düşünerek' kendi dillerinde yazan şairler, düzyazı ehli ve farklı türde yaratıcıların Türk kültürüne katkıları hakkında görüşleri, gerçekleri tatmin edecek, yanlışları düzeltecek seviyede olarak değerlendirilmelidir. Açıklamasında ihata tekeffül ses rengindeydi. Türkçeye çevirilerinde hiçbir yabancılığın hissedilmediğinin altını çizerek aktarıyor, özelliklerine derin anlatımlarla işaret ediyordu. (Tasdik anlamında, dile getirdiği düşünceye katkı olsun diye, bütünüyle katıldığımı ifade etmek niyetiyle, 'Kalbi seyirden gelen fikirler' olarak adlandırdığım tebliğ babında aydınlığa ulaştırmak amacıyla; Bosna Vilayet'inde dünyaya gelmiş (1767) yedi yaşında çiçek hastalığından gözlerini kaybetmiş, Filip Vişnyic (Halk Ozanı), Osmanlı'nın terk ettiği acısını kendi dilinde 'Yollar Türkleri özleyecek lakin Türkler olmayacak' sesin Anadolu'ya duyurduğunu inancıyla, altmış sene sonra, Sivas Vilayeti'nde doğacak Aşık Veysel devam etmesine tesadüf denmez demek istemiştin; coşku dolu anlayışına kıyamazdım) 'Dürüst olmak gerekirse, Türk edebiyatında yer almalarını hak ettiklerini rahatlıkla söyleyebilirim. Özellikle Boşnak asıllı yazarların bazıları, çoğulu diyebilirim. Boşnakların Türk kültürü havzası içinde bulunduklarına da değinmek isterim.'

Türkiye Cumhuriyeti sınırları dışında Türk edebiyatı konuşulduğunda, Kerkük, Azerbaycan gibi coğrafyalarda Türk edebiyatı kendine has özelliğini korumaktadır. Balkanlarda farklı bir tablo çizilmektedir. Mozaik renkleri neredeyse görülmemektedir. Balkan Türk Edebiyatı, Türkiye'deki gelişmeleri takip ediyor ve paralelinde işlev görüyor.' İstanbul Türkçesiyle yazıldığı kanıklık oluşturduğuna sözü getiriyordu. Dolayısıyla Türk edebiyatının uzantısı olduğu sonucuna vardığını gizlemiyordu. Lafı edilen övgüye ek, artı bir övgü daha geldi, edebiyat olgularını değerlendirmenin yetkilisinden. 'Türk nüfusunun az olmasına karşın çok yazılıyor, çok üretiliyor' dedi. Türk edebiyatı hakkında görüş belirtecek bilgi ehli Prof. Dr. Bilge Ercilasun Hoca'dan öğrendiklerimiz çok makbule geçti.

Gerçeklere ışık tutacak düşünceleri bilgi torbamıza yerleştirirken, 'Bir Vatanı Kaybettiler' tanınmış eseri hakkında biraz daha bilgi edinmek istedi. Balkan Yarımadası'na adanmış kitabının, romanlar üzerinden inceleme sonucu meydana geldiğinden söz ederken Reşit Hanadan'ın romanlarına geldik. 'Mamuşa' dergisinde yayınlanan yazısı ile ilgili sohbette odaklandık, adı geçen belde hakkında görüş verilerine kaydık. Balkan olaylarını dile getirirken Mamuşa hususiyetlerinin buna renk kattığını, bu küçük bir yerleşim yerinin az nüfusuna rağmen olaylardaki rolün hassasiyetleri üzerinde durduk, değer bağlamında, birçok kültür dalında oluşumlara ve gelişmelere şahitlik yapabileceği dile getirilişle 'Mamuşa Kaşesi' denilebileceği sohbet yeni boyutta şekillendi.

Mamuşa konuşuldu, eşi akranı bulunmayan üç hadise üzerinde duruldu. Türkçe dilbilgisi hakkında konuşurken, eklemeler hususiyetiyle zenginleşmesine katkısı, yarı şaka niyetiyle söze geldi. Bir karyenin, dil zenginliğine katkısıyla nasıl üniversiteye dönüşebileceğini, Çingene

olarak tanımladığımız köydaşlarımıza karşı küçümseyici hatalardan kurtarmak niyetiyle, aslı isminin sonuna 'O' harfi eklenir, Hasan 'Hasan-o' olur, yani; dediydim 'Çingene Mezarlığının' Mamuşa'ya has ve öz olduğu görüşünde mutabakat kaldık. Bunu Türk Dünyası'nı karış karış gezen Prof. Dr. Ahmet Bican hoca da tasdik etti. Anadolu'da öyle bir şeyin olmadığı vurgulandı. Bir de 'Gelin Mezarlığı' Mamuşa gerçeği dile getirildi, özelliği eşi olmayan teklikte değerlendirildi. Türkçe dilinde öyle bir kavrama rastlamadığını dünyaca tanınmış Türkolog'un ağzından duymamızın memnuniyetime memnurluk katan, gerçeğin tamamlayıcı bölümüne Bilge Hoca'nın katılımı oluyordu. Türk Edebiyatını tanımlayıcı ve edebiyat tarih ve tenkitiyle tanınan isim sıfatıyla tasdik etmesine duyarsız kalmak mümkün olmayacaktı elbet. Araştırmayı hak eden bu unsurlardan devamlı bahis etmek, dile getirmek, usanmadan tekrarlamak, belli adım atmaya, uyandırıcaya kadar tekrarlamak gereği dile getirildi. Mamuşa mührüyle oluşan Türk- İslam sentezi kültür eserlerinden bahsetmeye sözü getirmeye düşündüğümde saat ilerlemişti. Büyük kültür merkezlerine ait olan El Yazısı Kur'an'ının bir karyede yazılması özelliğinden bahis etmek zaman alacaktı. Onun yanında ve onun kadar değerleri, Ahmet Bican Hoca'nın açısından daha önemli olan, ta Hicri 1200 senesinde yazılan sözlüğe değinmeden olmayacaktı. 'Karşılaştırmalı Türk Lehçeleri Sözlüğü' Türkiye'den Azerbaycan'a, Türkistan'a, İdil- Ural' taşımakta değeri küçümsenemez lakin Avrupa kıtası eksik kalır düşüncemin belirtisi sohbette yeni ivme kazandıracaktı. 'Ketebehu zalikel kitab Yunus bin Murad Müezzinzade el- sakın Mamuşa gafr ola' zat 'Türk Dünyası' haritasını bir başka çizdiği fikrimi diğer kısmetin görüşmesine ertelemek gerekiyordu. Acizane düşüncem, 'Türk Dünyası,' anlam belirtileriyle lügati kavrama sığmayan, Devlet sahibi olan Türk Devletleri sınırlarını aşan, Türkçeyi yaşatan bütün Türkler 'Türk Dünyasını' temsil ettiği hakkında fikir tartışmasına zaman izin vermeyecekti. Şimdilik bu kadar. Vesselam!

Feyyaz Sağlam

İzmir/ Türkiye

Üsküplü Yitik Beğ'e 3. Mektup

İzmir'in göçmen mahallelerinden Urumeli'ne

Nusretim,

"Aman bre deryalar"

Deryamda deli balık,

Deryalarım kan ağlar,

Drava Irmağı akmaktadır göğe

Cebimde hürriyetim

Yosunlar bulut rengi

Bulutlar salkımsaçak

Dolanmıştır ayaklarım

Yüreğim yaprak mı yaprak

Geride mi kalmıştım yığdım?

Düşlerin ak...

Ramize'm,

Sarı saçlım, vebalim, yârim

Yıkıldı mı Bosna'da

Kırmızı kiremitli damım?

Boynu bükük garip sevdam ey

Derdinde del olup gitme,

"Ya beni de götür,

Ya sen de gitme"

Barım.

Söylenmiştir acılar...

1985, İzmir

Bütüne Birleşim

'Cem'

Hasasın hususi kelimesidir

Lügati Türkçedir

Türk kültürünü kavramlaştıran söz

Farklılıkların birlikte kaynaşmalarını

anlamlandıran kelamı söylemektedir

İsmiyle anılan tek birliktir

Adına 'Türk Dünyası' denir

Aynaların toplam özellik belirtisi

Gaspıralı deyimiyile

'Dilde, fikirde, işte birlik' kelimelerin tek kavrama bi-

çimlendirmesi

Hz. Mevlana'nın tasavvuf ruhun

hissettikleri denilebilir

('Konuşmadan önce sözlerini üç kapıdan geçirir')

Cehaletin sefalet düşürecek felaketten kurtuluşu kastedir

İmtihan için dünyaya gelişin işaretidir

İlk kapıdan dilde birlik geçti

'Türk Dünyası Ortak Alfabeti' başarıyla gerçekleşti

Sabrın selameti onlardan biriydi

Aynı fikirde buluşmak da eksik değildi

İkinci kapı fikre geçit verdi

'Türk Devletleri Teşkilatı Aksakallar Konseyi' yük-

lendi

Birleşme uğruna yapılan işler devamına geldi

Akıbeti her haliyle belli

Türkler çoğulda birdir

Bir olmaya söz vermişlerdir

Destek milletten gelir

Baş üstüne diyenler tümseliş gösterir

Refki Taç

Mamuşa “Aşık Ferki” Kültür- Sanat Derneği Çocuk Folklor Ekibi İstanbul’da düzenlenen 25. Türk Dünyası Çocuk Şöleni’nde Kosova’yı temsil etti

Mamuşa’ya Özgü “Çiçek Oyunu” İstanbulluları Büyüledi

Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı, İstanbul Valiliği ve Yurtdışı Türkler ve Akraba Toplulukları Başkanlığı iş birliğinde 24 Mayıs-1 Haziran tarihleri arasında düzenlenen şölene Türk Dünyası’nı temsilen katılmak üzere İstanbul’a 14 ülkeden 20 grup halinde gelen yaklaşık 250 çocuk aynı milletin mensupları olarak birbirlerini tanıma fırsatına kavuştu

Türk dünyası Araştırmaları Vakfı tarafından 24 Mayıs-1 Haziran 2025 tarihleri arasında İstanbul-Bakırköy Belediyesi ev sahipliğinde düzenlenen 25. Türk Dünyası Çocuk Şöleni 26 Mayıs 2025 Perşembe günü Kadıköy-Söğütluçeşme-Altiyol-İskele Meydanı güzergahında gerçekleştirilen yürüyüşe katılan konukların yürüyerek geldikleri Atatürk Anıtı önünde saygı duruşunda bulunmalarıyla başladı. Şölene “Anadolu” İlkokulu Müdürü Erol Morina ile sınıf öğretmeni Ayser Leskovci refakatinde Kosova’yı temsilen katılan “Aşık Ferki” Kültür-Sanat Derneği Çocuk Folklor Ekibi üyeleri söyledikleri şarkı ve sergiledikleri halk oyunlarıyla izleyenlerin beğenisini topladılar.

25. Türk Dünyası Çocuk Şöleni, 28 Mayıs 2025 tarihinde Bakırköy-Ataköy Ahmet Cömert Spor Salonu’nda gerçekleştirilen en büyük etkinlik niteliğindeki Şölen Gösterisi etkinliğiyle açıldı. Açılış konuşmalarının ardından konuk çocuk sanatçılarının ellerine temsil ettikleri ülke bayrak-

ları ve mensup oldukları sanat dernekleri flamları olduğu halde “Anayurt” şarkısı eşliğinde yürümeleriyle devam eden etkinliğin başlangıcında söylenen İstiklal Marşı dinletisi eşliğinde Türk büyükleri ve şehitleri anısına saygı duruşunda bulunuldu.

Türk Dünyası ile Türkiye’den Ana gösteri niteliğindeki bu etkinliğe ülkelerini temsilen katılan çocuk sanatçılar ülkelerine ve yaşadıkları yörelere özgü oyun ve şarkılarını başarıyla sergilediler. Şölene Kosova temsilcisi olarak katılan Mamuşa “Aşık Ferki” Kültür-Sanat Derneği Çocuk Folklor Ekibi üyeleri burada sergiledikleri Mamuşa’ya özgü “Çiçek Oyunu” adını taşıyan halk oyunu ile şölende sergilenen halk oyunlarını izlemek için gelen sanatseverlerin beğenilerini topladılar.

Türk Dünyası Çocuk Şölenu kapsamında 29 Mayıs Perşembe günü Bağcılar Belediyesi başkanlık sahnesinde 16. Türk Dünyası Çocukları Ses Yarışması adı altında başka bir etkinlik de gerçekleştirildi. Türk Dünyası’ndan gelen çocukların söyledikleri şarkılarıyla katıldıkları yarışma niteliğindeki bu etkinlik de konuklar tarafından aynı şekilde coşkuyla izlendi. Söz konusu Şarkı Yarışması’nda Kosova’yı “Mamuşa Ortasında” adlı Mamuşa’ya özgü bir türküyle temsil eden “Aşık Ferki” Kültür-Sanat Derneği üyesi Ecrin Krasniç izleyicilerin alkışlarını topladı.

Kosova’yı, dolayısıyla da Mamuşa’yı temsilen içinde bulunduğumuz yılın ilk yarısında Türkiye ile K. Makedonya’da uluslararası düzeyde gerçekleştirilen dört festivale katılan “Aşık Ferki” Kültür-Sanat Derneği üyelerinin buralarda sergiledikleri oyun ve söyledikleri şarkılarla göz doldurdular.

Ecrin Krasniç “Mamuşa’nın Ortasında” türküsünü söylerken

Folklorcularımıza Türk medyası büyük ilgi gösterdi

DOBURÇAN'DA OSMANLI KÜLTÜR MİRASI

Selim SELİMİ

Osmanlıların Balkanlara yerleşmesi ve bu coğrafyayı beş asır idare etmesiyle beraberinde binlerce tarihi sanatsal kültürel eserler inşa ettiler. Fakat, Osmanlının Devletinin (1912) Balkanlardan özellikle Kosova'dan ayrılması ardından, burada yaşayan müslüman topluluklardan, Türk, Arnavut, Boşnyak vb. olsun bir daha gün yüzü görmemişlerdir. Böylece bu halkların büyük bir kısmı tek çıkış yolu olarak bölgeden göç etmeyi göze alırken, göç edenlerin ekseri kısmı Payitahtı, günümüz Türkiye sınırlarını, az bir topluluk ise Arnavutluk'u veya başka bir devlete göç etmeyi çare olarak görmüştür. Geride kalan müslüman halk bu coğrafyalarda yaşamak zorunda kalmıştır. Bu bölgelerde kalan Türkler bir yandan ana dillerinde eğitim görmezken, öte yandan kültürlerini de doğru düzgün yaşatmalarından mahrum kalmışlardır. Yüz yıllarca Osmanlı idaresi altında idare edilen Balkanlarda, yüzlerce tarihi, kültürel, mimari, edebi eserler ortaya koymuşlardır. Zamanla değişen devlet yapı sistemlerinden Türk halkı farklı muamele görmüşlerdir. İkinci Dünya Savaşı sonrası 1945 yılında Yugoslavya'nın kuruluşundan sonra, 1951 yılında azınlıkta olan topluluklarla birlikte Türk dilinde de düzgün bir eğitim ve kültür dernekleri faaliyete geçmesine başlamışlardır. Ancak, yeni kurulan (1999) Kosova Cumhuriyetinde, Türk dilinde eğitim ve kültürel faaliyetler kaldığı yerden varlığını olumlu ve memnun edici durumda sürdürmeğe devam etmektedir. Kosova'nın belli bölgelerinde olduğu gibi Gilan Belediye'sine bağlı bulunan Doburçan Türkleri de yıllardır Türk eğitimini, kültürünü ve Türk dilini korumuş ve günümüzde de yaşatmaya çalışmaktadır.

Burada Türk dilinde eğitimin yapılması bir nevi Türk benliğimizi koruma açısından, Doburçan Türkleri için çok büyük önem taşımaktadır. Çünkü, Arnavutların çoğunlukta olduğu bu yerleşim yerinde, Türkler ve Arnavutlar arasında akraba bağların yoğun olması, rahatlıkla asimile olma olasılığı mevcuttur. Yıllardır, Kosova'nın her yerinde olduğu gibi Doburçan'da da Osmanlı kültür miras eserlerinden sayılan camiler, cami kitabeleri, köprüler, çeşmeler, mezar taşları gibi eserler gerektiği gibi korunamamıştır. Mevcut eserlerin korunmamasının çoğu, Yugoslavya devlet politikaları yüzündendir. Kimilerin ilgisizliğinden yanı sıra doğal şartlardan dolayı zarar görmüşler, veya kasten bilinçli bir şekilde bile, ortadan kaldırıp yok etmişlerdir. Bu çalışmamızda Doburçan'da mevcut Türkçe eğitim, mimari eserlerden camiler, osmanlı mezar taşları, Türk aileleri gibi konular üzerinde katkı vermeye çalışacağız.

Doburçan köyü, Gilan Belediyesine bağlı bir yerleşim yeri olarak Gilan'ın 12 km. doğusunda bulunmaktadır; ve 1.312 hektarlık bir alana sahiptir. Doburçan, Kale ve Osoya dağlarının eteklerinde, düz bir arazide yerleşmiştir. Köyün ortasında Perlepnitsa deresi akar. Çıkışında ise Morava nehri geçer. Verimli bir toprak arazisi vardır.

Doburçan'ın Türk yerleşim yeri olduğunu gösteren yer adlarıdır. Saymış olursak şu isimlere rastlamaktayız: (yer isimlerini Doburçan ağızıyla olduğu gibi veriyorum) Ayvacık, Yamaç, Buruncik, Çalılık, Düzlük, (Gucarnitsa), Batık, Ufacıkçali, Büyükçali, Büyüktaş, (Ledinalar), Kale, Bağlık, Çesta, Ufakçesta, (Osoya, Surtsa), Yukarçimat-

Doburçan köyünden bir görüntü

sina, (Matsina), Sığıryoli, (Putinka), Kori, (Moravabregi, Yaruga), (Kametipotok, Uşevtsa), İslamaconun Kaynağı, Hacisabrinin Bunari, (Tomantsa Potogi), Kusidub, Hacibislim Çayırleri, (Leştar), Vakıf Tarlası, Yazışte, Moravaşiri, (Plandište), Kavaklık, Memiçebareler, Kaçarka, Dumdumlar, (Posolipotok), Dagtarlası, (Ramidel), Çesık, Hırzışteler, Halimdeda Tarlası, (Dugidel, Luka, Gloglar), Adalık, Çirimihtane, Ayvalık, (Smonitsa, Pacak), Baçeler, Ovalık, Değirmenlik, Çireçhane, Bayaçok, Teknecik, Deliklitaş, Ekşisu, Kırımzitoprak, Şavarina, Dub, (Slup, Selişte, Gulişte) vb. Köyün ismiyle ilgili kesin bilgiler verilmemiştir. Ancak, rivayetlere göre, köyün ismi Sırpça kökenli olan, “iyi” anlamına gelen “dobro” kelimesinin yanına Türkçe “çan” kelimesinin birleşmesiyle oluşmuştur. Aynı rivayetlere göre, eskiden Romalılardan kalma bir kilisenin çok güzel çalan bir çanı varmış. Böylece ortaya “Dobroçan” ismi ortaya çıkmış, yine bir ünlünün “o > u” değişmesiyle, bugün Doburçan şeklini almıştır.

Köyün ismi; yazılı evraklara göre 1437 yılında “Dobrozani” olarak geçmektedir. 1498 yılında ise Novobırda Kazasına bağlı Doburçan Nahiyesinde 59 aile (Rexha, 2002, s.85) reisi olduğu belirtilmektedir. 1530’lu yıllarda Viçitirin Livası Novo Bırda ve Priştine Kazaları haritalarında, Doburçan Nahiye olarak gösterilmektedir. 1566-1574 yıllara ait Osmanlı kadastro defterlerinde ise 26 hanenin (Haz. Bajgora, 2000, s.00) olduğu kaydolunmuştur.

Ayrıca bir rivayete göre Fatih Sutan Mehmet’in Novobırda fethinden sonra, bir bölük Osmanlı askeri Doburçan’a gelir. Köyün girişinde Sırplarla yapılan çatışma sonucu fethedilir. Ama çatışma sonucu sekiz Osmanlı askeri de şehit düşer. Şehitleri hatırlamak için, yuvarlak insan boyu büyüklüğünde sekiz mezar taşı dikilir. Bu taşlara benzer Novobırda’da ve bölgenin farklı yerlerinde olduğu görülmektedir. Bu mezar taşların günümüzde altı tanesi mevcuttur. Üzerlerinde herhangi yazı bulunmamaktadır.

Türk aileleri 16. yüzyılda Türküye’nin Tokat kasabasından, Üsküp’ten, Novobırda’dan, Yanyeva’dan ve başka yerleşim yerlerinden Doburçan’a yerleşmiş olurlar. Oysa, Haşanlar (Adilovtsa) ailesi ise, Arnavutluk’un Topayan kasabasından zengin hayvan sürüleriyle, başta Kormiyan’a, daha sonra Doburçan’a (Osmani, 2004, s.38) yerleşirler. İstatistik veriler incelendiğinde, Yusuf Osmani’nin, “Vendbanimet e Kosoves, Gjilani 6”, (Kosova Yerleşim Yerleri Gilan) adlı eserinde Doburçanla ilgili şu bilgilere yer verilmektedir. XIX. yüzyılda bölgede 70 Türk ailesinin olduğu gözlenmektedir; 1913 yılında 820 kişi, 1921’de 138 hane, 1927’de 123 hane, 1945’te 941 kişi, 1948’te 1233 kişi, 1953’te 1364 kişi, 1961’de 1588 kişi, 1971’de 2114 kişi, 1981’de 2556 kişi yaşadığı kayıtlara geçmiştir. (Osmani, 2004, s. 39) Bugün Doburçan’da 100 Türk ailesi ve bunlardan 350 kişinin yaşadığı bilinmektedir. Ayrıca 25 kadar Türk ev boş bulunmaktadır. Boş bırakılmış evlerin sakinleri Türkiye veya Avrupa devletlerinde kısa dönem için çalışmak amaçlı gidip gelmektedirler. Bu ailelerle birlikte, Doburçan’da 450’nin üzerinde Türk nüfusu bulunmaktadır. Bu hemşehrilerimiz yaz ve kış tatillerinde Doburçan’a döner, tatillerini burada geçirirler.

1999 yılındaki Kosova savaşıdan sonra, Doburçan modern, yeni inşa edilmiş evleriyle her geçen gün daha gelişmekte ve hali hazırda 600 haneli, Arnavut ve Türklerle beraber 4500 nüfuslu bir köydür.

Doburçan’da Osmanlı Mimari Eserler

Osmanlı dönemi içinde Anadolu’nun değişik yerlerinden seçkin aileler gelip Balkanların farklı yerlerinde olduğu gibi Doburçan’a yerleşmişlerdir. Böylece zaman içerisinde kültürlü yaşamlarıyla örnek olmuş ve Morava bölgesinin merkezi haline gelmiştir. Fetihden sonra Doburçan Türklerin yerleşim yeri olmuştur. Anadolu’dan ve bölgenin değişik yerleşim yerlerinden aileler buraya yerleşmiştir. Bu aileler; Dindarlar, Poçinkalar, Adilovtsalar, Kazazlar, Zekirler, Kabakçılar, Berişalar, Boyacılar, Cırkıllar, Haciskiler, Yanovalılar ve Gaşlardır. Bugün, bu ailelerin çoğu Türkiye’ye göç etmişlerdir. Fakat az sayıda kalmış Türk aileler Doburçan’da yaşamaya devam etmektedirler.

Bölgenin diğer yerlerde olduğu gibi Doburçan’da medresenin var olması bir dönem özellikle XIX. yüzyılın ikinci yarısından sonra eğitim ve kültür merkezi olur. (Selmani ve Aliu, 2005, s.90) O zamanlar medreseler temel eğitim kurumlarıydı. Bir süreliğine Doburçan, Morava Yöresi’nin eğitim-kültür merkezi haline gelir. İki camisi, medresesi, mektebi, ahşaptan köşkleri, misafir konakları, hanı, fırını, çeşmeleri, su değirmenleri (köyün içinde dört ve dışında üç olmak üzere toplam yedi imiş), dükkanları, ağaları ve güzel Kur’an okuyan hafızlarıyla ad yapar.

Halil Çelebi Camisi

Camiler, namaz kılmak, nasihat vermek, öğrenci okutmak gibi dini yükümlülüklerin yerine getirilmesinde hizmet etmek üzere inşa edilmiş dini birer müesseselerdir. Böylece Doburçan’da iki cami inşa edildi. Bunlardan biri Halil Çelebi camii, Ramazan Camisi ve iki yıl önceki (2022) yeni bir cami daha inşa edilerek Doburçan’da cami sayısı üçe çıkmış oldu. Bu iki camide, faaliyete geçtikleri tarihten bu yana, Kosova’da belki nadir görülen bir uygulamadır. Ramazan aylarında, sabah, öğle ve ikindi namazlardan önce birer Kuran cüzü okunur. Böylece Bayram’dan bir gün önce okunan üç hatim duasıyla Mübarek Ramazan ayı bitirilir.

Halil Çelebi Camii: 1526 yılında inşa edilmiş Kosova’nın eski camilerinden biri sayılmaktadır. Ayrıca 2005 yılında Bursa’da yaşayan bir Doburçanlı, mevcut caminin giriş duvarına mermer bir taş yerleştirmiştir ve üzerine “Bu cami 1422 yılında inşa edilmiştir” yazılıdır. (Selimi, 2018, s.146) Caminin kitabesi bulunamadığından dolayı caminin yapılış tarihi kesin olarak tespit edemiyoruz. Fakat Halil Çelebi Camisi’nin ismiyle ilgili ünlü Türk araştırmacı Prof. Dr.

Doburçan’da artık kullanılmayan bir su değirmeni

Ekrem Hakkı Ayverdi, "Avrupada Mimari Eserler-Yugoslavya, cilt III, İstanbul, 1981. s. 135." (Ayverdi, 1981,s.135) ve Raif Vermica'nın "Kosova'da Osmanlı Mimari Eserler" adlı eserlerinde caminin yeniden inşası Hicri 1300 yılını verirken, Miladi 1882 yılına ait olduğu ortaya çıkıyor. (Ed. Bajgora, 2000, s.268)

Caminin 80 cm kalınlığında duvarları vardı. Küçük pencere-leri ve namaz kılma yeri 8,00 x 8,20 metre ölçülerinde kare şeklindeydi. Kubbesi yoktu, tavanı düzdü, klasik Osmanlı-Arnavut camilerinin tipik bir örneğiydi. Mihrap, minber, kürsi ve mahfil bulunuyordu. Cami girişinin sol tarafta hocanın küçük bir odası, sağ tarafta ise ahşaptan yapılmış cemaat bekleme yeri bulunmaktaydı. 1968 yılında bu caminin restorasyonu yapılıyor. Halil Çelebi Camisi kısa ve geniş, bir şerifeli minaresi vardı. Caminin giriş kapısı ahşaptan yapılmış. Oysa kapının üstünde daha önce kitabesi varmış. Fakat zarar gördüğü gözükmekteydi.

Bahçesinde bir şadırvan vardı. Halk arasında "Yukarçı cami - Yukarçı cami" olarak bilinen bu camide görevli imamlar Dindar ailesine mensup oldukları, cami imamları listesinde de görebiliriz. Bu cami ana yol kenarında bulunuyor. 1990 yılında Sırp polis güçleri tarafından camiye otomatik silahlarla ateş açılıyor. Oysa 13 Haziran 1999 yılında yine Sırp paramiliter güçleri camiyi ateşe vererek yakıp kül ederler. Aynı gün "Aşağı Cami" imamı Molla Nüsret Haydari'yi de öldürdüler ve Hacı Selman Haydari, Basri Bislimi ve Fizi Hajdari'yi de yaralarlar. Ayrıca cami avlusunun kenarında sağ tarafta Osmanlı yazısıyla bir mezar taşı bulunmaktadır. Caminin avlusu 411 m2 alana sahiptir.

Halil Çelebi camisi avlusunda bulunan Muine binti Durmuş'e ait mezar taşın kitabesi yer alıyor.

Huvel baki,
elmerhume elmagfure,
Muine bintu Durmuş ,
ruhçun elfatiha.
Sene 1253 h. 1837 m.

Halil Çelebi Camii binası, 2001 yılında Birleşik Arap Emirlikleri Krallığı Şeyh Zayed Bin Sultan Alinhan'ın başısladığı yardımla inşa edildi. Yapılan yeni cami iki katlıdır. Birinci katta bir oturma odası talebe okutma sınıfı ve gasilhanesi bulunmaktadır. İkinci katta ise ibadethane ve mahfil bulunuyor. Cami 16mx13m boyutlarındadır. Cami binası oryantal ve modern unsurlar taşımaktadır. Büyük bir kubbesi ve ön tarafında iki küçük kubbesi vardır. Halil Çelebi Camii, köyün merkezinde, Përlepnica köyünden gelen nehrin kenarında ve Gilan kasabasına 12 kilometre mesafede yol üzerinde inşa edilmiştir. Köyün karşı tarafında Kamenica kasabası bulunur. Doburçan eski yerleşim yeri olarak onu kanıtlayan tarih ve kültürel eserleri en iyi göstergedir. Bunu kanıtlayan Halil Çelebi camisi ve mezar taşlarıdır.

Örnek olarak, "... Adil Aga bin Sinan Ağa " Adil Ağa'nın oğlu Sinan Ağa, ölüm yılı 1715. (İslami ve Selimi, 2021, s.48) verebiliriz.

Yukarıki Cami'de zaman içerisinde görev yaptıkları tespit ettiğimiz imamlar şunlardır; Hafız Çelebi, Molla Zekeriya Dindar, Hafız İbrahim Dindar, Molla Süleyman Dindar, Molla Hamit Dindar, Molla Fehmi Dindar, Molla Hevzi Dindar, Hafız Sabedin Poçinka, Hafız Meydi Abdüli Molla Yunus Ramadani ve bugün Hafız Arind Salihu. Halil Çe-

**Doburçan'da Osmanlı döneminden kalma
şehit mezar taşları**

lebi caminin kitabesi bulunamamıştır.

Aşağı (Aşarçı) Cami

Doburçan'ın ikinci camisi halk arasında "Aşağı cami-aşarçı cami veya Ramadan Camisi" olarak bilinir. Ne iyi ki, bu caminin kitabesi giriş kapısının üstünde bulunmaktadır. Kitabede caminin inşa edildiği tarih ve hayırseverin adı verilmektedir. Kitap 55x40cm ölçülerinde mermer üzerine üç satır Osmanlı Rika yazısıyla yazılıdır.

Aşağı cami kitabesinin transkripsiyonu:

Sahibul hayrat vel hasenat
merhum Ramadan bin Zekir
vasiyeti üzere
biraderleri Cümşid ağa
ile Ahmed ve Şerif ağaları
sahibul hayrat.
1322 h. 1904 m.

Ramazan Camisi birkaç kez onarım görmüş ve çatısı da değiştirilmiştir. Caminin alanına uygun gelen orta büyüklükte bir şerifeli minaresi vardı. Cami girişinin sağ tarafta bir talebe okutma sınıfı, sol tarafta ise cemaatin namaz kılmadan önce oturabilecekleri bir odası bulunuyordu. Caminin 1.00x1.40 metre boyutlarında 13 penceresi vardı. Bir sıra ceamaat sıgacak kadar, küçük bir mahfili vardı. Tavanı gök mavisi rengiyle sıvanmış hiçbir motif veya yazı bulunmayan bir kubbesi vardı. Duvarlarda her hangi bir Arapça yazı da yoktu. Duvarlar 70 cm genişliğinde taştan yapılmıştır. Caminin giriş kapısının üzerinde Osmanlıca kitabesi yer alıyordu. Namaz kılınan alan 8,20 x 6,90 metrelik bir yüzeye sahipti. (Vırmiça, 1999, s.333). Caminin avlusunda 7 mezar bulunuyor. Bunlardan dördü 1912'deki Balkan savaşından bu yana şehit olmuş: Molla Yusuf ve Molla Yaşar (baba ve oğul Sırp tarafından öldürüldü), Tırnovsalı Mehmet Efendi ve Molla Sahit, Molla Ramazan Hüskovçi, (on-

larca hafızlar yetiştiren hoca) Cümşit Zeçirovçi gömülüdürler. Oysa, 1998/99 savaşında şehit Molla Nüsret Haydari bu caminin imamı da bu mezarlığa defnedilmiştir. İkinci Dünya Savaşı'nın sonunda yani 1945'te Molla Ramazan Adilovci, Durmuş Adilovci, Beçir Adilovci, Xhafer Adilovci sırp askerleri tarafından şehit edilirler. 2002 depreminde cami hasar gördü. Minarenin şerife üzerindeki üst kısmı yıkılırken duvarlar büyük hasar aldı. Bu sebepten dolayı cemaat ibadetlerini yerine getirebilmek için camiyi tamir etmek veya yerine yeni cami inşa etmek girişimlerinde bulundular. Cemaatin çoğunluğu yeni cami yapmaktan yana oldular. Böylece aynı arazide 2012 yılında 18m x 10m boyutunda, bir büyük kubbesi ve üç küçük kubbeli yeni cami inşa edildi. Minaresi bir şerifeli 35,5 m uzundur. Yeni caminin girişinin sol tarafında eski caminin kitabesi yerleştirilmiştir.

Aşağıki (Aşarçi) Cami, 1904 (Hicri 1322) yılında Ramadan Zekirler tarafından inşa edilmiştir. Aşağıki (Aşarçi) Camide zaman içerisinde görev yaptıkları tespit ettiğimiz imamlar şunlardır: Hafız Osman Adilovtsi, Molla Ramadan Haciski, Molla Rafet Dindar, Hafız Vehbi Poçinka, Hafız Tahsin Berişa, Hafız Şaip Adilovtsi, Hafız Yaşar Poçinka, Molla Nüsret Haydari, Molla Mustafa Haydari, Selim Selimi, Alisait Halili ve Fazlı Yakupı.

Zamanla Doburçan köy mezarlığında onlarca Osmanlı yazısıyla mezar taşı kitabeleri vardı. Fakat, Balkan Savaşları ve İkinci Dünya Savaşları sonucu, düşmanlar tarafından onlarca mezar taşlarına zarar vererek ortadan kaldırılmışlardır. Ancak, yaptığımız saha çalışması sonrası beş mezar taşı kitabesini bulduk. Onlardan ikisinin sadece son kısmı olan Ruhuna fatiha ve 1317 h. veya 1889 m. Öteki mezar taşın durumu da kırık bir vaziyete olmaları bizleri derinden üzmüştür.

Doburçan'da Eğitim

Osmanlı sonrası yani 1912 yılından sonra, Yugoslavya Krallığı, Yugoslavya rejimi sonrası, iptidai, ruştıye, idadiye, darülmalumat gibi eğitim veren kurumlar kapatılmıştır. Ancak birkaç mektebin ve medreselerin çalışmalarına izin verilmiştir. Medrese usulü kurumlar: Prizren, Priştine, Yakova, İpek, Vuçitirin, Ferizovik, Doburçan ve Gilan'da (Selimi, 2018, s.149) eğitim faaliyetlerini sürdürmüştürler. Bu medreselerde eğitim yine Türkçe yapılıyordu, fakat ders veren hocalar talebelerine arada Arnavutça açıklamaları da yapıyorlardı.

Bir Eğitim kurumu olan Doburçan medresesi, kesin olarak hangi yıllarda faaliyete geçtiği bilinmemektedir. Ancak XIX yüz yılın ikinci yarısından sonra medrese açıldığı kaydedilmiştir. Doburçan medresesinde 9 oda varmış. Bunlardan yatak odaları, müderris odası ve dershanelermiş. Bu Medrese 1926 yılında kapatılıp, eğitim faaliyetlerini Gilan medresesinde devam ettirir. İkinci Dünya Savaşı sonrası, bu Medrese binası yirmi yıl (1945 – 1965) İlkokul olarak kullanılır. 1965 yılından sonra yeni okul binasının başka yerde yapılır. Oysa, buraya Sağlık Ocağı inşa edilir. Medresede ders veren müderrisler: Halil Efendi, Yusuf Efendi,

Abdūrahim Efendi, Salih Efendi ve Molla Ramadan Efendiymiş. Bu Medrese'de eğitim en az dört sene sürmüştür. Ama beş, altı veya sekiz sene de sürdürenler olabilmıştır. (Selmani ve Aliu, 2005, s.90) Doburçan Medresesinde şu dersler okutuluyordu: Kiraet, Akaid, Fıkıh, İslam Tarihi, Ahlak, Arapça, Osmanlıca, Hüsnihat. Medreseden mezun olan talebeler, çevre köylerde ve Kosova'nın birçok yerlerinde din görevlileri olarak veya Ramazan aylarında teravih namazlarını kıldırır, veya mukabele okur; cemaate hizmet verirdiler.

Sırp-Hırvat-Sloven Krallığı 1919 yıllarında kurulmasıyla kendi anadillerinde eğitimin Türk ve Arnavutlar için herhangi bir çözüm söz konusu olmamıştı. Ancak din adamları, dini görevleri dışında müslümanların nüfus sayımını, doğum-ölüm, nikah memurluğunu da resmi olarak yapıyorlardı. Bu dönemde devlet sırp soydaşlarını eğitmek için Sırp köylerinde, Sırp okulları açıyordu. Fakat Türk ve Arnavutlara kendi anadillerinde okumalarına izin verilmiyordu. Ancak Doburçanlı Türkler için mektepte dini bilgiler yanında "hafızlık" müesseseleri Osmanlı döneminden beri kesintisiz bir şekilde devam etmekteydi. Hafızlar camide ve özel hocaların evinde hafızlığını tamamlıyorlardı. Hafızlar yetiştiren hocalardan: Hafız Vehbi ve Molla Ramadan efendiler idi. Bunlar sadece Doburçanlı talebe okutmuyordu, çevre köylerden gelen onlarca hafızı yetiştirdiler.

Doburçan dışındaki Arnavut köylerin durumu farklıydı. Çünkü onlar eğitimlerini kendi anadillerinde okumak isteselerde, ama, devlet böyle bir izin vermiyordu. Müslümanların örgütlediği "Cemiyet" örgütü bütün girişimlerine rağmen Kosova'nın çoğunlukta olduğu Arnavut-Müslüman köylerde, Sırpça değil de Arnavutça okulların açılması için uğraşıyorlardı. Bu Cemiyetin başında Necip Draga ve onun ölümünden sonra ise oğlu Ferhat Draga Cemiyeti yönetiyordu. Cemiyet müslümanların eğitim, dini, siyasi durumuyla yakından ilgileniyordu. 1933 yılında Üsküp'te kurulan Ulema Meclisin de desteğiyle özel mektepler müslümanların yaşadığı her yerde açılır, hızla yayılmaya başlar. Devlet de mekteplerin açılmasını bir tehlike olarak görmüyordu. Bu yüzden de engel olmuyordu. Hızla açılan Mektepler özel statüye sahipti, halk tarafından destekleniyordu. Diğer yandan Eski Yugoslavya devleti, Sırp dili dışındaki milletlerin, anadillerinde eğitim görmelerini tehlike olarak görüyordu. (Selmani ve Aliu, 2005, s.91)

Yukarıda belirttiğimiz gibi Doburçan uzun dönem eğitim merkezli bir köy oduğu için, bir sürü çevre ve daha uzak köylerde, Doburçanlı hocalar tarafından, açılan mekteplerde ders veriyorlardı. Mektepler üç senelik ilköğretim seviyesindeydiler. Burda okutulan dersler: Elifbası (Arapça yazma ve okuma), Kura'ndan hezber, Akaid (inanç kuralları), İbadet, Peygamberler tarihi ve Ahlak. Dersler genelde Türkçe ve Arnavutça yapılırdı. (Selmani ve Aliu, 2005 s. 92) Bu mekteplerde ders veren Doburçanlı hocalar: Molla Salih Dindar, Molla Ramadan Efendi ve Molla Hamid Dindar'dı.

İkinci dünya savaşından sonra 1946'da medreseler ve

mektepler, yeni kurulan Yugoslavya Komonist rejimi kararıyla kapatıldılar. Doburçan'da da faaliyetlerini devam ettiren mektepler ve hafızlık müesseseleri, alınan kapatma kararıyla durduruldular. Fakat, bu dönemde resmi okullar Sırpça olduğu için, okumak isteyen Doburçanlı çocuklar, Doburçan'a yakın bulunan Sırp köyü Petrovsa'ya giderek orada ilkokul dört sene okuyabiliyorlardı.. Bu tür resmi devlet okullarında din dersi de, hocalar tarafından okutuluyordu. Bu okulda din dersi hocası Doburçanlı Molla Ramadan Adilovski idi. Bununla yetinmeyen Doburçanlı çocuklar daha fazla eğitimlerini devam etmek isteyenler ise Gilan Medresesinde veya Üsküp'te açılan Meddah Medresesi (Molla Salih Dindar okumuş) veya "Büyük Medrese'de" okuyabiliyorlardı. Büyük Medrese'de Doburçanlı Habib Sülçevsi ve Yusuf Dindar okumuştular.

İkinci Dünya Savaşı'nın (1940) başlamasıyla, Almanların bu toprakları işgaliyle, Morava yöresi İtalya ve Arnavutluk yönetimine bırakılır. Bu dönemde de düzgün bir eğitim yapılmadı. Ancak mektep eğitimi olduğu gibi devam ediyordu. Fakat ders olarak da latin alfabesiyle Arnavutça okutulmaya başlanmıştır. (Koro, 2021, s.270) Doburçan'da medrese, mektep dışında, Türkçe eğitim ancak 1951 yılında "Kosova'da Türk Dilinde" eğitimin verilmesi kararıyla başlamıştır. Alınan kararla Doburçan'da Türkçe eğitimi günümüze kadar kesintisiz bir şekilde devam etmiştir. 1951 yılından 1965 yılına kadar Doburçan köyünde bulunan okulun ismi başta "Doburçan İlkokulu" olarak geçmiş, o dönemde Türkçe eğitiminde ders veren değerli öğretmenlerimizin girişimiyle, 1965 yılında okulumuzun ismi Nazım Hikmet İlk-orta (Selimi, 2018, s.149) okulu olarak değiştirilmiştir. Ayrıca Bukovik ve Petrovce köylerinde bulunan ilkokullar da, Doburçan Nazım Hikmet İlköğretim Okulu'nun birer şubesi olmuşlardır.

Her ne kadar 1951 yılında eğitim Türkçe yapılmaya başladyısa da sorunlar hala devam ediyordu. Çünkü Doburçan'da dokuz sene daha çocuklar 1. sınıftan 4. sınıfa kadar eğitimlerini kendi ana dillerinde devam edebiliyorlardı. İlkokul dört sene okuduktan sonra, ortaokul eğitimlerini daha dört sene okuyabilmeleri için, Ranilug'a her gün yaya gidiyor eğitimlerini Sırp dilinde devam ediyorlardı. Kimisi ise Pograca'ya gidip eğitimlerini Arnavut dilinde devam etmek zorunda kalıyorlardı. Bu zor duruma katlanamayan erkek çocukları dört yıllık eğitimlerine razı olup çiftçilikle uğraşmak zorunda kalıyorlardı. Diğer yandan kız çocukları ise kesinlikle dört yıllık eğitimle yetiniyordu. Köyde öyle bir görüş hakimdi ki eğer çocuklar Sırpça okursa, caur (Sırp) olur din düşmanı yetişir, denirdi. Çünkü yeni Yugoslavya eğitim sistemi laikti, çocuklara haşa Allah yok fikirleri yayılıyordu. Buna dayanamayan aile reisleri çareyi Türkiye'ye göç etmekte buluyordu. Orada müslümanlık var, İslamiyeti daha rahat yaşayabiliriz diyerek, göç yollarını aldılar. Diğer yandan Rankoviç'in zulmü de eklenince Doburçanlı onlarca Türk ve Arnavut ailesi arka arkaya Türkiye'ye göç ederler. Göç zinciri belli aralıklarla da

olsa 1998 yılına kadar durmak bilmedi.

1965 yılında Doburçan'da Nazım Hikmet yeni ismiyle, sekiz yıllık ilk-orta eğitim sınıfı açılır. Şimdiye kadar dört yıllık ilkokulla kalan çocuklar için iyi bir fırsat olur. Çünkü ilk-orta okul eğitimlerini tamamlamak artık her çocuk için zorunludur. 1969 yılında Gilanda da Türk dilinde eğitim veren, lise açılır. (Mustafa, 2011, s.89) Böylece artık Doburçanlılar için de eğitim yolları açılmış olur. O günden bugüne kadar onlarca Doburçanlı Türk çocuğu yurt içinde ve yurt dışında farklı üniversitelerde, değişik bölümlerde Lisans, Yüksek lisans ve Doktora eğitimlerine tamamlamış ve yine okumaya devam etmekte olan onlarca talebe vardır. Ama hepimizi en çok üzen durum, Nazım Hikmet İlk-ortaokulunda her geçen gün öğrenci sayımızın az olmasıdır.

Sonuç

Sonuç olarak diyebiliriz ki, kültürel değerlere sahip çıkmak insanların yaratılıştan sahip olduğu, en temel uğraş alanlarından birisi olmuştur. Tarihi ve kültürel eserleri korumakla ilgili temel haklar ve ödevler ve bunlarla ilgili her türlü ulusal ve uluslararası kanuni düzenleme ve belgeler insan hakları ile ilgilenenlerin önemli bir uğraş alanıdır. Eğitim ve öğretim hakkı başı boş bırakılmayacak kadar önemli bir hak ve onu bilinçli olarak yapılmasını sağlamak da devletin görevleri arasındadır.

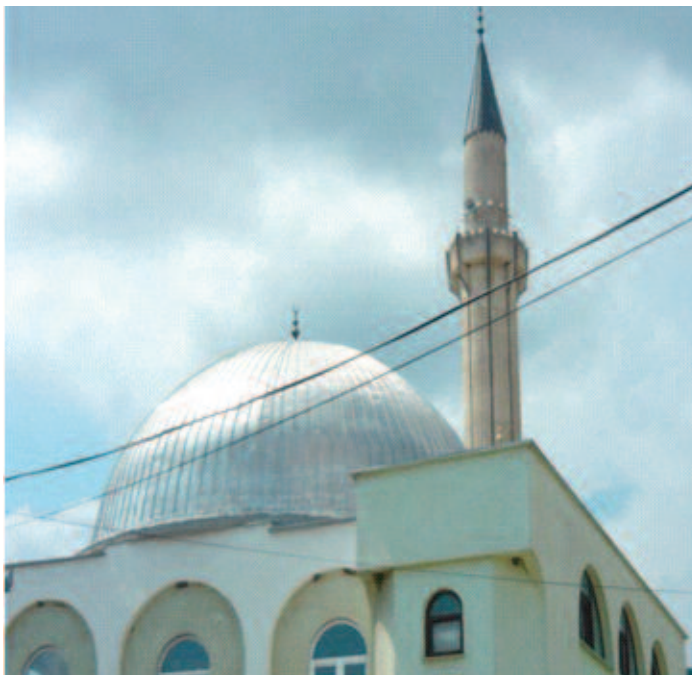
Kosova'nın kültür tarihinde Türk kültürünün önemli bir yeri vardır. Bu coğrafyada uzun süren Osmanlı Devletinin burada yaşayan tüm halklarıyla dil, din, folklor gibi alanlarda etkili olmuştur. Balkan Savaşı'nın başlamasıyla yani 1912 yılına kadar Kosova'da medreseler, iptidai, ruştıye, idadiye, darulmüalimat gibi eğitim kurumları faaliyetlerini yıllarca sürdürdüler.

Osmanlı sonrası Türkçe eğitim, bir süreliğine mekteplerde ve medreselerde kısmen yapılmıyordu. Ancak, düzgün Türkçe eğitimi 1951 yılında devlet tarafından Kosova'da azınlıkta yaşayan Türklerin de kendi ana dillerinde eğitimlerini görmeleri hakkı tanınınca, Doburçanlı Türkler de, Prizren, Priştine, Mitroviça, Vıçitirna, Mamuşa ve Gilanlı Türkler de, Türkçe okuyabilme sevincine kavuşmuş olurlar.

KAYNAKÇA

- Ayverdi, E. H. (1981). Avrupa'da Osmanlı Mimari Eserleri –Yugoslavya, cilt III. Kitap III, İstanbul.
- İslami, A. dhe Selimi, S. (2021). Epitafet në gjuhën osmane, Regjioni i Gjilanit, FSI, Prishtine.
- Koro, B. (2009). Kosova'da Türkçe Eğitim, KTÖD'nin panelinde sunulan bildiri, 22 Nisan, Prizren.
- KOSOVA Vilayeti Salnamesi, (2000). (Üsküp, Priştine, Prizren, İpek, Yenipazar, Taşlıca) 1896, Rumeli Türkleri Kültür ve Dayanışma Derneği Yayınları, İstanbul.
- Mustafa, C. (2011). Gilanda Düünden Bugüne Türkçe Eğitim, BAL-TAM Türklük Dergisi 14, Prizren.
- Osmani, Y. (2004). Vendbanimet e Kosoves, Gjilani 6, Prishtin.

Rexha, İ.. (2002). Deftari I Kazasë Novobërdës, Vjetari arkivitet të Kosovës, XVII-XVIII. Prishtinë.
Selimi, S. (2009). Doburçan'ın Coğrafi, Tarihi ve Kültürel Durumu, BAL-TAM 11, Eylül, Prizren.
Selmani, A. (2009). Gjurmimet Historike Per Gjilanin e Rrethinen, Drita e Jetes, Gjilan.
Selmani, A. ve Aliu, A. (2005). Myderriz Haki Efendiu (1914-1948), Prishtinë.
Virmişa, R.(1999). Kosova'da Osmanlı Mimari Eserleri I, T. T. Kültür Bakanlığı, Ankara.
https://tr.wikipedia.org/wiki/Gilan_Belediyesi_Nüfus_Yapısı
<https://kk.rks-gov.net/gjilan/qyteti/pozita-gjeografike/>
2011 Genel Nüfus Sayımı REKOS2011 Kosova İstatistik Kurumu

Doburçan'da Yukarıçi Camii adıyla bilinen caminin eski ve yeni hali

Mamuşa "Anadolu" İlkolu ile "Atatürk" Lisesi'nde Başarılı Bir Eğitim Yılı Daha Sona Erdi

Kosova'nın diğer yörelerinde olduğu gibi 2024/25 Eğitim yılı Mamuşa'da da Haziran ayı sonlarına doğru tamamlanmış bulunuyor. Türkçe ve Arnavutça dillerinde birinciden dokuzuncu sınıfa kadar yaklaşık 1000 öğrencinin eğitim gördüğü "Anadolu" İlkokulu ve çevresi eğitim yılının sona erdiği gün buraya karnelerini almak için velileriyle birlikte gelen öğrencilerle dolup taşıtı.

Konuyla ilgili olarak bilgisine baş vurduğumuz "Anadolu" İlkokulu Müdürü Erol Morina 2024/25 Eğitim Yılı'nın önceki yıllara göre daha başarılı geçtiğini söylerken bu yıl 1'i Arnavutça, 3'ü de Türkçe olmak üzere 4 sınıfta eğitim gören 70 öğrencinin 9. sınıfı üstün başarıyla bitirdiklerini belirtti.

Önümüzdeki 2025/26 Eğitim Yılı hazırlıklarına değinirken okullarında görevli öğretmen kadrosunun derslere kendi braşlarında giren üniversite mezunu, öğretmenlerden oluştuğunu belirten Erol Morina yeni öğretim yılı için 1. sınıfa kayıt işlemlerinin de başlatıldığını, Arnavutça 1, Türkçe 3 olmak üzere açılması öngörülen 4 birinci sınıfa şimdiye kadar 70'in üzerine öğrenci adayının kaydedildiğini söyledi.

"Atatürk" Lisesi'nde de sona erdirilen başarılı bir eğitim yılının ardından önümüzdeki eğitim yılında bir fen, diğeri sosyal olmak üzere iki 10. sınıfın açılması öngörülmüyor.

Anaokulu öğrencileri eğitim hayatlarının başında ilk karnelerini almanın sevincini yaşadılar

PRİZREN'DE KEMANİ RABİA İRFAN HANIM'IN ANIT MEZARI

Dr. Altay Suroy

Prizren mezarlıklarında, cami ve tekke hazirelerinde baş taşı kitabeli olan onlarca mezar taşı vardır. Mezarda yatan kişi hakkında bilgi veren bu kitabeler aynı zamanda birçok olayın tarihini anlatan kaynaktır. Son dönemlerde türbeler, kitabeli mezar taşları buraların dini geleneğine uymayan ve ayrı mezhepler mensubu olan birileri tarafından tahrip edilmektedir. Yüz yıldan çok bir geçmişi olmasına rağmen saldırıya uğrayan bu eserlerin tahrip edilmesiyle kocaman tarih de altüst edilmektedir, atalarımızın ne kadar üstün kültürü, ne kadar üstün sanat anlayışı olduğunu kanıtlayan bu tür eserler birçok ülkede devlet koruması altında bulunmakta olup korunmaları için ayrıca tedbir alınmaktadır. Birçok ülkede elli yıl geçmişi olan eserler devlet koruması altına alınırken burada birkaç asırlık eserlerin kaydı bile yapılmamış veya devlet koruması altında bulunduğu sadece kağıt üzerinde kayıtlıdır. Mezar anıtı bizde türbe ve batının etkisiyle mozole olarak bilinir. Mezar anıtları insanlık tarihinin ilk mimari eserlerindendir. Birçok milletlerde olduğu gibi Türk ulusunun geleneklerinde de mezar anıtı vardır. Mezarın baş ve ayak tarafına en azından birer taş dikilir. Taşlara mezarda yatan kişi hakkında bilgi getiren yazıt genellikle taş oymadır. Kimi toplumlar ölümlere önem vermedikleri için cesedi hayvanlara yem olarak bırakmışlar, köpek balıklarının parçalaması için denize atmışlar, yakarak külünü rüzgâra vermişler veya denize atmışlardır. Türkler ise ölüye saygı gösterdikleri için mezarını yapmış ve korumuştur. Müslümanlığı kabul ettikten sonra da Türkler ölüye karşı var olan saygıyı terk etmemişler, nerelere gittiyse de mezar yapma, mezarın başına kitabeli taş dikme geleneğini götürmüşlerdir. Bu gelenek bugün de Kosova'da sürmektedir. Ölünün mezarına bina yaptırılıp türbeler meydana gelmektedir. Ne var ki son dönem türbelerde yatanlar evlialardan, emişlerden değildir.

Mezar anıtları, toplumların ölümle olan ilişkisini, estetik anlayışını ve manevi dünyasını yansıtan önemli kültürel yapılardır. Osmanlı coğrafyasında bu yapılar türbe olarak adlandırılırken, Batı'da mozole olarak bilinirler. Prizren'de yer alan Kemanî Rabia İrfan Hanım'ın türbesi, hem mimari zarafeti hem de şiirsel mezar taşı kitabelisiyle bu anıtsal yapılara

özgün bir örnektir.

Prizren'de tespit ettiğimiz 58 anıt mezardan son asır içinde inşa edilmiş türbeler arasında en çok ziyaret edilenlerden biri de Rabia Hanım türbesidir. Halk burayı Kız Türbesi olarak bilir. Rabia Hanım'ın keman kullandığı ve öldükten sonra mezarına yapılan türbenin iç duvarları kâdife ile kaplı olduğu ve duvarda kemanı asılı durduğu bilinmektedir. Birinci dünya savaşında Prizren'e gelen Bulgarlar türbeyi talan ettikten sonra eski haline getirilmemiştir.

Kemanî Rabia Hanım Türbesi Osmanlı iktidarının son yıllarında yapılmış bir binadır. Tuzsuz semtinde halkın Karabaş Baba olarak bildiği mezarlıkta bulunan üç türbeden biridir. Şeyh Hüseyin Türbesi ve Karabaş Baba olarak bilinen Mehmed Efendi Türbesi'nin arasında bulunan türbede Kemanî Rabia İrfan Hanım yatmaktadır.

Ortak türbe binası Kemanî Rabia İrfan hanıma aittir.

1905 yılında vefat eden Kemanî Rabia Hanım'ın türbesi kare planlı ve üstü çatılıdır. Üç duvarında üstü kemerli birer pencere vardır. Giriş kapısı güney doğu tarafındadır. Pencere demir işli parmaklıdır. Tavanı pasalı tahtadır. Sandukası yerden yukarı bir metre yüksek duvardır. Üzeri düzdür. Mermer olan baş taşı kitabelidir. Kitabesi talik hat ile on dört satır halinde yazılmış. En alta yazılı bulunan 1323 Fi Rebul ahir Hicri, 28 Mayıs 1321 Rumi ve Miladi 28 Mayıs 1905 tarihi Rabia Hanım'ın öldüğü günü bildirir. Türbe Rabia hanımın ölümünden sonra yapılmıştır. Kitabe Osmanlıcadır. Türbenin baş taşı Prizren'de en güzel işlenmiş mezar taşlarından biridir. Silindirik şeklinde ve beyaz mermerden olan mezar taşı iki metre yüksekliğinde tek parçadır. Birileri süt beyaz mermeri morumsu yağlı boya ile boyamış. Kitabeler ve bitki motifleri kabartmadır. Türbeyi genellikle çocukları olmayan eşler ziyaret etmektedir. Ziyaretleri sırasında mezar başında Fatıha okunmaktadır ve getirdikleri havlu veya peştemali kabrin üzerine sermektedir.

Türbenin sıralı bir bakıcısı yoktur. Türbedâr sadece Hidrellez günü türbe başında durur ve nezir edilen küçük baş hayvan veya tavukları toplayıp yoksullara dağıtır. Rabia Hanım Türbesi'nin kadastrada "Türk mezarlığı" adıyla Prizren İslam Birliği'nin mülkü olarak kaydedilen mezarlıkta bulunduğu için onun koruması altında olması gerekir. Kosova İslam Birliği'nin Tüzüğüyle de İslam Birliği türbeleri koruma altına almış ve bakımını üstlenmiştir. Hidrellez günü Kız Türbesi olarak bilinen Rabia hanımın da kabri ziyaret edilir. Kemanî Rabia İrfan Hanım, Osmanlı askerî sınıfının seçkin mensuplarından biri olan Müşir Cevat Paşa'nın kızıdır. Sanata, özellikle Türk musikisine olan ilgisiyle tanınmıştır. "Kemanî" unvanı, onun müzikteki ustalığını ifade eder. Prizren'de vefat eden Rabia Hanım Karabaş Baba Mezarlığı'na defnedilmiştir. Babası Cevat Paşa, büyük bir sevgiyle onun için zarif bir türbe inşa ettirmiş ve baş taşına dönemin edebî üslubunu yansıtan özel bir kitabe kazıttırılmıştır.

Kemanî Rabia Hanım'ın vefat ettiği 1905 yılı, Sultan 2. Abdülhamid'in döneminde, Osmanlı İmparatorluğu'nun siyasi baskılar, ekonomik zorluklar ve toplumsal değişimlerle mücadele ettiği bir dönemdi. Bu zorluklara rağmen, bireylerin ailelerine olan bağlılıkları ve sevdiklerinin anılarını yaşatma çabaları, dönemin sosyal dokusunu ve kültürel değerlerini yansıtmaktadır. Genç yaşta vefat eden Kemanî Rabia hanımın babası Müşir (Binbaşı) Cevat Paşa cesedi odasının penceresinden görebilmekte olan Karabaş Baba mezarlığına defnetmiş. Her gün ziyaret ettiği kızının kabrini dört duvar içine alarak ve üstünü dört akıntılı çatı yaptırarak türbe binası yaptırmış.

Türbenin baş taşı Prizren'de en güzel işlenmiş mezar taşlarından biridir.

Kemanî Rabia İrfan Hanım'a ait türbe

Silindirik şeklinde ve beyaz mermerden olan mezar taşı iki metre yüksekliğinde tek parçadır. Birileri süt beyaz mermeri morumsu yağlı boya ile boyamış. Kitabeler ve bitki motifleri kabartmadır. Türbeyi genellikle çocukları olmayan eşler ziyaret etmektedir. Ziyaretleri sırasında mezar başında fatiha okunmaktadır ve getirdikleri havlu veya peştamalı kabrin üzerine adak olarak sermekteler. Türbenin sıralı bir bakıcısı yoktur. Türbedâr sadece Hidrellez günü türbe başında durur ve nezir edilen küçükbâş hayvan veya tavukları toplayıp yoksullara dağıtır.

Rabia Hanım Türbesi'nin kadastroda "Türk mezarlığı" adıyla Prizren İslam Birliği'nin mülkü olarak kaydedilen mezarlıkta bulunduğu için onun koruması altında olması gerekir. Kosova İslam Birliği Tüzüğüyle de türbeleri koruma altına almış ve bakımını üstlenmiştir. Rabia Hanım'ın mezar taşında yer alan Osmanlı Türkçesiyle yazılmış kitabe, klasik şiir geleneğinin zarif bir örneğidir. Henüz kimliği belirlenememiş olan şairin kaleme aldığı bu metin, yalnızca bir ağıt değil, aynı zamanda bir düşünce manifestosu gibidir. Nilüfer çiçeğine benzetilen Rabia Hanım, hem ruhsal zarafeti hem de kırılgan yapısıyla tasvir edilmiştir. Kitabede geçen şu beyitler dikkat çekicidir:

Niçün mehasini fıkra bu netbe kıskanır

Neden ziyai mehasin ile kalpsiz yaşanır

Bu dizeler, yaratılışın güzelliklerinin felaketi kıskanması gibi ironik bir temayı işler. Ardından gelen dizelerde insanın doğum-yaşam-ölüm döngüsü içinde hayata duyduğu duygusal bağ vurgulanır:

Doğar yaşar ve ölür bu hülasayı hikmet

Fakat beşer yine işte hayata bağlanıyor

Ziyaretçiye yönelik yazılmış şu beyit ise Osmanlı mezar taşlarında sıkça rastlanan bir öğüt niteliğindedir:

Sakın bu türbe önünden bila nazar geçme

Senin doğanı Rabia safayı dil sanıyor

Bu dizeler, ziyaretçinin türbeye saygı ve içsel dikkatle yaklaşması gerektiğini ima eder. Türbenin baş taşı Prizren'deki en güzel işlenmiş mezar taşları arasında yer alır. Silindirik şeklinde, süt beyaz mermerden yapılmış ve morumsu boya ile boyanmıştır. Kitabeler ve bitki motifleri kabartma şeklinde işlenmiştir. Türbeyi genellikle çocuk sahibi olamayan kadınlar ziyaret eder. Ziyaret sırasında dua edilir, kabrin üzerine peştamal veya havlu serilir. Türbenin sürekli bir bakıcısı bulunmamakla birlikte, Hidrellez günlerinde türbedâr nezir edilen hayvanları toplar ve yoksullara dağıtır.

Kurumsal Koruma ve Kültürel Devamlılık

Rabia Hanım türbesi, "Türk Mezarlığı" adıyla Prizren İslam Birliği mülkiyetinde olup, Kosova İslam Birliği'nin tüzüğüne göre koruma altındadır. Rabia Hanımı Prizren'de bir asır önce keman çalan bir kadın sanatçı olarak yaşatmak amacıyla müzisyen Aluş Nuş'un başkanlığını yaptığı Türk Müziği Konservatuar Derneği bünyesinde kızlardan oluşan "Kemani Rabia Hanım Türk Sanat Müziği Orkestrası" çalışmaktadır. 1

Kemani Rabia Hanım türbesi (1905)

Türbe binası kare planlı ve üstü çatılıdır. Üç duvarında üstü kemerli birer pencere vardır. Giriş kapısı güney doğu tarafındadır. Pencereler demir işli parmaklıdır. Tavanı pasalı tahtadır. Sandukası yerden yukarı bir metre yüksektir. Üzeri düzdür. Mermer olan baş taşı kitabelidir. Kitabesi talik hat ile on dört satır halinde yazılmış. En alta yazılı bulunan 1323 Fi Rebul ahir Hicri, 28 Mayıs 1321 Rumi ve Miladi 28 Mayıs 1905 tarihi

Rabia hanımın öldüğü günü bildirir. Türbe Rabia hanımın ölümünden sonra yapılmıştır. Zamanın Türkçesi ile yazılan kitabe şöyledir:

Niçün mehasini fıkra bu netbe kıskanır
Neden ziyai mehasin ile kalpsiz yaşanır
Kemali Feyzi kader bir (Rabia İrfan)
Hayatı sa'du şefaattle ne çare aldanıyor
Evet bu öyle sebük ruhlu nilüfer çiçeği
Ki böyle pek kısır bir ömre bestelep kanıyor
Doğar yaşar ve ölür bu hülasayı hikmet
Fakat beşer yine işte hayata bağlanıyor
Sen ey basireti meksufi muhterem zair
Düşün bu yerde zavallı Rabia saklanıyor
Sakın bu türbe önünden bila nazar geçme
Ser-i in esbâk-ı müşir Cevat paşa merhum
Hakilesi Rabia İrfan hanımın ruhuna
El-Fatiha.

Zamanın Türkçesi ile mermere işlenmiş olan baş taşı kitabesinin günümüz Türkçe'de şu anlamdadır:

Niçin yaratılış güzellikleri bu felaketi kıskanır?

Neden güzelliklerin ışığıyla kalpsizler yaşayabilir?

Rabia İrfan'ın kemali (olgunluğu) ve kaderin verdiği lütuf:

Hayatı saadet ve şefaattle doluydu, ne çare ki aldanıyordu.

Evet, bu nilüfer çiçeği gibi hassas bir ruhtur ki:

Böyle pek kısa bir ömre bestelenip kanıyordu.

Doğar, yaşar ve ölür; işte hikmetin özeti:

Ama insan hayatına bu şekilde bağlanıyor.

Ey hikmet sahibi muhterem ziyaretçi:

Düşün ki, burada zavallı Rabia saklanıyor.

Sakın bu türbenin önünden bakışsız geçme:

Senin kalbinin saflığını Rabia'nın saflığı sanıyor.

Merhum Müşir Cevat Paşa'nın muhterem eşi

Rabia İrfan Hanım'ın ruhuna El-Fatiha.

1323 (1905) Rebûl-âhir 28 Mayıs 1321 (Rumi Takvim).

Merhum Müşir Cevat Paşa'nın muhterem eşi Rabia İrfan Hanım'ın ruhuna El-Fatiha.

Osmanlı mezar taşları, dönemin sanatsal ve edebi anlayışını yansıtan en önemli kaynaklardan biridir. Mezar taşlarında yer alan kitabeler, yalnızca ölen kişiyi anmakla kalmaz, aynı zamanda onun hayatına dair ipuçları verir ve döneminin duygu dünyasını yansıtır. Karabaş Baba Mezarlığı'nda bulunan Kemanî Rabia İrfan Hanım'ın mezar taşı kitabesi de bu anlamda dikkat çekici bir örnektir.

Rabia Hanım'ın silindirik mermer üzerinde kabartmalı baş taşındaki kitabe, Osmanlı Türkçesi ile yazılmış olup dönemin klasik edebi üslubunu yansıtır. Şair, Rabia İrfan Hanım'ın genç yaşta vefat edişini ve onun hassas ruhunu bir nilüfer çiçeğine benzeterek betimler. Bu benzetme, Osmanlı divan şiirinde sıkça rastlanan zarif ve duygusal anlatımın bir örneğidir.

Kitabeyi yazan henüz kimliği bilinmeyen şair, güzelliğin ve kaderin ironik bir şekilde bir araya gelişini vurgular:

"Niçün mehasini fıkra bu netbe kıskanır / Neden ziyai mehasinle kalpsiz yaşanır"

(Bu dünyada yaratılışın güzellikleri neden felaketi kıskanır? / Neden güzelliklerin ışığıyla kalpsizler yaşayabilir?)

Burada, hayatın adaletsizliği sorgulanırken Rabia İrfan Hanım'ın saf ve güzel ruhuna vurgu yapılır. Şair, onun kısacık ömrünün bir nilüfer çiçeğine benzediğini söyler. Nilüfer, hem saflığın hem de kırılganlığın sembolüdür.

Mezar taşındaki şu ifadeler de dikkate değerdir:

"Doğar yaşar ve ölür bu hülasayı hikmet / Fakat beşerine işte hayata bağlanıyor"

(Bu, hikmetin özüdür: İnsan doğar, yaşar ve ölür / Fakat insan hayatına böyle bağlanır.)

Burada, varoluşun temel prensiplerinden biri olan doğum-yaşam-ölüm döngüsü üzerinde durulmakta, ancak insanın hayat ile kurduğu duygu-

sal bağın, ölüm gerçeğine rağmen devam ettiği anlatılmaktadır. Kitabenin sonunda yer alan şu satırlar, ziyaretçilere yönelik bir öğüt niteliğindedir:

“Sakin bu türbe önünden bila nazar geçme / Senin doğanı Rabia safhayı dil sanıyor”

(Bu türbenin önünden dikkatsizce geçme / Senin kalbinin saflığını Rabia'nın saflığı sanıyor.)

Burada, ziyaretçilerin Rabia İrfan Hanım'ın kabrine saygıyla yaklaşmaları gerektiği vurgulanmaktadır. Osmanlı mezar taşlarında sıkça görülen bu tür ifadeler, ölen kişinin ruhunun huzur bulmasını dileyen geleneksel anlayışın bir yansımasıdır.

Kemanî Rabia İrfan Hanım'ın mezarındaki baş taşı kitabesi, Osmanlı edebî geleneğinin ve dönemin ruh dünyasının eşsiz bir örneğidir. Mezar taşlarında görülen şairane ifadeler, yalnızca bir vefatın duyurulması değil, aynı zamanda o kişinin anısını yaşatma ve ziyaretçileri düşünmeye sevk etme amacını taşır.

Rabia İrfan Hanım'ın mezarının Karabaş Baba Mezarlığı'nda olması ve eşi ile arasındaki duygusal bağ nedeniyle oraya defnedilmesi, Osmanlı toplumundaki aile ve sevgi bağlarının gücünü gösteren anlamlı bir detaydır. Müşir Cevat Paşa'nın kızına duyduğu derin sevgi, onun anısını bir türbe ve edebî bir kitabe ile ölümsüzleştirme isteğinde açıkça görülmektedir.

Bu tür belgeler, tarihsel ve kültürel miras açısından büyük önem taşımakta olup, Osmanlı dönemine ait mezar taşları üzerine yapılacak detaylı çalışmalar, geçmişin duygu ve düşünce dünyasını anlamamıza büyük katkı sağlayacaktır.

Sonuç Kemanî Rabia İrfan Hanım'ın mezar anıtı, Osmanlı mezar taşı sanatının ve edebiyatının zarif bir örneğidir. Türbesi, yalnızca bir anı mekânı değil, aynı zamanda duyguların, sanatın ve toplumsal hafızanın da taşıyıcısıdır. Bu tür anıtların korunması ve üzerine yapılacak akademik çalışmalar, geçmişin estetik ve manevi dünyasını gelecek kuşaklara aktarmak açısından büyük önem taşımaktadır. Kemanî Rabia Hanım'ın zarif hatırası, günümüzde yazılan şiirler de onun hatırasına edebî bir katkıdır:

Kemani Rabia Hanım

Kemani Rabia, baharın ince sesi, Prizren'in yüreğinde dinmez bir nefesi. Hüzünlü bir pencere, bir mezara nazar, Her gün bir anne, gözleriyle bakar.

Müşir Cevat, aşkın sükûnetiyle, Bir türbe kurmuş yadigar, eşiyle. Rabia'nın hatırası, gökyüzünde bir yıldızı, Mezarının baş taşında olmuş bir yazı.

Karabaş Baba'nın gölgesi serin, Rabia'nın ruhu şimdi göklerden derin. Her sabah güneş, o pencereye vurur Ve her gün bir aşk, bu toprakta durur.

Şimdi düşün, bir anne kalbinin acısı, Bir babanın sevgisi, mezar başının konuşması. El aç dua et, bu türbenin önünde, Bir anneyle kızın aşkı yankılanır göklerde.

Kemani Rabia Hanım türbesi (1905)

Gazze

Gelip ardımda kaldı adalet binası
İçi boşalmış,
gölgesini yitirmiş demokrasi,
barışın sembolü denilen Ak Saray
Arsız, istidmarcı, çıkarıcı yuvası olmuş.

Katile,
Canavara sıcak elini uzatır,
Et ve kemiğe dönen
Mazlumlara inat.
Aş, barınak,
Sağlık yardımı engellenir,
Başka ülkelere
savrulmasın istenir.

Kapanan kapılar, susan diller,
Kırılan kalemler, mühürlenmiş ağızlar,
Vicdan taş duvarlara çarpa çarpa
Kendi sesini unuttur bir gün.

Yetimlerin gözyaşı bayrağa bulanır,
Ölümler sıradan bir haber gibi
Geçer ekrandan.
Çılgınlıklar sesiz, isyanlar yasak,
Adaletin terazisi
Boş bir masaldır artık.

Ve biz,
Düşen her sözün gölgesinde
Kırık umutları toplarken,
Özgürlüğü bir gün,
geri çağırarak mıyız?

Altay Suroy

Erol Morina
Mamuşa/Kosova

Mamuşa'da Festival Var

Mamuşa ovasında kurulu boy boy seralar,
Yaz gelince dikilir bahçelere yine fidanlar.
Domatesler salkımları olgunlaşır dallarında,
Faydası çok, yemeyen hiç yoktur buralarda.

Tadı güzel, yemesi çok mu çok hoştur,
Fiyatı ucuz, ama yetiştirmesi epey zordur.
Olgunlaşınca kan kırmızıya bürünürler,
Sıcakta dalından elle tek tek toplanırlar.

Domates için her yıl festival düzenlenir
Ovası domates seralarıyla dolu Mamuşa'da
Mamuşa'daki festivalin eşi benzeri yoktur;
23 Temmuz'da toplanırız şenliği yapmaya.

Festivalin coşkusu yayılır her bir yana,
Herkes eğlenip coşar festival akşamında.
Coşku sesi kenar mahallelere bile ulaşır,
Domates, renk katar sera dolu ovamıza

Unutulmaz bir gecedir Anadolu Okulu'nda,
Neşeye dolarlar insanlar okulun avlusunda,
Gün batımına kadar çalışırız bahçede,
Domatesi yaptık Kosova'da biz marka.

Seralardan gelir kasa kasa domatesler,
Festivalin kalbidir al domatesli sepetler.
Eğleniriz biz o gün, birlikte hiç durmadan,
Domatessiz sofraya mı olurmuş Mamuşa'da?

DOST MUHABBETİ BİR BAŞKA

İbrahim Arslan
Priştine / Kosova

Ses dersen, ikimizin farklı,
Duruş, dünyaya bakış da öyle,
Çayda, kahvede, kusur ustası.

Düşünceler uymaz sorma,
ama muhabbetimiz forma.
Başka başka telden başlar,
sonra muhabbet öyle bir sarar,
Karşılıklı "haklısın, doğrudur"la devam eder, gider
Gönlüm kırıgın, dünyaya dargın olduğum, an olur.
Zaman mekan önemli mi sanki, o an;
"Alo! dost nerdesin?" der,
çok sürmez yanımda,
"Selam, ne haber?"

Nereye gitsek, pazarlığı başlar:
"Koltuklu mekanlar, çekmiyor beni,
Berber Nani'nin orası rahat,
Kireç sokağı, her tarafa çıkar:
Camiye, hamama, okula..."
İtiraz yok, çağıran benim ya...
"Çocuk geçer, gülüşüyle,
Gariban, sırtında dertleriyle,
Çaycı tepsisiyle:
"Çay iki, biri orta biri demli..
Kahveler sade ve az şekerli,
Gazoz, kola, laçın..."

Çaylar geldi, ikişer yetmedi.
Sigaram duman,
bayıldığım kahvem,
az sonra geldi.

Dost muhabbeti yudum yudum demlendi.
Ben konuştum, o dinledi,
sıra bana geldi;
bir başkadır, dost muhabbeti.

22.12.2020

MESİHİ'NİN HADİM ALİ PAŞA'YA YAZDIĞI MERSİYESİ

Prof. Dr. İrfan Morina

Şair Priştineli Mesihî'nin Hadim Ali Paşa himayesinde kâtiplik yaptığı ve bu görevle kendi geçimini sağladığı bilinmektedir. Paşa'nın "Şu şehir oğlanını bulun" demesi de şairin kâtiplik masasına dönmesini gerektiren bir buyruktur.¹ Şairin zevkperestliğine ve kalenderliğine rağmen Paşa onu hiçbir zaman saraydan uzaklaştırmamış, bilâkis, şairi kendine arkadaş etmiştir. Bazan günlük işlerinden sıkılan Paşa, onun şiir söylemesini, nükteli konuşmasını istemiştir. Mesihî'nin yaşıtı olan Üsküplü şair İshak Çelebi'nin de aynı amaçla Sultan Selim'e danışmanlık yaptığını "Sesler" dergisinde okuduğumuz bir bilimsel yazıdan öğreniyoruz.² Ne amaçla olursa olsun, Mesihî yaşamının büyük bir kısmını H. A. Paşa yanında geçirmiştir.

Hadım Ali Paşa Kimdir?

H. A. Paşa Bayezit ikincinin sadrazamlarından olup Babüssade ak ağalarındandı. Bayezit'in tahta geçmesiyle, Karaman beylerbeyliği ile görevlendirildi.³ Rumeli beylerbeyi iken, 1485'te Boğdan voyvodasının Akermanı geri almak istemesi üzerine, Eflak seferine hareket etti ki bu seferi zamanın tarihçileri, parlak bir askerî gezi olarak betimlerler. Ali Paşa 1486'da vezir oldu ve Mısırlılar ile Torosların ötesinde meydana gelen savaşlarda, Osmanlı kuvvetlerinin yenilgisi üzerine 1487 baharında Rumeli askerleri sadrazam Davut Paşaya bağlandı. Adana ve Tarsus kalelerinin onarımını yaparak sağlamlaştırdı, Payas ve Sis kalelerini ise kendi idaresi altına aldı. Asker arasında hastalık çıkması üzerine bazı subayların geri dönmek kararına karşı, Hadım Ali Paşa Mısır ordusu ile çarpışmakta ısrar etti. Fakat yiyecek ve içecek hazinesinin çete savaşları yapan Mısırlılar tarafından yağma edilmesine bilhassa Rumeli askeri arasında da iklimin değişikliği yüzünden hastalık çıkmasına ve buna yorgunluğunun da eklenmesine karşın Mısır ordusunun büyük kısmı ile savaş başladı.

Çok kanlı olan bu savaş, Mısırlılar'ın kaçışıyla sonuçlandıysa da, Ali Paşa'da da izlemeye güç kalmadığından, Ordu Karaman'a çekildi. Ali Paşa, babasından hükümdarlığı zorla almak için, isyan eden şehzade Selime Çorlu'da galebe çaldı. Sonra

Anadolu'da "Şeytan kulu" ve "Şahkulu" adı verilen Karabıyıklı oğlunun uzaklaştırılması görevinde bulunduğu zaman, Şehzade Ahmet de Ali Paşa'nın beraberliğinde verilmiş ve bu Şehzade Amasya'dan gelerek, Kızılıkaya'da sadrazama bağlanmıştı.

Ali Paşa orduyu şehzadenin kumandasına bırakarak, atın dört nalla koşması ile ve ancak 2000 kişi ile "ŞAHKULU" üzerine yürüdü. Sivas ile kayseri arasında Gökçay yerinde çıkan çarpışmada Sadrazam bizzat çapkınlar üzerine yürüdüysen de, bunlar kendisine kılıçla saldırarak öldürdüler.

H. A. Paşa'nın Ölümünden Sonra Mesihî

1511 yılında "Şahkulu" ayaklanmasında şehit edilen Ali Paşa kendi yaşamını noktalamakla beraber Priştineli Mesihî'nin dünyasında da çok değişikliklere yol açmıştı. Şair, hayli yoksul bir yaşam sürmeye mecbur olmuştur. Bu olaydan hemen sonra Mesihî koruyucusuna gerçekten güzel tesirli bir mersiye (ağıt) yazmıştır. Mersiye'nin şu beyitleri, şairin iç dünyasındaki kırılganlığı ve üzgünlüğü ne kadar da açık ifade etmektedir:

Bilmezem kim nice tabir ideyim (Nasıl anlatacağım, bilmiyorum)

Sana bu vakıa-i kübrayı (Sana bu büyük olay)

Ki cihan emrine ram olmuş iken (Dünya işine sarılmış iken)

Erdebü aldı Ali Paşayı (Azrail aldı Ali Paşayı)

Ali Paşa'ya yazdığı mersiyede Mesihî "Şahkulu" çatışmasını her yönüyle betimlemektedir, ileride şiirden de görüleceği gibi, ordu içinde bulunan mehter takımının davul ile zurnasını; gökgürültüsü ve şimşek çakmasına, kesilen ya da delinen kafaları süzgeçe benzetmektedir.

Bütün bunları karalarken şair yeni yeni duygulanmış olacak ki büyük bir özlemle:

Hani o Sadrazam (Ali Paşa)

Hani davul takımı, atlı sürüsü... diyecektir.

Ali Paşa'nın iyiliğini ve cömertliğini bildiği takdirde şair:

Tanrı onu bağışlasın,

Yarlığama sofrasına konuk etsin... beytiyle hayır duada bulunuyor.

Diğer şiirlerinde olduğu gibi mersiyesinde de şair bazı dil özellikleriyle Rumeli doğumlu olduğu belli ol-

maktadır. Şiiri bu açıdan değerlendirmeyi düşünmediğimiz için dil özelliklerini konumuzun dışında tutarak başka bir fırsata bıraktık.

Sonunda şunu da belirtmeye yarar var kanısında: Ali Paşa'nın ölümünden sonra Mesihî yeni hami (koruyucu) istemeye kalkarak bunun için mersiye'nin son beytini:

Ali Paşa göçettiye bu dünyadan
 Kıyamete dek varola Yunus Paşa... diyerek,
 Yunus Paşa'dan destek ister. Ne yazık ki, buna ne Yunus Paşa, ne de ondan sonra gelen Nişancı Tac Zade Cafer Çelebi yanaşmıştır. Ve şair Bosna'da küçük bir tımarın senede getirdiği birkaç bin akçe ile yetinme zorunluğunda kalır.

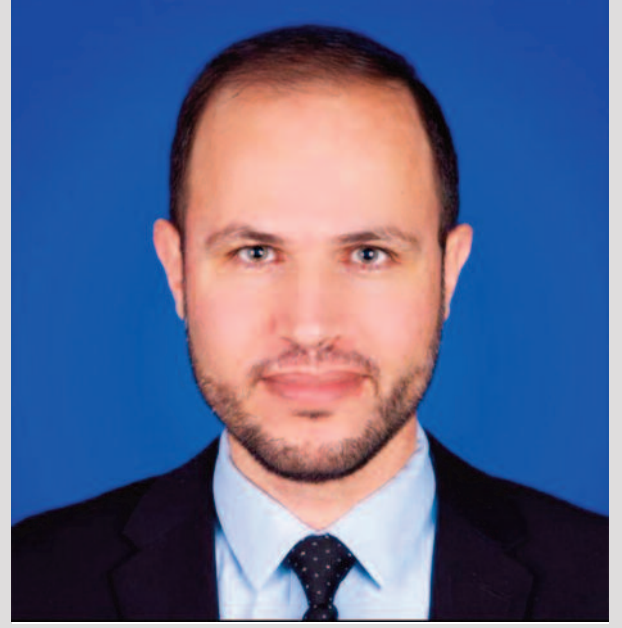
Mersiye'nin günümüz alfabesiyle yazılışı

1. Gelünüz zikr idelüm Mevlayı
 Gelünüz fikr idelüm ukbayı
2. Dehr bir hubdur amma ne olur
 Sol güzelden kim ola hercayı
3. Çünkü تنها kalıcağız ahır
 Niderüz ya bu kuru sevdayı
4. Çün ölüm fikri dūrūr ray-ı sahih
 Ne için anlamayuz bu rayı
5. Nidelüm devleti çün cam-ı ecel
 Bir dutar cümle geda vü bayı
6. Canını üste virüb akil olan
 Değişür ahirete dünyayı
7. Bilmezem kim nice tabir ideyim
 Sana bu vakı-a-i kübrayı
8. Galiba görmedi çeşm-i encüm
 Bu kadar hadise-i uzmayı
9. Ki cihan emrine ram olmuş iken
 Erdebil aldı Ali Paşayı
10. Anı dünyada Hak itmiş idi said
 Ahır ol şahid4 halk oldu şehid
11. Subh-dem bir aceb uğraş oldu
 Her taraf nara-i sabaş oldu
12. Dil-i Paşa ile peykan-ı adu
 Kan bulaşdı vü karındanş oldu
13. Tir ü şemşir ne zahm urdıysa
 Bedeninde güzele kaş oldu
14. Kendü sünni idi merhum amma
 Tende her zahmı kızılbaş oldu

15. Kıydı çün ana adu-yı zalim
 Bu günehten yüreği taş oldu
16. Gör di kim korkuludur rah-ı
 Hûda Şüheda kısmına yoldaş oldu
17. Sadr-ı firdevse göçüb devletle
 Cennet ehline yine baş oldu
18. Her melek ana iç oğlanı olub
 Hurlar cümle karavaş oldu
19. Karşulaşduğı dem iki leşker
 Saldı meydana atın ol server
20. Rad ü berk idi tablhane vü tig
 Tir-i baran ü havf ü hazer
21. Şöyle delmiş idi ok başları kim
 Sanki kefgir idi her kase-i ser
22. Eyledi tob ü tüfek a'danun
 Beden-i kalasını zir ü zeber
23. Başlarına ne bela ireceğın
 Söyledi başa kaka tig ü teber
24. Bahr-i Hun olmuş idi mareke kim
 Nizeler mardı mahi hançer
25. Has ü haşak kenara kaçıcak
 Saldı ol bahra çü paşa lenger*
26. Gark olub fülk-i vücudı ol dem
 Eyledi zevrak-ı tabutı makar
27. Dahi sag iken anı anda koyub
 Döndi tersine yüzini begler
28. Kıldı ol mefhar-ı erbab-ı cinan
 Padişeh yoluna canın kurban
29. Bildiler kıymetini çün lal gibi
 Kana boyandı o kan-ı kerem
30. Kanı ol asaf-ı sadr-ı azam
 Kanı ol tabi u alem hayl ü haşem
31. Kanı ol zübde-i erkan ki anun
 Cudına reşk ider idi Hatem
32. Gördi yok ceyş-i vücüd içre vefa
 Kana boyandısa ol kan-ı kerem
33. Ne tılsım idi vücuda kansız

Doldı afakun içi fetret ü gam

34. Zehr içürdi ana saki-i ecel
Nicesi acımasun bir adem
35. Bıkr-i fikrümi derundan çıkarub
Matem için kara giydirdi kalem
36. Sakın ol gitdugine şad olma
Sana da kalmaz efendi alem
37. Bunda bin gussada vü ruhi anun
Sahn-ı firdevsde şad ü hurrem
38. Kıldı ol kesbi hayat-i ebedi
Mesken edindi civar-i semedi
39. Hak anı hemdem-i gufran itsün
Rahmet-i hanına mihman itsün
40. Kanınun katrelerin ziynet için
Hurlar boynuna mercan itsün
41. Seni gibi ana dil uzada
Yerini yakıcı ateş etsin
42. Can kuşu uçtukça
Kutsal haremde (cennette) gezinsin
43. Cennet içinde melekler
Ona yine her gün divan etsin
44. Kefeni giydirip idris peygamber
Elbiselerden ona kaftan etsin
45. Kamış kalem, şehitler defterine
Namını güzlerce unvan etsin
46. Soldı ol gülşen-i devlet çünkim
Goncalar çak-i giriban itsün
47. Bülbül-i tab-ı Mesihi daim
Ağlasun aglasun efgan itsün
48. Mesnedi itdise terk-i dünya
Haşre dek var ola Yunus Paşa

Rifat el -Arir, Gazze/ Filistin

ÖLMEM GEREKİRSE

Eğer ölmem gerekiyorsa,
Sen yaşamak zorundasın
Hikayemi anlatmak için,
Eşyalarımı satmak için,
Bir parça kumaş satın almak için,
Ve biraz da iplik, (uzun kuyruklu beyaz olsun).
Evet, bir çocuk, Gazze'de bir yerde,
Gözlerindeki gökyüzüne bakarken,
Hiç kimse ile helalleşmeden
Büyükannesinin alevler içinde sönmesini bek-
lerken,
ve hiç kimse ile elveda demeden,
Kendi ailesinden bile,
kendisinden bile,
Ejderhayı görüyor, benim ejderhamı, havada
uçarken,
ve bir an için aşk getiren meleğin orada oldu-
ğunu düşün,
Eğer ölmem gerekiyorsa, Arkamda umut kal-
sın,
en azından arkamda bir hikayemin izi kalsın.

Arapça'dan çeviren: İrfan Morina

Haziran, 2025, Şangay/Çin/

NOT: RİFAT el-ARİR, 6 Aralık 2023'te, Gazze Şeridi'ni işgale giren İsrail'in hava saldırısı esnasında erkek kardeşi, kız kardeşi ve üç çocuğuyla birlikte öldürüldü. Bu şiiri ölümün-
den sadece birkaç gün önce yazmıştı.

¹Bu konuda daha geniş bilgi bak: İrfan Morina, XV y.y Büyük Türk Şairi Priştineli Mesihi, „Çevren" der-
gisi, Haziran 1981, yıl VII. Sayı: 30, Priştine.

²Prof. Dr. Vanço Boşkov "Üsküplü Türk Şairi İshak Çelebi'nin Hayatı ve Eserleri" (Sesler) dergisi yıl IV, sayı 38, sayfa 45—52 yıl. 1969, Üsküp.

³İslâm Ansiklopedisi, cilt 1. S. 331, yıl 1950 İstanbul.

Düşler Diyarından Gerçeğe

Mehmet Bütüç

14.05.1955 - 09.06.2024

Kosovalı Şair, yazar, gazeteci, yayıncı Mehmet Bütüç'ü ölümünün birinci yılında "Düşler Diyarından Gerçeğe" adlı hikayesiyle anıyoruz

Neydi o görüşmemiz, sabah sabah o otelin bahçesindeki masasında? Yapayalnızdım orada. Gazetemi okurken sabah kahvemi içiyordum. Ve sen geldin masama. Yanaştığını hiç görmedim.

-Oturabilir miyim?- sordun.

Hiç cevap vermeden omuz sıktım. Sen oturdun masama. O kadar boş masa varken ne diye oturdun benim masama? Yoksa bir şey mi isteyecektin benden? Neydi o isteyeceğin?

-Gazetemi okumaya devam ettim. Bedava, okumak elde değildi. Kapattım gazeteyi. Rahat bırakmıyordun ki...

Kahve iyi mi? - yine sordun.

Başımla evet diye işaret ettim. Garson kahveni getirdi. Beraber oturuyoruz, kahve içiyoruz beraber. Etraftaki masalar yavaş yavaş doluyor. Herkes bir şeyler içiyor, yiyor.

Yüzüne bakıyorum. Çok güzel genç bir kadın olduğunu görüyorum. Yüzünde gülüş. Saçların altın rengi sanki. "Parmaklarında altın yüzükler, kolunda bilezikler görüyorum." Tanıdık geliyor bunlar bana. Bu hareketlerin, bu senin pozların kahve içerken. Sanki bir daha tekrarlanıyor bütün bu meseleler. Senin o gülüşün hala yüzünde. O inci dişlerin parlıyor güneş ışınları altında.

Sonra kendi hayatın anlatmaya başladın. Genç evlenmişsin. Şimdi yeni gelmişsin buraya. Otelde kalıyormuşsun. Kocanın hakkı var mı yok mu bilmiyorum ama, seninle yaşamak, yatmak kalkmak, mesele yani. Yüzüne, göğüslerine, bacaklarına baka baka bunu düşünüyorum.

Ve sonra odana davet ettin beni. Önce şaşakaldım buna. Bu davet de yen değildi. Acaba çağırmış mıydı başka bir kadın daha önceden beni kendi odasına? Yoksa neydi bu mesele? Çıkaramıyorum, Hatırlayamıyorum...

Tabii odana gelmeyi kabul ettim. Oda değil de çok lüks bir apartmandı orası. Banyo geniş, masaj yatağı da orada. İçinde de küçük bir havuz su dolu. Ayrıca apartmanın yan tarafında aynalarla sarılmış, suyla doldurulmuş geniş bir yatak. Televizyon, video, müzik

seti de orada. İlk önce köpük dolu bir Tayland masajı yaptın. Ondan sonra havuza atladık. Ondan sonra yine atladık yatağa. Yatakta...

* * *

Sabah gazetesi alım. Kahve içmeyi çok severim. Otelin bahçesine doğrudum. Güzel kahve içilir orada. Hem gazete okurum, hem sabah kahvemi içerim. Bahçedeki masalar bomboş. İsmarladığım kahve geldi. Lokumu da, suyu da yanında. Gazeteyi her zaman arka sayfasından okumayı severim. Kahveyi içerken bir ses okşadı kulaklarımı.

-Oturabilir miyim?

Tanıdık bir yüz karşımda. Nerde gördüğümü, kim olduğunu çıkaramıyorum. Ne diyeceğimi düşünürken, omuz sıktım. O masama oturdu. Otuz beş kırk yaşları arası güzel bir kadın. Önümde yüz yüzeyiz onunla.

-Kahve iyi mi?

Şimdi ne diyeyim yahu? Kahve iyi işte, daha ne isteyecek? Evdeki gibi değil, ama iyi. Başımla evet diye işaret ettim. Aynı şeyi yapmamış mıydım başka bir kadına? Zannımca o da aynı şeyi sormuştu bana. Acaba aynı karı mıydı, yoksa benim bilmediğim başka bir şeyler mi başımdan geçiyordu?

Gençliğinin güzelliği hala yüzündeydi. O sarı saçlar, o inci dişler, o tatlı gülüş.

-Çok genç evlendim. Kocam zengin bir iş adamıydı. Sekiz sene beraber yaşadık. Çocuklarımız hiç olmadı. Ondan ötürü ayrıldı benden.

Onun başından geçenleri daha önce den bana anlatmamış mıydı bir kadın? Biliyorum bunu sapasağlam. Ama niye daha önceden hatırlayamadım? Neden beynimin hatıra bölümü silinmiş? Şimdi bu kadın beni otele çağırarak. Odasına gireceğiz. Odası oda değil de tam bir apartman. Orada suyla dolu bir yatak var, üç yanı aynalarla kaplı. Küçük havuzlu büyük bir banyo var. Evet, evet, şimdi bunu hatırlamaya başladım. Ama niçin bu kadar zor çıkıyor kafamdan bu olaylar? Bu kadın, ya bu kadın o kadın değil miydi? O çok genç bir kadındı. Bu ise daha yaşlı, ama aynı kadın. Aradan çok mu yıllar

geçti son görüşmemizden? Sanki dün olageldi bütün bu meseleler gibime geliyor, evet evet...

Ve odasına davet etti. Tahmin ettiğim gibi oda değil de tam bir apartmandı orası. Yatak aynı yerde, banyo aynı yerde. Hafif bir müzik çok hoş geliyordu kulaklarım.

-Köpük dolu bir Tayland masajı yapayım mı size?-sordu.

- Olur... ama önceden biraz sizin için konuşsak iyi olurdu...

-Konuşmak için vakit yok. Hem bu kural dışıdır...

-Ne kuralı? Nasıl kural?

Ben sizi tanıyorum, hanımefendi. Zamanı bilmiyorum ama, hep beraber bu odada kalmıştık. Siz o zaman daha gençtiniz, kesinlikle biliyorum bunu.

Bu konuştuklarınız olamaz, siz bunları anlayamazsınız. İmkansız, hayır olamaz...

-Neden hanımefendi, neden olmasın? -kestim sözünü.

Yüzü ciddileşti, şaşkın.

-Olamaz, çünkü bu bir düştür. Tanışmamız, beraber olmamız, bu oda, elimizdeki bu içki, her gördüğünüz, her dokunduğunuz, her şey sadece bir düş. Şu anda benim gördüğüm bir düştür. Ve siz sadece bu düşün bir şahsı, benim istediğim bir şahsı oluyorsunuz...

Kadın deli. Kim bilir belki de akıl hastanesinden kaçmıştır. Yoksa ne belli, böyle konuşmanın ne anlamı var. Onun düşüymüş...

-Ne konuştuğunuzun farkında mısınız Hanımefendi? Ben sizin düşününüz nasıl olabilirim? Bakın bu içkiye, içki değil mi? Ellerime dokunun, hadi dokunun, bakın etten ibaret... Bakın bu masaya,

Banyoya gelin, akan sular su değil mi? Ne konuşuyorsunuz, açıklayın bana?

Yüzüme çok sakın baktı.

-Hadi gelin size o masajı yapayım, sonra konuşuruz...

-Söz verin bu oyunun gerçeğini anlatacak mısınız?

-Peki söz...

Yorgunum yatakta. Elimde sigara. Derin derin dumanlarını içime çekiyorum. Kadın yanımda. Aynı elinde aynı sigara, aynı duman ciğerlerinde. Gözlerimiz aynı noktada.

Anlattıklarına inanamıyorum. Beyinlerimiz başkasının elindeymiş. Onların ne yapacağı biliniyormuş. Cezalıların beyinlerini bilgisayar yardımıyla temizliyorlarmış. Ölüm cezası kalkmış, idam, asmak, elektrik koltuğu yok artık. Sadece beyin temizlemesi var. Ölümünden beter. Diri diri insanları öldürüyorlar. Cezadan sonra kimin kim olduğu haberi yok. Korkunç bir şey...

Sen hiç düş gördün mü? Güzel bir hayat için, hür yaşamak için...

-Biliyorum... şimdilik benim güzel ve hür hayatım...

Düşte olduğunu unutma...

Gülümsüyorum. Gözlerim gözlerini arıyor, gülüyorum beraber. Ellerimiz birbirini okşuyor.

-Keşke hiç uyanmasak, keşke böyle kalsa...

Gözyaşları boğuyor sesini.

-Ben kimim? Ne yaptım ki suçlu oldum? Uyanınca bunu soruştur.. Araştırma yap ve bana haber getir.

-Peki...

Saçlarını okşuyorum. Sıcak öpücükleri göğsümde...

* * *

Hep o kadın hayalimde. Görüşmemiz, oteldeki apartman, Tayland masajı, suyla doldurulmuş yatak... İki dünya arasında oturmuştuk. Gözlerimiz kapalı. Onlar bizi izliyordu. Rüzgarın türküsü kulaklarımızda. "Sen bir fırtınasın sözleri parçalıyor suskuyu. O gece sarhoş bir geceydi. Ve siyah avucuyla örttü dağları. Ovalarda ise hala gündü. Ve susku diliyle konuştu. Sonra aldı bizi ay ışığıyla beraber geziye çıkardı bizi deniz kıyısına. Hala soğumamış mumlardaki ayak izlerini takip ederken birbirlerine sarılmış gölgelerimiz izliyorlardı bizi uzaktan. Yıldızların oyunu bazen denizin uykusunu bozuyordu. O sarhoş gecenin oyununa kaldık, sabahı beklemek umduyla. Aya doğru gülüyorduk. Yıldızlara el sallarken. Ayrılışı düşünürken içimiz korkuyordu. Ve günün gelişini selamlayamadık. Uyuyakalmıştık sabahın kanatlarında. Sarhoş gecenin gitmesinde kurduğu senfoniye de dinleyememiştik.

Onun gidişi, ayrılmakta verdiği sözü son öpücüğü... hep o güzel anılara, düştür bunlar, unutma, dedi.

Ve gitti. Şimdi yine oradayım., otelin bahçesinde. Yine başlangıçta ve yine yalnızlık benimle arkadaş olmayı bekliyor. Sanki çıldırmış rüzgarların ısıklarına kaldım. Başta sevgi olan düşünce dünyam, yıkıldı onun gitmesiyle. Zamanın durmasını istemiştik. Önümde boş bir masa, yalnız onun gözlerini andıran yağmur damlaları orda. Böyle oluyor işte onun gidişinden sonra hep yeni kadınlar geliyor. Ondandır hiçbir haber yok. Kuraldışı bir program, bir kişi oldum.

Gazetemi sayfalarken karşıdan gelen o genç kız gözüme ilişti. Bana doğru gelecek. Geldi.

"Oturabilir miyim", soracak. Sordu.

Oturdu.

"Kahve iyi mi" soracak ve ısmarlayacak. Sordu ve ısmarladı. Gazetemi okuyamıyorum. O rahat bırakmıyor.

Sonra oteldeki odasına çağırıyor...

İçki içiyoruz balkonda. Memnun olduğu gözlerinden belli.

-Bu ilk görüşmemiz, diyor. -Onu hatırlıyor musun?

-Hangisini? -

-Sarışını hani sana haber gönderecekti...

Yerimden fırladım?

-Sen mi habercisin? O nerde şimdi?... Yaşıyor mu?

-Yaşıyor... Nerde olduğunu bilmiyorum.

-Haber getirdin mi? Benim için anlattı mı sana?

-Evet, kafamda her şey...

Yıllarca senin için soruşturmuş. Bu ceza çıkmazdan önce devlete karşı çıkmışsın savaşılmışsın. Uzun cezaya karar vermişler. Cezan daha iki yıl sürecek. Ondandır sonra serbest bırakılacaksın. Uyanınca bunları

unutma. Ama biz seninle yine görüşürüz ve bütün bu meseleleri ben hatırlatırım sana...

-Demek gerçekten ben şimdi bir düşteyim...

-Evet...

-Ne demek bu, nasıl olabilir bu? Başkasının düşüne nasıl sokabiliyorlar? Paraylaymış bu ısmarlama düşler...

Beyin yıkaması mı acaba bu cezayla yapıyor suçlulara? Madem ki para ortada, yoksa...

* * *

Bir sesler geliyor kulaklarıma uzaktan. Gözlerimi güç halle açıyorum. Vücudumda bir uyuşukluk var, yaktayım.

-Doktoru çağırayım... dedi yanımdaki hemşire ve dışarı çıktı.

Hastanede olduğum belli. Nasıl geldim buraya? Kim getirdi? Bir kaza mı yoksa geçti başımdan...

Doktorla hemşire içeri giriyorlar.

-Uyandınız demek amca, -güler yüzle diyor doktor.
-Amca mı? Amca dedi bana. Yaşlı mıyım ben şimdi? Nasıl yaşlı olabilirim? İnanamıyorum.

-Bugün hava çok güzel. Yemekler de bahçede. İsterseniz oraya gidelim...

-Peki efendim...

-Kalkmak istedim. Kuvvetsiz, halsiz, kalkamıyorum. Doktor ve hemşire yardım ediyor. Yürüyorum adım adım, sanki henüz öğreniyorum gibi. Koridorda ayna önünde durdum. Aynada yaşlı bir adam. İnanamıyorum. Ne yaptılar bunlar bana? Çok mu uzun zaman ben yat-tım bu hastanede? Ne kadar? Kaç yıl oldu buraya geleli? Hep bu sorular kafamda bahçeye giderken... Kendimi bile tanımıyorum... O gece uzun zaman ayna önünde kaldım. Göz yaşlarım ıslattı buruşuk şakaklarımı.

Gece düş mü gördüm acaba bütün bu olayları? Her sabah gazete alıyorum ve aynı otelin bahçesine kahve içmeye gidiyorum. Her sabah bir sarışın kadın oraya geliyor. Sonra oteldeki odasına gidiyoruz. Aynı gecede bu birkaç kez tekrarlandı düşümde Üstelik orda ben çok genç, yakışıklı bir delikanlıyım. Şimdi o sarışın-dan bir haber bekliyorum sanki...

Öğle yemeğine kadar o düş için düşündüm. Neydi o düş acaba? Ben gençliğimde hiç öyle bir hayat geçir-diğimi hatırlamıyorum. Peki öyleyse neden bu düşü gördüm? Böyle bir hayat yaşamadıysam, neden bu düş? Neyi yaşadım ben gençliğimde?

Yemekten sonra geziye çıktık. Ben istedim onlar-dan bu geziyi. Bana haber getiren kız, oydu, o kız. Gülümsedi ve yanımdan geçerek cebime bir şey soktu. Onun bu hareketini yanımdakiler görmediler.

Cebimde sanki ateş vardı. Rahat değildim. Acaba ne soktu cebime? Onlardan neden korkuyordum? Eve dönmek istedim. Yatak odama girmeden önce banyoya girdim. Cebimde bir kağıt parçası: "Onların her dediği yalandır. Onlar senden korkuyor. Onun için seni izliyor-lar. Yarın yine geziye çık. Seni kaçıracağız. Müze önüne gelmelisin."

Okuyunca kağıdı parçaladım ve yuttum. Müze önüne gelmek çok kolay. Ya başaramazsalar? Ya iste-meksizin biri ölürse? Sonra ben onlara nasıl yardım edebilirim ki... Bu yaşta ne iş becerebilirim ki... Hep o düşler aklımda. O güzel kadınlar... Ertesi gün kaçırdılar beni müze önünden. Nereye gittiğimizin farkında değil-dim. Geniş ve büyük bir odaya soktular. Hepimiz içeri girdik. Odanın ortasında yuvarlak bir masa. Masa etra-fındaki sandalyelere yerleştik. Saçları ağarmış orta yaşlı bir adam konuşmaya başladı:

-İlk önce size hoş geldiniz demeyi borç biliyorum. Söze geçmezden önce ekranda size ait olan bazı görün-tüler var. Hep beraber izleyelim.

Duvardaki ekrana döndük. İlk görüntüler bir kok-teyli gösteriyordu. Kadınlar, erkekler güler yüzlü, ellerinde içki...

-Beyaz elbiseli o bıyiksız sizsiniz, sizin gençliği-niz... Üniversite diploması şerefine bu kokteyli düzenlediniz...

Gençliğimde böyle olduğumu hiç hatırlamıyorum. Ekranda gelip geçiyor. Kendimi bir yabancı gibi izliyo-rum.

-Bizler tüm insanların hür yaşaması için savaşıyo-ruz. Herkes kendine göre bir hayat kursun, istediği işi, istediği yemeği, beğendiği yerde yaşaması için savaşı-yoruz. Bu savaşı siz kırk yıl önce başlattınız. Biz ise hala devam ediyoruz ve herkesin eşit haklı, serbest ve iste-diği gibi yaşamasının günü çok yakında gelecek. Bu rejimi değiştireceğiz.

Bazı şeyleri başka bir yerde duymuştum. Bir düş gibi geliyor onun anlattıkları. Gerçekleşmeyen bir düş, gerçekleşmeyecek bir düş, şimdilik... Konuştuklarını din-ledim. Pek o kadar ilgimi çekmedi. İnsan çok tuhaf yaratık. Hiçbir zaman memnun olmuyor. Öğlen yeme-ğine giderken o güzel kız yanıma yanaştı.

-Sarışın nerde, benim sevdiğim o sarışın kadın nerde?

-Bakınız beyefendi, bu da bir düştür. Siz sadece bu düşte bir kişisiniz. Ak saçlı adamın ısmarladığı bir düş. Sarışın kadın uyanınca belki görürsünüz, bilmiyo-rum...

-Öyle mi? Dedim ve gülümsedim.

-Evet, aslında bizim hepimizin ısmarladığı bir düş-tür. Sizinle bir düşte olmak, bizim için büyük bir şereftir, beyefendi...

-Sağ olasınız güzel kız...

Ah gençlik, gençlik. Güzel bir kız, güzel bir düş...

O eski düşler daha güzeldi ama...

Uyanmalıyım, uyanmalıyım, uyanık olmalıyım...

Galiba beni kurban seçmişler...

Ama bu defa onlara naaaaah...

Hatıra defterimin sayfaları açık...

Her şeyi biliyorum artık...

Sadece bir sorun var ortada. Bir sorun ki devamlı kovalıyor beni. Şu anda düşte miyim, gerçek miyim?! Neredeyim?!

Türk Dünyası'nın ünlü yazarı Cengiz Aytmatov ölümünün 17. yılında Kırgızistan'nın başkenti Bişkek'te düzenlenen çeşitli etkinliklerle anıldı

Aytmatov: "Türk Milletinin 21. Yüzyıl Sözcüsü"

12 Aralık 1928'de Manas karargâhının bulunduğu inanılan Talas vadisindeki Şeker köyünde dünyaya gelen dünyaca ünlü Kırgız yazar ve düşünür Cengiz Aytmatov, vefatının 17. yıl dönümü dolayısıyla 10 Haziran 2025 tarihinde Kırgızistan'daki "Ata-Beyit Ulusal Tarih ve Anıt Kompleksi"ndeki kabri başında dualarla anıldı

Dünyaca ünlü yazar Cengiz Aytmatov'un ölümünün 17. yılına ithafen, Kırgızistan'ın başkenti Bişkek'te "Cengiz Aytmatov, Türk Dünyası'nın Geleceği" forumu gerçekleştirildi. Kırgızistan Milli Bilimler Akademisinin ev sahipliğinde düzenlenen "Cengiz Aytmatov, Türk Dünyası'nın Geleceği" forumuna, Uluslararası Türk Kültürü Teşkilatı (TÜRKSOY), Kırgızistan Bilimler Akademisi Cengiz Aytmatov Dil ve Edebiyat Enstitüsü ve Ankara merkezli Cengiz Aytmatov Enstitüsü destek oldu.

Aytmatov Türk Milletinin 21. Yüzyıldaki Sözcüsü

Törene; MHP Genel Başkan Yardımcısı ve Cengiz Aytmatov Enstitüsü Başkanı İlyas Topsakal, Kırgız Cumhuriyeti Devlet Sekreteri Marat İmankulov, TÜRKSOY Genel Sekreteri Sultan Raev, Aytmatov'un oğlu Eldar Aytmatov, bilim insanları, meslektaşları ve çok sayıda seveni katıldı.

MHP Genel Başkan Yardımcısı İlyas Topsakal, Aytmatov'u "Türk milletinin 21. yüzyıldaki sözcüsü" olarak tanımladı. Topsakal, "Her yüzyılda Türk dünyasında bir kahraman, bir önder çıkar. 21. yüzyılın sözcüsü de Aytmatov'dur," diyerek yazarın hem edebi hem de kültürel mirasına vurgu yaptı.

Ata-Beyit'te Hüzün ve Minnet

Tören kapsamında ilk olarak, 1916'da Rus Çarlığı'na karşı başlatılan Kırgız isyanını simgeleyen Ürkün Anıtı'na çelenk bırakılmasının ardından Aytmatov'un kabrine karanfiller bırakılarak dualar okundu. Kırgızistan Müslümanları Dini İdaresi Başkanı Abulaziz Zakirov, Kur'an-ı Kerim tilavetiyle ruhlara huzur serpti. Anma töreni çerçevesinde aynı alanda, 1938 yılında Sovyet baskısıyla gizlice infaz edilen ve aralarında Aytmatov'un babası Töleykul Aytmatov'un da bulunduğu 138 Kırgız aydınının mezarları da ziyaret edildi.

Aytmatov'un Eserleri 176 Dile Çevrildi

Edebiyatıyla sadece bir milletin değil, bir medeniyetin kaderine ışık tutan Cengiz Aytmatov'un eserleri bugüne kadar 176 dile çevrildi. Romanları ve hikâyeleri milyonların gönlünde iz bırakan Aytmatov, Türk dünyasının ortak hafızasında kültürel bir köprü olmayı sürdürüyor.

"Cengiz Aytmatov Türk Dünyasının Geleceği Forumu"nda ünlü yazarın kişiliği ve eserlerine vurgu

yapıldı.

Yazarın sevenleri, bilim insanları, devlet adamları, akademi çalışanları ve üniversite öğrencilerinin katıldığı forum, Manasçı Rısbay İsakov'un Manas Destanı'ndan bir kesit okumasıyla başladı.

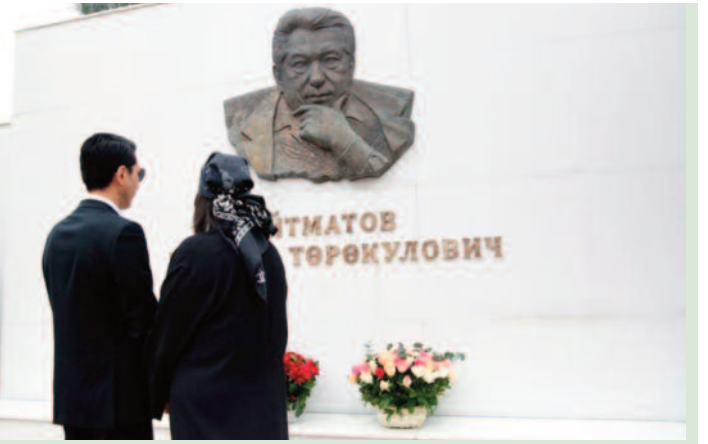
Forumun moderatörlüğünü yapan Kırgızistan Milli Bilimler Akademisi Başkanı Prof. Dr. Kanatbek Abdrahmatov, "Cengiz Aytmatov, Türk Dünyası'nın Geleceği" forumuna ev sahipliği yapmaktan memnuniyet duyduğunu aktardı.

Forumda konuşan Kırgızistan Devlet Sekreteri Marat İmankulov, hükümetin Cengiz Aytmatov'un doğumunun 100'üncü yılına yönelik yapılan planlarından söz ederek, "Aytmatov 20'inci yüzyılın dahilerinden biri. Aytmatov, eserlerinde bugünkü dünyayı çok iyi anlattı. Günümüzde yaşanan krizlere girilmemesi için neler yapılmasını, çevreye ilginin ne düzeyde olmasını ve insan ilişkilerinin ne şekilde gelişmesi gerektiğini gösterdi." diye konuştu.

İmankulov, bağımsızlığını ilan eden Kırgızistan Cumhuriyeti'ni tanıyan ilk ülkenin Türkiye Cumhuriyeti olduğunu hatırlatarak iki ülke arasındaki stratejik ortaklığa dikkati çekti. Türk Devletleri Teşkilatına (TDT) üye ülkelerin Kırgızistan'a gösterdiği ilgiden memnun olduklarını ifade eden İmankulov, uluslararası kurumların destekleriyle Cengiz Aytmatov tarafından ilki 1986 yılında düzenlenen Cengiz Aytmatov Uluslararası Issık Göl Forumu'nun canlandırılması gerektiğini kaydetti.

TÜRKSOY Genel Sekreteri Sultan Raev, Türkiye'de kurulan Cengiz Aytmatov Enstitüsü'nün ilk faaliyetini Aytmatov'un memleketi Kırgızistan'da gerçekleştirildiğini belirtti. Cengiz Aytmatov Enstitüsü'nün misyonunu ve amacını anlatan Raev, "Cengiz Aytmatov Enstitüsü hayırlı ve uğurlu olsun." dedi.

İlyas Topsakal, forumun düzenlenmesinde katkısı olan kurum ve kişilere teşekkür ederek, Cengiz Aytmatov'un Türkiye'de nasıl görüldüğünü anlattı. Topsakal, güçlü olmanın Türk kavimlerini iyi tanımaktan geçtiğine işaret ederek, "Bunu öğrenmenin en iyi yolu şüphesiz milletin ruhunu ve irfanını kaleme alan şair, yazar ve düşünürlerimizi tanımamızdan geçer." dedi.

Kazakistan Yazarlar Birliği Başkanı Mereke Kulkenov da Cengiz Aytmatov Enstitüsü'nün ilk faaliyetini Kırgızistan'ın başkenti Bişkek'te düzenlenmesinin, Türk halklarının birliğini gösterdiğini vurguladı.

Kulkenov, Aytmatov'un sadece Kırgız halkının tarihini değil, Kazak, Özbek ve Azerbaycan halkının da tarihini yazdığını, Aytmatov'un eserlerini okuyan Türk halklarının aynı duygu ve düşüncelere kapıldığını kaydetti.

Yazarın eserleri üzerinde bir çok araştırması bulunan Özbekistan'dan Milletvekili Akmal Saidov, Aytmatov'un tanınması ve eserlerinin okunması için forumların, kongrelerin ve diğer etkinliklerin yapılması gerektiğini aktardı.

Bilimler Akademisi Cengiz Aytmatov Dil ve Edebiyat Enstitüsü Başkanı Prof. Dr. Abdıldacan Akmataliyev, son 10 yılda Aytmatov'u anlatan sempozyumlar düzenlediklerini ve her yıl kitaplarını bastırdıklarını söyledi.

C. Aytmatov:

***"Türk Dünyası Ortak Bir alfabede ve ortak bir Türkçe'de buluşmalıdır!..."**

"Aynı dili konuşmamız gerek. Su'ya Türkiye'de başka, Azerbaycan'da başka, Kırgızistan'da başka, orada burada başka diyoruz. Oysa su'ya bütün Türk Dünyası'nda "su" demeliyiz. Ortak abecemiz /alfabeniz/ olmalı. Bunun için de önce, örneğin Türkiye'de; Türkçe'ye, Arapça ve Farsça'dan gelen sözcükler kaldırılmalıdır. Ortak Türk dilini, bilimsel çalışmalar temelinde oluşturmamız. Diller arasındaki farkları ortadan kaldıracak özel sözcükler üretmeliyiz. Ortak sözlükler ve ansiklopediler oluşturmamız. O zaman çevirmene gereksinim duymadan Tüm Türk Dünyası ile iletişim kurabileceğiz..."

PRİZREN'DE TÜRKÇE, ANKARA'DA İNGİLİZCE ...

Faysal ATMACA

“Bir insanın konuştuğu dil, sadece ağzından çıkan ses değil; gönlünden yükselen kimliktir.”

Prizren’de bir Arnavut’un Türkçe konuşması, bir bağ-
lılığın, bir medeniyetin, bir hâtıranın nişanesidir. O
kelimeler yalnızca Türkçeyi değil; Osmanlı’yı,
İstanbul’u, Selçuklu’yu, ezanı, Kur’an’ı ve bir zaman-
lar Balkanlar’da yeşeren adaleti de taşır
beraberinde. Bu yüzden orada Türkçe konuşmak, bir
aidiyetin, bir şerefın göstergesidir.

Ama ne gariptir ki, aynı Türkçe, bugün İstanbul’da,
Ankara’da, İzmir’de bir yükür bazıları için. Batılı gö-
rününün, “modern” olmanın ve entelektüel olmanın
(!) ölçüsü artık İngilizce veya Fransızcadır. Hatta öyle
ki, Türkçeyi düzgün konuşan değil, İngilizceyi aksan-
sız konuşan makbul sayılmaktadır.

Dil; sadece iletişim aracı değil, aynı zamanda dü-
şünce biçimidir. Bir milletin zihniyeti, bakışı, değerleri,
hayalleri, korkuları ve duaları dile yansır. Dilini hor
gören bir millet, kendini hor görmeye başlamıştır.
Kendi kelimelerine dudak büken, kendi kimliğine de
mesafelenmiştir.

Türkiye’de yıllardır süren kültürel aşağılık kompleksi,
İngilizce’yi bir “üst sınıf şifresi” hâline getirmiştir.
Çocuklara daha anaokulunda “a, b, c” ezberletilirken,
“elif, be, te” harfleri unutulmuş; “hello” demek, “sela-
münaleyküm”den daha medeni sayılmıştır. Oysa
Prizren’de bir Arnavut, Türkçe konuştuğunda; ken-
dini değil, ecdadını yüceltir. Bizde ise İngilizce
konuşan biri, çoğu zaman kendini değil, kompleksini
sergiler.

Prizren, Türkçeyi konuşmakla Osmanlı’nın hâlâ ya-
şadığını gösterir. O kelimeler; birliğin, beraberliğin,
huzurun, devletin ve kardeşliğin hatırasındır.
Türkiye’ye sevgiyle bakanların dilinde Türkçe vardır.
Çünkü Türkçe, sadece bir milletin değil, bir medeni-
yetin dilidir. Yunus’un, Mevlana’nın, Hacı Bektaş’ın,
Fatih’in, Kanuni’nin, Evliya Çelebi’nin dilidir. Ve bu
dil, hâlâ Arnavutluk’ta, Kosova’da, Makedonya’da,

Bosna’da “kutsal bir hatıra” gibi yaşatılmaktadır.

Oysa bizde? Türkçe, kendi evlatları tarafından hor
görülmektedir. Üniversitelerde “conference”, “pro-
ject”, “deadline” konuşanlar, “istişare”, “mülakat”,
“niyet” gibi kelimelere burun kıvrılmaktadır.

Bir milletin dili giderse; düşüncesi, kültürü, inancı,
hatta hafızası da peşinden gider. Bugün Türk gen-
çliği TikTok’tan öğrendiği İngilizce kalıpları, kendi
ninnilerinden daha iyi bilmektedir. Genç bir kız “love
you” deyince medeni, “seni seviyorum” deyince ara-
besk sayılmaktadır.

Bu zihinsel işgalin adı, modernizmin arkasına sak-
lanmış dilsel sömürgeciliktir. Tıpkı 19. yüzyılda
İngiltere’nin Hintlilere İngilizceyi dayatması gibi;
bugün biz kendi kendimize bunu yapıyoruz. Yani
kendi sömürgemiz olduk!

Bir milletin zenginliği, ithal kelimelerde değil; kendi
kelimelerine kattığı anlamdadır. Tanzimat’tan bu
yana süren “dil devrimleri”, aslında hafıza operas-
yonlarıdır. Bugün “terbiye” yerine “etik”, “sadakat”
yerine “loyalty”, “tefekür” yerine “düşünce” denmek-
tedir. Oysa bu kelimeler yalnızca anlam değil, anlam
derinliği kaybıdır.

Prizren’de Türkçe konuşan bir Arnavut, o kelimelere
sevgiyle dokunur. Çünkü bilir ki o dilde bir geçmiş,
bir vakar, bir adalet saklıdır. Ama Ankara’da bir bü-
rokrat, “meeting organize edelim” dediğinde; aslında
kaybolmuş bir kimliğin parodisi yapılmaktadır.

Prizren, Türkçe konuşarak Osmanlı’ya selam verir.
Biz ise İngilizce konuşarak Batı’ya özür diler gibi ya-
şıyoruz.

Bu makale; bir hatırlatmadır. Dilin yalnızca bir araç
değil, bir yurt olduğunu; kelimelerin yalnızca harf
değil, bir inanç taşıyıcısı olduğunu hatırlatmak için
yazılmıştır. Çünkü “Ayaktaki Ölüler”, ancak diliyle ye-
niden dirilir.

17 Mayıs 2025

Cemali Tunalıgil
Bursa/Türkiye

Mevla istemedikçe

Şu dünyanın hayat yolunda
Güleni de gördüm, ağlayanı da
Yazın sıcaklığında, kışın soğukunda
Kara yazmasını bağlayanı da

Farklı hayatlarda, aynı ortamda
Sosyetesini de gördüm, örtüneni de
Acemiliğin verdiği ayrı bir hazla
Sokak köşelerinde sürükleneni de

Rabbimin verdiği nimetleri de tadıp
Şükredeni de gördüm, boğulanı da
Doğruyu öğrenip, gerçeği görüp
Hak yolu kendine göstereni de

Küçücük dere kenarında, deniz üstünde
Yüzeni de gördüm boğulanı da
Bulutlar üzerinde uçanı da gördüm
Aniden bir sırça köşk misali dağılanı da

Rabbime isyan edeni de
Yalvaranı da gördüm
Kötü huylarını ve gurunu bir yana itip
Akla sarılanı da gördüm

Nefsine yenilmiş kokmuşları da
Zalimi de gördüm, küfredeni de
Aldatıp da yalan söyleyeni de
Alemin nefsine zulmedeni de

Cemali kulun neler gördü, gülene şaşar
Günler geçtikçe duygulanır, kalemi taşar
Mevla istemedikçe kul nasıl yaşar
Ölüm döşeğinden dirileni de.

Gülan Krüezi
Mamuşa/ Kosova

Kan kızıl toprağım

Anavatanım,
vatanımdan da vatanım
kan kızıl toprağım
canımdan da canım cihanım
Şehit kanlarıyla sulanmış
kan kızıl toprağım
sınırları kanla çizilmiş,
secdeye yatmış toprağım.
Uğrunda ölenlere
cennet kokan kan kızıl toprağım
Anavatanım,
atar damarım,
nice yiğitler yatar altında
kan kızıl toprağım

Mamuşa Çanakkale Şehitleri Anıtı

Ezop masalı

Altın Yumurtlayan Kaz

Altın yumurtlayan kaz masalı, Ezop'un en ünlü masallarından biri olarak bilinir. Masal, altın yumurtlayan büyülü bir kazın etrafında şekillenir. Çoğu çocuk masallarında olduğu gibi, altın kaz masalı da okurken öğrenilebilecek değerli bir ahlak dersi taşır. İşte, çocuklar için uygun, basitleştirilmiş bir altın yumurtlayan kaz masalı:

Altın Yumurtlayan Kaz Masalı

Bir zamanlar bir çiftçi ve karısının bir kasabada yaşadığı anlatılmış. Çiftçi ve ailesi oldukça fakir bir hayat sürerlermiş. Çiftçi, sebzeler yetiştirir ve bu sebzeleri kasabada satarak geçimini sağlarmış. Bir gün çiftçi, biraz para biriktirmeye karar vermiş. Zamanla, küçük bir miktar para biriktirmeyi başarmış. Biriktirdiği parayla bir kaz satın almış.

Çiftçi ve karısı, bu kazın yumurta yapacağını ve bu yumurtaları kahvaltıda kullanıp fazlasını kasabada satabileceklerini düşünmüşler. Çiftçi kazı eve götürüp ona yumurta yapabileceği bir yuva hazırlamış. Ertesi sabah yumurtaları kontrol etmek için kazı kaldırdığında, kazın altından altın bir yumurta çıktığını görmüş. Çiftçi hemen karısına haber vermiş, ikisi de altın yumurtayı görünce çok şaşırılmışlar.

Ertesi sabah uyandıklarında, kazın bir altın yumurta daha yaptığını fark etmişler.

Çiftçi, kazın yaptığı altın yumurtaları satmaya karar vermiş. Zamanla bu yumurtalar sayesinde çiftçi zenginleşmiş.

Bir gün çiftçinin karısı, kazın her gün sadece bir yumurta yaptığını ve tüm yumurtaları bir kerede almanın bir yolunun olup olmadığını düşünmüş. "Eğer tüm yumurtaları bir kerede alabilirsek, daha çabuk zengin olabiliriz," demiş. Çiftçi bu fikri kabul etmiş ve kazın karnını açmaya karar vermişler.

Kazın karnını açtıklarında büyük bir şaşkınlıkla karşılaşmışlar. İçinde tek bir altın yumurta bile bulamamışlar. Çiftçi ve karısı, üzüntüden çok ağlamışlar. Artık kaz altın yumurta yapmıyormuş ve tekrar fakir düşmüşler. Yaptıklarından dolayı büyük bir pişmanlık duymuşlar.

Masaldaki ders: Altın kaz masalı, bize açgözlülüğün büyük kayıplara yol açabileceğini anlatırmış. Eğer çiftçi ve karısı açgözlü davranmasaymış ve kazı öldürmeselermiş, daha uzun süre altın yumurta alabilir ve mutlu bir hayat sürebilirlermiş. Bu hikâye, çocuklara dürüstlük ve sabır gibi ahlaki değerlerin önemini anlamaları için yardımcı olmuştur.

NASREDDİN HOCA FIKRALARI

Hiçlik Makamı

Nasrettin Hoca'ya sormuşlar:

"Kimsin?"

"Hiç" demiş Hoca, "Hiç kimseyim."

Dudak büküp önemsemediklerini görünce, sormuş Hoca:

"Sen kimsin?"

"Mutasarrıf" demiş adam kabara kabara.

"Sonra ne olacaksın?" diye sormuş Nasrettin Hoca.

"Herhalde vali olurum" diye cevaplamış adam.

"Daha sonra?" diye üstelemiş Hoca.

"Vezir" demiş adam.

"Daha daha sonra ne olacaksın?"

"Bir ihtimal sadrazam olabilirim."

"Peki, ondan sonra?"

Artık makam kalmadığı için adam boyununu büküp son makamını söylemiş:

"Hiç."

"Daha niye kabarıyorsun be adam. Ben şimdiden senin

yıllar sonra gelebileceğin makamdayım:

"Hiçlik makamında..."

Necati Zekeriya

11kasım1928-10 Haziran 1988

Üsküp-K. Makedonya

İlk Resim

Orhan öğretmenine çizdiği resmi gösterdi

-Tavşanın ayakları çok güzel! dedi öğretmen.

-Onları dedem .izdi, dedi Orhan.

-Kuyruğu da çok güzel! dedi öğretmen.

-Onu babam çizdi, dedi Orhan.

-Ya kulakları? Bunlar hepsinden güzel! dedi öğretmen.

-Onları annem çizdi, dedi Orhan.

-Peki Orhan, sen ne yaptın? diye sordu öğretmen.

-Ben mi?... Ben baktım, baktım, sonra Eskici'nin "Eskiler alırım, yeniler satırım, eskiler alırım yeniler satırım" türküsüne kulak verdim.

-Tamam, çok iyi, çok güzel! dedi öğretmen ve kırmızı kalemle Orhan'ın resim defterine bir not yazdı.

Ama Orhan'ın bu notu bir miydi, beş miydi , bugüne dek kimse öğrenemedi.

Yaz Tatili

Geçen yıl

Yaz tatili planı yaptım

Tutmadı

Bu yıl

Bekleyin geliyorum diyorum:

Dört nala uçan uçurtmalara

Derelere

Pul pul akan balıklara

Camisi minaresi güzel köyüme

Vahşi uykusuna doyumlayan yaylaya

Papatya topladığım serseri tepelere...

Aman vurulma sesimin en mavi duası

Dargınım bütün dualara

Çok özledim köyümü

Özlenir nazlı yayla...

Hamdi Oruç

Mamuşa Ovası'ndan bu yıl da bereket fişkırıyor

Mamuşa'da Yetiştirilen Sebzeler Avrupa Pazarlarında

Kosova'nın sebze, meyve ve tahıl ambarı sayılan Mamuşa Ovası'ndan bu yıl da bereket fişkırıyor. Mamuşalı çalışkan tarımcıların çoluk çocuklarıyla yaz kış, gece gündüz demeden yıl boyunca ter dökerek uğraştıkları ovada yetiştirdikleri sebze, meyve ve tahılın hasad edilmeye başlandığı bugünlerde hummalı bir çalışma içerisine girdikleri görülüyor. Bir yandan ekin tarlalarındaki altın sarısı buğdaylar biçerdöverlerle hasad edilirken diğer yandan da seralarda yetiştirilen domates, biber, salatalık, lahana, marul gibi sebzeler de Kosova ile ülke dışındaki tüketicilere sunulmak üzere toplanıyor.

Mamuşa'da yetiştirilip Kosova ile komşu ülkelerde alıcı bulan domates, salatalık, lahana gibi sebzeler öğrendiğimize göre birkaç yıldan beri artık Avrupa pazarlarında da büyük bir rağbet görüyor. Yaz mevsiminin bu sıcak günlerinde seralarında yetiştirdikleri sebzeleri hasat edebilmek için harıl harıl çalışmakta olan tarımcıların ürün rekoltesi ile fiyatın umduklarından da yüksek olduğundan dolayı bu yıl da yüzleri gülüyor.